

ΠΑΝΤΕΙΟΝ ΠΑΝΕΠΙΣΤΗΜΙΟ ΚΟΙΝΩΝΙΚΩΝ ΚΑΙ ΠΟΛΙΤΙΚΩΝ ΕΠΙΣΤΗΜΩΝ

PANTEION UNIVERSITY OF SOCIAL AND POLITICAL SCIENCES

ΣΧΟΛΗ ΔΙΕΘΝΩΝ ΣΠΟΥΔΩΝ, ΕΠΙΚΟΙΝΩΝΙΑΣ ΚΑΙ ΠΟΛΙΤΙΣΜΟΥ
ΤΜΗΜΑ ΔΙΕΘΝΩΝ, ΕΥΡΩΠΑΪΚΩΝ ΚΑΙ ΠΕΡΙΦΕΡΕΙΑΚΩΝ ΣΠΟΥΔΩΝ
ΠΡΟΓΡΑΜΜΑ ΜΕΤΑΠΤΥΧΙΑΚΩΝ ΣΠΟΥΔΩΝ
«ΔΙΕΘΝΕΣ & ΕΥΡΩΠΑΪΚΟ ΔΙΚΑΙΟ ΚΑΙ ΔΙΑΚΥΒΕΡΝΗΣΗ»
ΚΑΤΕΥΘΥΝΣΗ: «ΕΥΡΩΠΑΪΚΟ ΠΟΙΝΙΚΟ ΔΙΚΑΙΟ ΚΑΙ ΠΟΛΙΤΙΚΗ»

ΔΙΠΛΩΜΑΤΙΚΗ ΕΡΓΑΣΙΑ

**Συνεργασία μεταξύ Europol και εθνικών αρχών των κρατών - μελών
της Ευρωπαϊκής Ένωσης για την καταπολέμηση της παράνομης
διακίνησης ναρκωτικών**

Ελίνα Φωτάκη

Αθήνα, 2022

Τριμελής Επιτροπή:

Όλγα Τσόλκα, Επίκουρη Καθηγήτρια Παντείου Πανεπιστημίου (Επιβλέπουσα)

Ανάργυρος Πασσάς, Καθηγητής Παντείου Πανεπιστημίου

Χαράλαμπος Πλατιάς, Επίκουρος Καθηγητής Παντείου Πανεπιστημίου

Copyright © Ελίνα Φωτάκη, 2022

All rights reserved. Με επιφύλαξη παντός δικαιώματος.

Απαγορεύεται η αντιγραφή, αποθήκευση και διανομή της παρούσας διπλωματικής εργασίας εξ ολοκλήρου ή τμήματος αυτής, για εμπορικό σκοπό. Επιτρέπεται η ανατύπωση, αποθήκευση και διανομή για σκοπό μη κερδοσκοπικό, εκπαιδευτικής ή ερευνητικής φύσης, υπό την προϋπόθεση να αναφέρεται η πηγή προέλευσης και να διατηρείται το παρόν μήνυμα. Ερωτήματα που αφορούν τη χρήση της διπλωματικής εργασίας για κερδοσκοπικό σκοπό πρέπει να απευθύνονται προς τον συγγραφέα.

Η έγκριση της διπλωματικής εργασίας από το Πάντειον Πανεπιστήμιο Κοινωνικών και Πολιτικών Επιστημών δεν δηλώνει αποδοχή των γνώμων του συγγραφέα.

Ευχαριστίες

Ευχαριστώ θερμά την κυρία Όλγα Τσόλκα, επιβλέπουσα της Διπλωματικής μου Εργασίας, για την αμέριστη στήριξη και την καθοδήγηση που μου προσέφερε • στο πρόσωπό της γνώρισα έναν φωτεινό άνθρωπο και μία χαρισματική Καθηγήτρια.

Ευχαριστώ θερμά τον σύζυγό μου Γιώργο Πάντο • με συντρόφευσε με αγάπη, φροντίδα και κατανόηση και σε αυτόν τον κύκλο εμπειριών στη ζωή μου.

Περιεχόμενα

Συντομογραφίες	8
Περίληψη	10
Abstract	11
I. Εισαγωγή	12
II. Η αντιμετώπιση του εγκλήματος της παράνομης διακίνησης ναρκωτικών στο πλαίσιο της ΕΕ από πλευράς ουσιαστικού ποινικού δικαίου	15
1. Οι κύριες πρωτοβουλίες του ενωσιακού νομοθέτη	15
2. Βάση της ενωσιακής νομοθεσίας: Διεθνής νομοθεσία	16
2.1 Ενιαία Σύμβαση για τα Ναρκωτικά (Single Convention on Narcotic Drugs), 1961	16
2.2 Σύμβαση για τις Ψυχοτρόπους Ουσίες, (Convention on Psychotropic Substances), 1971	17
2.3 Σύμβαση κατά της Παράνομης Διακίνησης Ναρκωτικών και Ψυχοτρόπων Ουσιών (United Nations Convention Against Illicit Traffic in Narcotic Drugs and Psychotropic Substances), 1988	18
3. Βασικά στοιχεία της νομοτυπικής μορφής των εγκλημάτων στον τομέα της παράνομης διακίνησης ναρκωτικών	18
III. Διαχρονική εξέλιξη της συνεργασίας των κρατών - μελών της ΕΕ στο πεδίο της παράνομης διακίνησης ναρκωτικών	23
1. Πρώιμες μορφές συνεργασίας για τα ναρκωτικά	23
1.1 Η Ομάδα Pompidou	23
1.2 Η Ομάδα Trevi	25
1.3 Επιτροπή CELAD	26
2. Η δημιουργία της Europol	27
2.1 Από τις «ομάδες συνεργασίας» στη θεσμοθέτηση οργάνου της ΕΕ	27
2.2 Συνθήκη Μάαστριχτ – Ίδρυση Europol	28

2.3 Έναρξη λειτουργίας Europol: Η Ευρωπαϊκή Μονάδα Πληροφοριών για τα Ναρκωτικά - EDU	28
2.4 Η εξέλιξη του κανονιστικού πλαισίου της Europol	30
IV. Θεσμικό πλαίσιο της συνεργασίας των κρατών - μελών και της Europol στο πεδίο της παράνομης διακίνησης ναρκωτικών	32
1. Προκαταρκτικές παρατηρήσεις	32
2. Οργάνωση των κρατών - μελών για τη συνεργασία με την Europol.....	32
2.1 Εθνικές Μονάδες Europol	32
2.2 Αξιωματικοί - Σύνδεσμοι	34
3. Αιτήματα της Europol για έναρξη ποινικών ερευνών	35
4. Συμμετοχή σε Κοινές Ομάδες Έρευνας.....	35
V. Επιχειρησιακή συνεργασία των κρατών - μελών και της Europol στο πεδίο της παράνομης διακίνησης ναρκωτικών	39
1. Συλλογή, ανταλλαγή και διαχείριση πληροφοριών	39
1.1 Επί της «ολοκληρωμένης διαχείρισης» πληροφοριών	39
1.2 Πηγές των πληροφοριών	40
1.3 Ανταλλαγή και συσχέτιση των πληροφοριών	41
1.3.1 Γενικό κανονιστικό πλαίσιο	41
1.3.2 Ανταλλαγή μηνυμάτων SIENA	44
1.3.3 Europol Information System (EIS)	47
1.3.4 Δικαιώματα θιγομένων προσώπων - Προσωπικά Δεδομένα	50
1.4 Ανάλυση Πληροφοριών	53
1.4.1 Επιχειρησιακή ανάλυση	53
1.4.2 Στρατηγική ανάλυση	54
α) Επί της σημασίας της στρατηγικής ανάλυσης και ιδίως της SOCTA για τη διαμόρφωση της οικείας πολιτικής της ΕΕ.....	54
β) Η πλατφόρμα EMPACT	56

γ) Εντεύθεν ανακύπτουσες προτεραιότητες της ΕΕ για την αντιμετώπιση της παράνομης διακίνησης ναρκωτικών	57
1.5 Ειδικότερα επί των Έργων Ανάλυσης στο πεδίο της παράνομης διακίνησης ναρκωτικών	58
1.5.1 Αντικείμενα και στόχοι των Έργων Ανάλυσης.....	58
1.5.2 Το Έργο Ανάλυσης Cannabis	59
1.5.3 Το Έργο Ανάλυσης AP Cola.....	59
1.5.4 Το Έργο Ανάλυσης Heroin	60
1.5.5 Το Έργο Ανάλυσης Synergy	61
1.5.6 Άλλα Έργα Ανάλυσης.....	61
2. Ελεγχόμενες Παραδόσεις.....	62
3. Επισκόπηση σημαντικών συνεργατικών επιχειρήσεων.....	65
4. Στόχοι συνεργασίας των κρατών - μελών με την Europol στο πλαίσιο του Σχεδίου Δράσης για τα ναρκωτικά 2020-2025	66
VI. Επίλογος	69
VII. Πηγές - Βιβλιογραφία.....	73

Κατάλογος γραφημάτων

Σχήμα 1: Μηνύματα SIENA που ανταλλάχθηκαν κατά το έτος 2019. Πηγή: Ετήσια Έκθεση Europol, έτος 2019.	46
Σχήμα 2: Ανταλλαγή μηνυμάτων SIENA - Τα 5 κορυφαία εγκληματικά πεδία για το έτος 2019. Πηγή: Ετήσια Έκθεση Europol, έτος 2019.	47
Σχήμα 3: Πλήθος καταχωρημένων αντικειμένων (objects) στο EIS ανά πεδίο εγκληματικής δραστηριότητας. Πηγή: Ετήσια Έκθεση Europol, έτος 2019.	48
Σχήμα 4: Πλήθος καταχωρήσεων αντικειμένων (objects) στο EIS. Πηγή: Ετήσια Έκθεση Europol, έτος 2019.	49
Σχήμα 5: Πλήθος αναζητήσεων στο EIS. Πηγή: Ετήσια Έκθεση Europol, έτος 2019.	49
Σχήμα 6: Κύκλος Πολιτικής της Ένωσης για την αντιμετώπιση του οργανωμένου και σοβαρού διεθνούς εγκλήματος. Πηγή: Συμβούλιο της ΕΕ.	55

Κατάλογος Πινάκων

Πίνακας 1: Αξιολόγηση της αξιοπιστίας της πηγής και της ακρίβειας των πληροφοριών. Πηγή: Κανονισμός 2016/794, άρθρο 29.	41
--	----

Συντομογραφίες

ΑΔΣ	Αμοιβαία Δικαστική Συνδρομή
ΕΕ	Ευρωπαϊκή Ένωση
ΕΕΠΑ	Ευρωπαίος Επόπτης Προσωπικών Δεδομένων
ΕΚΤΕΠΝ	Εθνικό Κέντρο Τεκμηρίωσης και Πληροφόρησης για τα Ναρκωτικά
ΕΟΚ	Ευρωπαϊκή Οικονομική Κοινότητα
ΚΟΕ	Κοινή Ομάδα Έρευνας
ΝΨΟ	Νέα Ψυχοδραστική Ουσία
ΣΕΕ	Συνθήκη για την Ευρωπαϊκή Ένωση
ΣΕΠ	Σύστημα Έγκαιρης Προειδοποίησης
ΣΛΕΕ	Συνθήκη για τη Λειτουργία της Ευρωπαϊκής Ένωσης
ΤΠΕ	Τεχνολογίες Πληροφορικής και Επικοινωνιών
AP	Analysis Project
CELAD	European Committee to Combat Drugs
CMR	Cross Match Report
COSI	Standing Committee on Operational Cooperation on Internal Security
DEA	Drugs Enforcement Administration
EAS	Europol Analysis System
EDU	Europol Drug Unit
EIS	Europol Information System
EJUP	European Joint Unit on Precursors
EMCDDA	European Monitoring Centre for Drugs and Drug Addiction
EMPACT	European Multidisciplinary Platform Against Criminal Threats
EPE	Europol Platforms for Experts
EUROJUST	European Union Agency for Criminal Justice Cooperation
EUROPOL	European Union Agency for Law Enforcement Cooperation
EWS	Early Warning System
FP	Focal Point
HVT	High Value Target
ICT	Information and Communication Technologies
IDMC	Integrated Data Management Concept
JIT	Joint Investigation Team
NCIS	National Criminal Intelligence Service
NPS	New Psychoactive Substance

OAR	Operational Analysis Report
OCG	Organised Crime Group
OLAF	European Anti-Fraud Office
OTF	Operational Task Forces
SIENA	Secure Information Exchange Network Application
SOCTA	Serious and Organized Crime Threat Assessment

Περίληψη

Η Europol είναι Οργανισμός της Ευρωπαϊκής Ένωσης για τη συνεργασία στον τομέα της επιβολής του νόμου. Σκοπός της είναι η στήριξη της συνεργασίας μεταξύ των αρχών επιβολής του νόμου στην Ένωση και κρίσιμο πεδίο για την επίτευξη των στόχων της είναι η συλλογή, η αποθήκευση, η επεξεργασία, η ανάλυση και η ανταλλαγή πληροφοριών, που διαβιβάζονται ιδίως από τις αρχές των κρατών - μελών της ΕΕ, άλλους φορείς της ΕΕ, τρίτες χώρες και διεθνείς οργανισμούς. Μέχρι σήμερα, η Europol δεν έχει αρμοδιότητα εφαρμογής μέτρων καταναγκαστικού χαρακτήρα, όπως έχουν οι εθνικές αρχές των κρατών - μελών. Εκ της φύσης του ρόλου της, για την Europol είναι απαραίτητο να συνεργάζεται στενά με τα κράτη - μέλη, ενώ η εξασφάλιση αποδοτικής συνεργασίας είναι καθοριστικός παράγοντας για την αποτελεσματικότητα της αποστολής της, αλλά και για την ενίσχυση των δυνατοτήτων των κρατών - μελών για την αντιμετώπιση του εγκλήματος. Στην παρούσα εργασία παρουσιάζεται η αντιμετώπιση του εγκλήματος της παράνομης διακίνησης ναρκωτικών στο πλαίσιο της ΕΕ από πλευράς ουσιαστικού ποινικού δικαίου. Ακολουθεί κριτική επισκόπηση των απαρχών της διακρατικής συνεργασίας για την αντιμετώπιση της παράνομης διακίνησης των ναρκωτικών, η οποία φτάνει μέχρι την ίδρυση και τη συνεχή εξέλιξη της Europol μέχρι σήμερα. Στη συνέχεια, αναλύεται το πλαίσιο συνεργασίας της Europol με τα κράτη - μέλη, τόσο σε θεσμικό όσο και σε επιχειρησιακό επίπεδο, εστιάζοντας ειδικά στο θέμα της αντιμετώπισης της παράνομης διακίνησης ναρκωτικών. Παρουσιάζεται, επίσης, ο Κύκλος Πολιτικής και ο τρόπος συμμετοχής της Europol και των κρατών - μελών στη διαμόρφωση των στόχων της Ένωσης στο συγκεκριμένο εγκληματικό πεδίο. Αναλύονται ειδικά επιχειρησιακά θέματα της συνεργασίας μεταξύ Europol και εθνικών αρχών των κρατών - μελών, τα διδάγματα από το παρελθόν και οι προκλήσεις για το μέλλον της.

Λέξεις – κλειδιά:

Europol, συνεργασία αρχών επιβολής του νόμου, ναρκωτικά

Abstract

Europol is the European Union Agency for law enforcement cooperation. Its purpose is to support cooperation between law enforcement authorities in the Union and a critical factor for achieving its objectives is the collection, storage, processing, analysis and exchange of information provided, in particular by the authorities of Member States, other Union bodies, third countries and international organisations. So far, Europol does not have the competence to apply coercive measures, as the national authorities of the Member States do. Due to the nature of its role, it is essential for Europol to cooperate closely with the Member States, and ensuring efficient cooperation is a prerequisite for the effectiveness of its mission and for strengthening Member States' capacity to fight crime. The present thesis presents an overview of drug trafficking in the European Union, considered in the framework of substantive criminal law. It then provides a critical review of the origins of transnational cooperation in the fight against drug trafficking, from the establishment and the gradual development of Europol, up to the present day. The framework of Europol's cooperation with Member States, both at institutional and operational level, is then analyzed, focusing in particular on the area of combating drug trafficking. The thesis also presents the Policy Cycle and the engagement of Europol and the Member States in setting the Union's strategic targets in this criminal area. Moreover, specific operational aspects of the cooperation between Europol and national authorities of Member States are analyzed, as well as the lessons learned from the past and the challenges for its future.

Keywords:

Europol, law enforcement cooperation, drugs

I. Εισαγωγή

Η Ευρωπαϊκή Ένωση (ΕΕ) έχει δημιουργήσει για τους πολίτες της έναν «χώρο ελευθερίας, ασφάλειας και δικαιοσύνης» και μεριμνά διαρκώς για την ανάπτυξη αυτού του «χώρου», ώστε να προάγεται η ειρήνη και η ευημερία των λαών, κάτι το οποίο αποτελεί βασικό σκοπό της Ένωσης. Στο πλαίσιο αυτό, μεταξύ άλλων, η ΕΕ επιδιώκει να εξασφαλίζονται όλα τα δυνατά μέσα για την πρόληψη και την καταστολή της εγκληματικότητας.¹

Η παράνομη διακίνηση ναρκωτικών είναι μια εγκληματική δραστηριότητα με μεγάλη έκταση και με κατεξοχήν διασυνοριακό χαρακτήρα, που σχετίζεται άμεσα με πλήθος άλλων εγκληματικών δραστηριοτήτων (όπως οργανωμένο έγκλημα, ξέπλυμα χρήματος κ.ά.) και αποτελεί σοβαρό κίνδυνο για την ασφάλεια των πολιτών, τη δημόσια υγεία και την κοινωνία γενικότερα. Ως εκ τούτου, για να αντιμετωπιστεί αποτελεσματικά και με επιτυχία η παράνομη διακίνηση ναρκωτικών απαιτείται η συνεργασία πολλών κρατών. Αυτό σημαίνει ότι ο εν λόγω στόχος δεν μπορεί να επιτευχθεί επαρκώς από το κάθε κράτος – μέλος ξεχωριστά σε εθνικό επίπεδο, αλλά συνολικά σε επίπεδο Ευρωπαϊκής Ένωσης.

Στο πλαίσιο ανάπτυξης του «χώρου ελευθερίας, ασφάλειας και δικαιοσύνης», η ΕΕ έχει θέσει τα θεμέλια για την ανάπτυξη αστυνομικής συνεργασίας, στην οποία συμμετέχουν όλες οι αρχές των κρατών – μελών που είναι αρμόδιες για την αντιμετώπιση της εγκληματικότητας. Στις αρχές αυτές περιλαμβάνονται οι εθνικές αστυνομικές, τελωνειακές και άλλες αρχές επιβολής του νόμου που ειδικεύονται στον σχετικό τομέα της πρόληψης, της εξακρίβωσης ή της διερεύνησης των αξιόποινων πράξεων.²

Με το άρθρο 88 της ΣΛΕΕ, η ΕΕ αναθέτει στην Europol την αποστολή για τη στήριξη και την ενίσχυση της δράσης των αρχών επιβολής του νόμου των κρατών - μελών, καθώς και της αμοιβαίας συνεργασίας τους για την πρόληψη και την καταπολέμηση σοβαρών εγκλημάτων που έχουν επιπτώσεις σε δύο ή περισσότερα κράτη – μέλη και

¹ ΣΕΕ, άρθρο 3, παρ. 1 και 2

² ΣΛΕΕ, άρθρο 87, παρ. 1

θίγουν ένα κοινό συμφέρον, το οποίο αποτελεί αντικείμενο πολιτικής της Ένωσης, όπως το εγκληματικό πεδίο της παράνομης διακίνησης ναρκωτικών.³

Η Europol είναι Οργανισμός της Ευρωπαϊκής Ένωσης, που για την επίτευξη των στόχων του κομβικό ρόλο κατέχει το πεδίο της συλλογής, αποθήκευσης, επεξεργασίας, ανάλυσης και ανταλλαγής πληροφοριών που διαβιβάζονται ιδίως από τις αρχές των κρατών - μελών της ΕΕ, άλλους φορείς της ΕΕ, τρίτες χώρες και διεθνείς οργανισμούς. Όμως, μέχρι σήμερα, η Europol δεν έχει αρμοδιότητα εφαρμογής μέτρων καταναγκαστικού χαρακτήρα, όπως έχουν οι εθνικές αρχές των κρατών - μελών. Εκ της φύσης του ρόλου της, για την Europol είναι απαραίτητο να συνεργάζεται στενά με τα κράτη - μέλη, ενώ η εξασφάλιση αποδοτικής συνεργασίας είναι καθοριστικός παράγοντας για την αποτελεσματικότητα της αποστολής της, αλλά και για την ενίσχυση των δυνατοτήτων των κρατών - μελών για την αντιμετώπιση του εγκλήματος.

Η παρούσα εργασία έχει ως στόχο να παρουσιάσει το πλαίσιο συνεργασίας της Europol με τα κράτη - μέλη, τόσο σε θεσμικό όσο και σε επιχειρησιακό επίπεδο, εστιάζοντας ειδικά στο θέμα της αντιμετώπισης της παράνομης διακίνησης ναρκωτικών, ενός τομέα εγκληματικής δραστηριότητας, τον οποίο η Ευρωπαϊκή Ένωση αναγνωρίζει ως μια από τις πλέον σημαντικές απειλές για την εσωτερική της ασφάλεια.

Στο πλαίσιο της εργασίας παρουσιάζεται η προστιθέμενη αξία που προσδίδει η συνεργασία αυτή για την επίτευξη των στόχων της αντιεγκληματικής πολιτικής, σε εθνικό και ενωσιακό επίπεδο. Επίσης, διερευνώνται οι προϋποθέσεις αποτελεσματικής συνεργασίας και τα πιθανά σημεία που θα μπορούσαν να βελτιωθούν, ενώ επιχειρείται και μια αξιολόγηση της αποτελεσματικότητας της συνεργασίας, κατά πόσο δηλαδή αξιοποιούνται στον μέγιστο βαθμό οι δυνατότητες που παρέχει το ισχύον κανονιστικό πλαίσιο.

Η εργασία ξεκινά με περιγραφή του ευρωπαϊκού πλαισίου για την ουσιαστική ποινική αντιμετώπιση της παράνομης διακίνησης ναρκωτικών και συγκεκριμένα της ισχύουσας νομοθεσίας και των εγκλημάτων που συνδέονται με την παράνομη διακίνηση ναρκωτικών και πρόδρομων ουσιών. Στη συνέχεια, παρουσιάζεται η ιστορική εξέλιξη της διακρατικής συνεργασίας εντός της Ευρώπης, ξεκινώντας από τα άτυπα

³ Για την Ελλάδα οι αρμόδιες εθνικές αρχές για την αντιμετώπιση της παράνομης διακίνησης ναρκωτικών είναι η Ελληνική Αστυνομία, η Τελωνειακή Υπηρεσία, το Λιμενικό Σώμα – Ελληνική Ακτοφυλακή και το Σώμα Δίωξης Οικονομικού Εγκλήματος.

διακυβερνητικά όργανα, όπως οι Ομάδες Pompidou και Trevi. Οι ομάδες αυτές συστάθηκαν και λειτούργησαν από τη δεκαετία του 1970 για τη συνεργασία στην αντιμετώπιση της παράνομης διακίνησης ναρκωτικών, που ήταν από τα πρώτα εγκληματικά πεδία όπου επιδιώχθηκε αυτή η συνεργασία. Με την εμπειρία που αποκτήθηκε, καθώς και μέσα από τις ζυμώσεις εντός της τότε ενωσιακής οντότητας, τα κράτη - μέλη κατέληξαν στη δημιουργία, τελικά, ενός θεσμικού ενωσιακού οργάνου (Europol).

Κατόπιν, ακολουθεί η παρουσίαση του θεσμικού πλαισίου της συνεργασίας της Europol με τα κράτη - μέλη, με έμφαση στα θέματα αντιμετώπισης παράνομης διακίνησης ναρκωτικών, ξεκινώντας από οργανωτικά θέματα και φτάνοντας μέχρι τις προβλέψεις για συνεργασία σε επιχειρησιακό επίπεδο. Το επιχειρησιακό σκέλος της συνεργασίας αναλύεται διεξοδικότερα σε αυτοτελές κεφάλαιο, όπου παρουσιάζονται οι διαδικασίες ανταλλαγής και ανάλυσης πληροφοριών, οι μέθοδοι ανάλυσης και εγκληματικής έρευνας και ο ρόλος της Europol και των κρατών - μελών στη διαμόρφωση της ενωσιακής πολιτικής για την αντιμετώπιση της παράνομης διακίνησης των ναρκωτικών, ενώ παρουσιάζονται και στοιχεία από συγκεκριμένες επιχειρήσεις.

Τέλος, παρουσιάζονται διαπιστώσεις και συμπεράσματα που προέκυψαν από την ανάλυση των κεφαλαίων που προηγήθηκαν.

II. Η αντιμετώπιση του εγκλήματος της παράνομης διακίνησης ναρκωτικών στο πλαίσιο της ΕΕ από πλευράς ουσιαστικού ποινικού δικαίου

1. Οι κύριες πρωτοβουλίες του ενωσιακού νομοθέτη

Εκτιμώντας ότι η παράνομη διακίνηση ναρκωτικών αποτελεί ένα διασυνοριακό έγκλημα, το οποίο συνιστά απειλή για την υγεία, την ασφάλεια και την ποιότητα της ζωής των πολιτών της Ευρωπαϊκής Ένωσης, καθώς και για τη νόμιμη οικονομία, τη σταθερότητα και την ασφάλεια των κρατών - μελών, και έχοντας υπόψη ιδίως το άρθρο 83, παρ. 1, της ΣΛΕΕ⁴, το Συμβούλιο εξέδωσε στις 25 Οκτωβρίου 2004 την Απόφαση - Πλαίσιο 2004/757/ΔΕΥ «για τη θέσπιση ελάχιστων διατάξεων σχετικά με τα στοιχεία της αντικειμενικής υπόστασης των εγκλημάτων και τις ποινές που ισχύουν στον τομέα της παράνομης διακίνησης ναρκωτικών», η οποία παρέχει, σε ενωσιακό επίπεδο, μια κοινή προσέγγιση για την αντιμετώπιση της παράνομης διακίνησης ναρκωτικών. Ειδικότερα, η εν λόγω Απόφαση - Πλαίσιο θεσπίζει τους ελάχιστους κοινούς κανόνες για τον ορισμό των εγκλημάτων και των ποινών που συνδέονται με τη διακίνηση ναρκωτικών. Έτσι, αποφεύγονται τα προβλήματα που προέκυπταν κατά τη συνεργασία μεταξύ των δικαστικών αρχών και των αρχών επιβολής του νόμου των κρατών - μελών, σε περιπτώσεις που δεν υπήρχε κοινή αντιμετώπιση, ως προς το αξιόποιο των επίμαχων πράξεων, στο εθνικό δίκαιο του αιτούντος κράτους - μέλους και στο δίκαιο του κράτους - μέλους στο οποίο υποβαλλόταν η αίτηση για συνεργασία.

Στη συνέχεια, με την ολοένα αυξανόμενη εμφάνιση νέων ψυχοδραστικών ουσιών, ΝΨΟ (New Psychoactive Substances, NPS), στις αγορές των κρατών - μελών της ΕΕ, σύμφωνα με στοιχεία από τις κατασχέσεις των εθνικών διωκτικών αρχών, όπως αυτά παρουσιάζονται στις εκθέσεις του Ευρωπαϊκού Κέντρου Παρακολούθησης Ναρκωτικών και Τοξικομανίας (European Monitoring Centre for Drugs and Drug

⁴ ΣΛΕΕ, Άρθρο 83, παρ.1: Στο εν λόγω άρθρο παρέχεται εξουσιοδότηση στο Ευρωπαϊκό Κοινοβούλιο και στο Συμβούλιο να θεσπίζουν ελάχιστους κανόνες για τον ορισμό των ποινικών αδικημάτων και των κυρώσεων στους τομείς της ιδιαίτερας σοβαρής εγκληματικότητας με διασυνοριακή διάσταση, η οποία απορρέει ιδίως από τη φύση ή τις επιπτώσεις των αδικημάτων αυτών ή λόγω ειδικής ανάγκης να καταπολεμούνται σε κοινή βάση, μεταξύ των οποίων τομέων εγκληματικότητας κατατάσσεται και αυτό της παράνομης εμπορίας ναρκωτικών.

Addiction, EMCDDA)⁵, στις 15 Νοεμβρίου 2017 το Ευρωπαϊκό Κοινοβούλιο και το Συμβούλιο εξέδωσαν την Οδηγία (ΕΕ) 2017/2103 «για την τροποποίηση της Απόφασης-Πλαίσιο 2004/757/ΔΕΥ του Συμβουλίου, με σκοπό να περιληφθούν στον ορισμό των ναρκωτικών νέες ψυχοδραστικές ουσίες, και για την κατάργηση της απόφασης 2005/387/ΔΕΥ του Συμβουλίου». Με την Οδηγία αυτή η ΕΕ επεκτείνει και στις νέες ψυχοδραστικές ουσίες το πεδίο εφαρμογής των διατάξεων του ενωσιακού ποινικού δικαίου περί παράνομης διακίνησης ναρκωτικών, δεδομένου ότι αυτές φαίνεται να συνιστούν, πλέον, σοβαρό κίνδυνο για τη δημόσια υγεία και την κοινωνία και η αντιμετώπισή τους δεν μπορεί να επιτευχθεί επαρκώς με τη λήψη μέτρων αποκλειστικά σε εθνικό επίπεδο, αλλά απαιτούνται μέτρα σε ενωσιακό επίπεδο. Η θέσπιση του ενωσιακού νομικού πλαισίου για την αντιμετώπιση των κινδύνων που εγκυμονούν οι νέες ψυχοδραστικές ουσίες χρονολογείται από το έτος 2005 με την Απόφαση 2005/387/ΔΕΥ του Συμβουλίου της 10ης Μαΐου 2005 «σχετικά με την ανταλλαγή πληροφοριών, την αξιολόγηση κινδύνων και τον έλεγχο νέων ψυχοτρόπων ουσιών», η οποία καταργήθηκε με την Οδηγία 2017/2103.

2. Βάση της ενωσιακής νομοθεσίας: Διεθνής νομοθεσία

Βάση για την ευρωπαϊκή νομοθεσία στο πεδίο της παράνομης διακίνησης ναρκωτικών ουσιών αποτελεί το αντίστοιχο διεθνές νομικό πλαίσιο, το οποίο έχει διαμορφωθεί, κυρίως, με τις ακόλουθες τρεις Συμβάσεις των Ηνωμένων Εθνών⁶:

2.1 *Ενιαία Σύμβαση για τα Ναρκωτικά (Single Convention on Narcotic Drugs), 1961*⁷

Η *Ενιαία Σύμβαση των Ηνωμένων Εθνών για τα Ναρκωτικά του 1961*, όπως τροποποιήθηκε από το πρωτόκολλο του έτους 1972, αποσκοπεί στην καταπολέμηση

⁵ European Monitoring Centre for Drugs and Drug Addiction and Eurojust. (2016). *New psychoactive substances in Europe, Legislation and prosecution — current challenges and solutions*. Luxembourg: Publications Office of the European Union, <https://www.emcdda.europa.eu/system/files/publications/3353/TD0416736ENN.pdf> (ανάκτηση 12-12-2021).

⁶ Το περιεχόμενο των συνθηκών περιλαμβάνεται στην ιστοσελίδα: https://www.unodc.org/documents/commissions/CND/Int_Drug_Control_Conventions/Ebook/The_International_Drug_Control_Conventions_E.pdf (ανάκτηση 12-12-2021) και τα υπόλοιπα επίσημα συνοδευτικά κείμενα αυτών στην ιστοσελίδα: <https://www.unodc.org/unodc/en/commissions/CND/conventions.html> (ανάκτηση 12-12-2021).

⁷ Η Ελλάδα κύρωσε την εν λόγω Σύμβαση με το Νομοθετικό Διάταγμα 1105/1972 (Α' 36) *Περί κυρώσεως της Ενιαίας Συμβάσεως του 1961 επί των Ναρκωτικών* και το τροποποιητικό της

της χρήσης και της παράνομης διακίνησης ναρκωτικών μέσω συντονισμένης διεθνούς δράσης, προσδιορίζοντας δύο μορφές παρέμβασης και ελέγχου που είναι αναγκαίο να εφαρμόζονται από κοινού. Έτσι, πρώτον, επιδιώκεται να περιοριστεί η κατοχή, η χρήση, η εμπορία, η διανομή, η εισαγωγή, η εξαγωγή, η παρασκευή και η παραγωγή ναρκωτικών σε σκοπούς αποκλειστικά ιατρικούς ή επιστημονικούς, και δεύτερον, καταπολεμάται η παράνομη διακίνηση ναρκωτικών, μέσω διεθνούς συνεργασίας, ώστε να αποτρέπονται και να αποθαρρύνονται οι διακινητές ναρκωτικών.

Τα περισσότερα κράτη – μέλη της ΕΕ είναι συμβαλλόμενα μέρη της εν λόγω Σύμβασης, όχι όμως η Ευρωπαϊκή Ένωση.⁸

2.2 Σύμβαση για τις Ψυχοτρόπους Ουσίες, (Convention on Psychotropic Substances), 1971⁹

Με τη Σύμβαση των Ηνωμένων Εθνών για τις Ψυχοτρόπους Ουσίες του 1971 καθιερώθηκε ένα διεθνές σύστημα ελέγχου των ψυχοτρόπων ουσιών. Έτσι, σκοπός της Σύμβασης είναι η διαφοροποίηση και η διεύρυνση του φάσματος των φαρμακευτικών ουσιών που μπορούν να χρησιμοποιηθούν με καταχρηστικό τρόπο και η εισαγωγή ελέγχου για μια σειρά συνθετικών φαρμάκων βάσει, αφενός, της πιθανότητας κατάχρησής τους και, αφετέρου, της θεραπευτικής τους αξίας.

Τα περισσότερα κράτη – μέλη της ΕΕ είναι συμβαλλόμενα μέρη της εν λόγω Σύμβασης, όχι όμως η Ευρωπαϊκή Ένωση.¹⁰

Πρωτόκολλο με τον ν. 1549/1985 (Α' 93) Κύρωση Πρωτοκόλλου τροποποίησης Ενιαίας Σύμβασης του 1961 για τα ναρκωτικά.

⁸ Status as at: 19-12-2021 10:15:51 EDT,
https://treaties.un.org/Pages/ViewDetails.aspx?src=IND&mtdsg_no=VI-15&chapter=6&clang=en

⁹ Η Ελλάδα κύρωσε την εν λόγω Σύμβαση με τον ν. 348/1976 (Α' 146) *Περί κυρώσεως της από 21ης Φεβρουαρίου 1971 Συμβάσεως επί των ψυχοτρόπων ουσιών (του 1971)*.

¹⁰ Status as at: 19-12-2021 10:15:51 EDT,
https://treaties.un.org/Pages/ViewDetails.aspx?src=TREATY&mtdsg_no=VI-17&chapter=6&clang=en

2.3 Σύμβαση κατά της Παράνομης Διακίνησης Ναρκωτικών και Ψυχοτρόπων Ουσιών (*United Nations Convention Against Illicit Traffic in Narcotic Drugs and Psychotropic Substances*), 1988¹¹

Με τη Σύμβαση κατά της Παράνομης Διακίνησης Ναρκωτικών και Ψυχοτρόπων Ουσιών του 1988 αναγνωρίζεται ότι η παράνομη διακίνηση ναρκωτικών φαρμάκων και ψυχοτρόπων ουσιών αποτελεί διεθνή εγκληματική δραστηριότητα και καθιερώνονται κανόνες ενδυνάμωσης και αύξησης των νομικών μέσων διεθνούς συνεργασίας σε ποινικά θέματα για την καταστολή αυτών των εγκληματικών δραστηριοτήτων.

Όλα τα κράτη – μέλη της ΕΕ είναι συμβαλλόμενα μέρη της εν λόγω Σύμβασης, καθώς και η Ευρωπαϊκή Ένωση.¹²

3. Βασικά στοιχεία της νομοτυπικής μορφής των εγκλημάτων στον τομέα της παράνομης διακίνησης ναρκωτικών

Στο άρθρο 1 της Απόφασης - Πλαίσιο 2004/757/ΔΕΥ παρουσιάζονται τα στοιχεία της αντικειμενικής υπόστασης των εγκλημάτων στον τομέα της παράνομης διακίνησης ναρκωτικών. Έτσι, στο στοιχείο α) της παρ. 1 του άρθρου 1 της Απόφασης - Πλαίσιο 2004/757/ΔΕΥ ορίζεται ότι, για τους σκοπούς της Απόφασης - Πλαίσιο, ως «ναρκωτικά» νοούνται όλες οι ουσίες τις οποίες καλύπτει είτε η Σύμβαση για τα Ναρκωτικά του 1961, είτε η Σύμβαση για τις Ψυχοτρόπους Ουσίες του 1971, καθώς και όλες οι ουσίες που περιλαμβάνονται στο Παράρτημα της Απόφασης - Πλαίσιο, το οποίο προστέθηκε σε αυτήν με την Οδηγία (ΕΕ) 2017/2103. Επομένως, σύμφωνα με τον παραπάνω ορισμό, οποιαδήποτε αλλαγή στα Παραρτήματα που προσαρτώνται στις παραπάνω Συμβάσεις επηρεάζει τους κοινούς κανόνες της ΕΕ και έχει άμεσες επιπτώσεις στο πεδίο εφαρμογής του δικαίου της Ένωσης στον τομέα του ελέγχου των ναρκωτικών, αφού η Απόφαση - Πλαίσιο 2004/757/ΔΕΥ του Συμβουλίου εφαρμόζεται σε ουσίες που περιλαμβάνονται στα Παραρτήματα των ανωτέρω Συμβάσεων.

¹¹ Η Ελλάδα κύρωσε την εν λόγω Σύμβαση με τον ν. 1990/1991 (Α' 193) *Κύρωση Σύμβασης Ηνωμένων Εθνών κατά της παράνομης διακίνησης ναρκωτικών φαρμάκων και ψυχοτρόπων ουσιών (του 1988)*.

¹² Status as at: 19-12-2021 04:15:39 EDT,
https://treaties.un.org/Pages/ViewDetails.aspx?src=TREATY&mtdsg_no=VI-19&chapter=6&clang=en

Στην παρ. 2 του άρθρου 1 της Απόφασης - Πλαίσιο ορίζεται ότι ως «*πρόδρομη ουσία*» ναρκωτικών ουσιών νοείται κάθε ουσία διαβαθμισμένη, βάσει της κοινοτικής νομοθεσίας, για την υλοποίηση των υποχρεώσεων που απορρέουν από το άρθρο 12 της διεθνούς Σύμβασης κατά της Παράνομης Διακίνησης Ναρκωτικών και Ψυχοτρόπων Ουσιών του 1988. Ουσιαστικά, με τον όρο «πρόδρομες ουσίες»¹³ ναρκωτικών ουσιών εννοούνται οι ουσίες οι οποίες χρησιμοποιούνται συχνά στην παράνομη παρασκευή ναρκωτικών και ψυχοτρόπων ουσιών, αλλά συγχρόνως έχουν πληθώρα νόμιμων χρήσεων, κυρίως στην χημική βιομηχανία και στην φαρμακοβιομηχανία.

Επιπλέον, στην παρ. 4 του άρθρου 1 της τροποποιημένης, πλέον, Απόφασης - Πλαίσιο 2004/757/ΔΕΥ ως «*νέα ψυχοδραστική ουσία*» (ΝΨΟ) ορίζεται «*μία ουσία σε καθαρή μορφή ή σε παρασκεύασμα που δεν καλύπτεται από την Ενιαία Σύμβαση των Ηνωμένων Εθνών για τα Ναρκωτικά του 1961, όπως τροποποιήθηκε με το πρωτόκολλο του 1972, ή από τη Σύμβαση των Ηνωμένων Εθνών για τις Ψυχοτρόπους Ουσίες του 1971, αλλά μπορεί να συνιστά κινδύνους για την υγεία ή την κοινωνία παρόμοιους με εκείνους από τις ουσίες που καλύπτουν οι εν λόγω συμβάσεις*». Επιπλέον, με την Οδηγία (ΕΕ) 2017/2103 προστίθεται στην Απόφαση - Πλαίσιο 2004/757/ΔΕΥ ένα Παράρτημα με νέες ψυχοδραστικές ουσίες, οι οποίες, σύμφωνα με το στοιχείο α) της παρ. 1 του άρθρου 1 της Απόφασης - Πλαίσιο, υπάγονται, πλέον, στον ορισμό των «*ναρκωτικών*». Τέλος, στην παρ. 4 του άρθρου 1 της Απόφασης - Πλαίσιο 2004/757/ΔΕΥ ως «*παρασκεύασμα*» ορίζεται ένα μείγμα που περιέχει μία ή περισσότερες νέες ψυχοδραστικές ουσίες.

Στο άρθρο 1α της Απόφασης - Πλαίσιο 2004/757/ΔΕΥ, όπως αυτό προστέθηκε με την Οδηγία (ΕΕ) 2017/2103, περιγράφεται η διαδικασία για την υπαγωγή ΝΨΟ στον ορισμό των «*ναρκωτικών*». Συγκεκριμένα, αναφέρεται ότι πραγματοποιείται βάσει αξιολόγησης κινδύνου που διεξάγεται σύμφωνα με το άρθρο 5γ του Κανονισμού (ΕΚ) αριθ. 1920/2006 του Ευρωπαϊκού Κοινοβουλίου και του Συμβουλίου, της 12^{ης} Δεκεμβρίου 2006, σχετικά με το Ευρωπαϊκό Κέντρο Παρακολούθησης Ναρκωτικών και Τοξικομανίας (EMCDDA), όπως τροποποιήθηκε με τον Κανονισμό (ΕΕ)

¹³ Στην Ελλάδα, σύμφωνα με το άρθρο 3 του ν. 2960/2001 (Α' 265), *Εθνικός Τελωνειακός Κώδικας*, και την παρ. 2 του άρθρου 3 του ν. 4139/2013 (Α' 74) *Νόμος περί εξαρτησιογόνων ουσιών και άλλες διατάξεις*, η παρακολούθηση των προδρόμων ουσιών εμπίπτει στην αποκλειστική αρμοδιότητα της Τελωνειακής Υπηρεσίας.

2017/2101, και σύμφωνα με τα κριτήρια που καθορίζει η παρ. 2 του άρθρου 1α της Απόφασης - Πλαίσιο 2004/757/ΔΕΥ.

Σε μία προσπάθεια καθιέρωσης ενός ταχύτερου και αποτελεσματικότερου συστήματος αντιμετώπισης των νέων ψυχοδραστικών ουσιών που εμφανίζονται στην ΕΕ, η ενωσιακή νομοθεσία αναθεωρήθηκε με τον Κανονισμό (ΕΕ) 2017/2101 του Ευρωπαϊκού Κοινοβουλίου και του Συμβουλίου της 15^{ης} Νοεμβρίου 2017 «για την τροποποίηση του κανονισμού (ΕΚ) αριθ. 1920/2006 όσον αφορά στην ανταλλαγή πληροφοριών, το σύστημα έγκαιρης προειδοποίησης και τη διαδικασία αξιολόγησης κινδύνων σχετικά με νέες ψυχοδραστικές ουσίες». Η προσέγγιση των τριών βημάτων στην αντιμετώπιση των ΝΨΟ αφορά: α) στην ανταλλαγή πληροφοριών για κάθε ΝΨΟ μέσω του Συστήματος Έγκαιρης Προειδοποίησης, ΣΕΠ (Early Warning System, EWS)¹⁴, β) στην αξιολόγηση της επικινδυνότητας της κάθε ΝΨΟ και γ) στη λήψη αποφάσεων σχετικά με τον έλεγχο κάθε ΝΨΟ σε επίπεδο ΕΕ. Στην περίπτωση που κριθεί ότι η νέα αυτή ψυχοδραστική ουσία πρέπει να υπαχθεί σε καθεστώς ελέγχου, τότε τροποποιείται το Παράρτημα της Απόφασης - Πλαίσιο και προστίθεται σε αυτό η εν λόγω ουσία, η οποία συμπεριλαμβάνεται πλέον στον ορισμό των «ναρκωτικών ουσιών».

Ο τρόπος υπαγωγής μίας ΝΨΟ στο Παράρτημα της Απόφασης - Πλαίσιο 2004/757/ΔΕΥ περιγράφεται στο άρθρο 8α «Άσκηση της εξουσιοδότησης» της ίδιας Απόφασης - Πλαίσιο, όπως προστέθηκε σε αυτήν με την Οδηγία (ΕΕ) 2017/2103. Έτσι, η Επιτροπή για να συμπεριλάβει μία νέα ψυχοδραστική ουσία στον ορισμό των «ναρκωτικών», πρέπει να εκδώσει μία «κατ' εξουσιοδότηση πράξη», με τη διαδικασία

¹⁴ Το Σύστημα Έγκαιρης Προειδοποίησης (ΣΕΠ) είναι ένας μηχανισμός ταχείας ανταπόκρισης στην εμφάνιση νέων ψυχοδραστικών ουσιών που μπορεί να θέτουν σε κίνδυνο τη δημόσια υγεία των ανθρώπων στα κράτη - μέλη της ΕΕ. Δημιουργήθηκε σύμφωνα με την Απόφαση 2005/387/ΔΕΥ, η οποία αντικαταστάθηκε από ένα νέο νομοθετικό πλαίσιο που περιλαμβάνει τον Κανονισμό 2017/2101 και την Οδηγία (ΕΕ) 2017/2103. Σύμφωνα με το ΣΕΠ, το εκάστοτε Εθνικό Δίκτυο Πληροφόρησης παρέχει στοιχεία μέσω ειδικά διαμορφωμένων εντύπων στο εκάστοτε Εθνικό Κέντρο του κράτους - μέλους της ΕΕ, τα οποία στη συνέχεια αποστέλλονται στο Ευρωπαϊκό Κέντρο, το οποίο είναι το Ευρωπαϊκό Κέντρο Παρακολούθησης των Ναρκωτικών και της Τοξικομανίας (EMCDDA).

Λειτουργία του ΣΕΠ στην Ελλάδα: Το έτος 1999, δημιουργήθηκε ένα Εθνικό Δίκτυο Πληροφόρησης αποτελούμενο από το Γενικό Χημείο του Κράτους, τις Ελληνικές Διοικητικές Αρχές, τα Εργαστήρια Ιατροδικαστικής και Τοξικολογίας, το Κέντρο Δηλητηριάσεων και τις θεραπευτικές υπηρεσίες, με σκοπό τη συλλογή πληροφοριών για την κυκλοφορία και τη χρήση ΝΨΟ, για νέους τρόπους χρήσης ήδη γνωστών ουσιών και για νέους συνδυασμούς ουσιών. Ως Εθνικό Κέντρο έχει οριστεί το Εθνικό Κέντρο Τεκμηρίωσης και Πληροφόρησης για τα Ναρκωτικά (ΕΚΤΕΠΝ).

που περιγράφεται στο εν λόγω άρθρο. Κατά αυτόν τον τρόπο, σε ενωσιακό επίπεδο, στον ορισμό των «ναρκωτικών» συμπεριλαμβάνονται σήμερα 19 νέες ψυχοδραστικές ουσίες, οι οποίες εντάχθηκαν στον κατάλογο του Παραρτήματος της Απόφασης - Πλαίσιο 2004/757/ΔΕΥ α) με την Οδηγία (ΕΕ) 2017/2103¹⁵, με την οποία προστέθηκε και το ίδιο το Παράρτημα στην Απόφαση - Πλαίσιο 2004/757/ΔΕΥ, β) με την Κατ' Εξουσιοδότηση Οδηγία (ΕΕ) 2019/369 της Επιτροπής¹⁶, της 13^{ης} Δεκεμβρίου 2018, γ) με την Κατ' Εξουσιοδότηση Οδηγία (ΕΕ) 2020/1687¹⁷ της Επιτροπής της 2^{ης} Σεπτεμβρίου 2020 και δ) με την Κατ' Εξουσιοδότηση Οδηγία (ΕΕ) 2021/802¹⁸ της Επιτροπής της 12^{ης} Μαρτίου 2021.

Σύμφωνα με το άρθρο 1β «Εθνικά μέτρα ελέγχου» της Απόφασης - Πλαίσιο 2004/757/ΔΕΥ, όπως αυτό προστέθηκε με την Οδηγία (ΕΕ) 2017/2103 «...τα κράτη μέλη δύνανται να διατηρούν ή να θεσπίζουν στην επικράτειά τους, όσον αφορά τις νέες ψυχοδραστικές ουσίες, όποια εθνικά μέτρα ελέγχου κρίνουν κατάλληλα». Έτσι, το κάθε κράτος - μέλος, υποχρεούται να ενσωματώσει στη νομοθεσία τους ως ελεγχόμενες ουσίες όλες τις ΝΨΟ που περιλαμβάνονται στο Παράρτημα της Απόφασης - Πλαίσιο 2004/757/ΔΕΥ. Όμως, παράλληλα, έχει το δικαίωμα να θέτει μέτρα ελέγχου και για οποιαδήποτε άλλη ΝΨΟ κρίνει ότι αυτό είναι απαραίτητο σε εθνικό επίπεδο. Αυτή η διαφοροποίηση στο θέμα μέτρων ελέγχου μεταξύ των κρατών - μελών της ΕΕ αποτελεί

¹⁵ Η Οδηγία (ΕΕ) 2017/2103 ενσωματώθηκε στο εθνικό δίκαιο της Ελλάδας με την ΚΥΑ Δ3γ/81508/18, ΦΕΚ 4838 Β'/30-10-2018 *Υπαγωγή ουσιών στις διατάξεις του ν. 3459/2006*.

¹⁶ Κατ' εξουσιοδότηση οδηγία (ΕΕ) 2019/369 της Επιτροπής, της 13^{ης} Δεκεμβρίου 2018, για την τροποποίηση του παραρτήματος της απόφασης-πλαίσιου 2004/757/ΔΕΥ του Συμβουλίου όσον αφορά τη συμπερίληψη νέων ψυχοδραστικών ουσιών στον ορισμό των ναρκωτικών.

Ενσωματώθηκε στο εθνικό δίκαιο της Ελλάδας με την ΚΥΑ Δ3γ/44783/19, ΦΕΚ 2391 Β'/19-6-2019 *Υπαγωγή ουσιών στις διατάξεις του ν. 3459/2006*.

¹⁷ Κατ' εξουσιοδότηση οδηγία (ΕΕ) 2020/1687 της Επιτροπής της 2^{ης} Σεπτεμβρίου 2020 για την τροποποίηση του παραρτήματος της απόφασης-πλαίσιου 2004/757/ΔΕΥ του Συμβουλίου όσον αφορά την υπαγωγή της νέας ψυχοδραστικής ουσίας N,N-δισουλφο-2-[[4-(1-μεθυλαιθοξυ)φαινυλο]μεθυλο]-5-νιτρο-1H-βενζιμιδαζολο-1-αιθαναμίνη (ισοτονιταζίνη) στον ορισμό των «ναρκωτικών».

Ενσωματώθηκε στο εθνικό δίκαιο της Ελλάδας με την ΚΥΑ Δ3γ/ΟΙΚ.58100/20, ΦΕΚ 4175 Β/28-9-2020: *Υπαγωγή ουσιών στις διατάξεις του ν. 3459/2006*.

¹⁸ Κατ' εξουσιοδότηση οδηγία (ΕΕ) 2021/802 της Επιτροπής της 12^{ης} Μαρτίου 2021 για την τροποποίηση του παραρτήματος της απόφασης-πλαίσιου 2004/757/ΔΕΥ του Συμβουλίου όσον αφορά την υπαγωγή των νέων ψυχοδραστικών ουσιών 3,3-διμεθυλο-2-[[1-(πεντ-4-εν-1-υλο)-1H-ινδαζολο-3-καρβονυλο]αμινο]βουτανοϊκό μεθύλιο (MDMB-4en-PINACA) και 2-[[1-(4-φθοροβουτυλο)-1H-ινδολο-3-καρβονυλο]αμινο]-3,3-διμεθυλοβουτανοϊκό μεθύλιο (4F-MDMB-BICA) στον ορισμό των «ναρκωτικών».

Ενσωματώθηκε στο εθνικό δίκαιο της Ελλάδας με την ΚΥΑ Δ3γ/ΟΙΚ.71674/2021, ΦΕΚ 5416 Β/22-11-2021: *Υπαγωγή ουσιών στις διατάξεις του ν. 3459/2006*.

σημαντικό πρόβλημα, ιδιαιτέρως για τη διευρωπαϊκή συνεργασία σε θέματα ποινικών ερευνών και διώξεων¹⁹. Για παράδειγμα, αν ένα κράτος - μέλος, σύμφωνα με το νομικό πλαίσιο του οποίου η ΝΨΟ «Α» ελέγχεται, υποβάλει αίτημα Ελεγχόμενης Παράδοσης (βλ. σελ. 62) της ουσίας αυτής, ήτοι αίτημα για διενέργεια μιας ανακριτικής πράξης, προς ένα άλλο κράτος - μέλος, στο οποίο η ουσία «Α» δεν ελέγχεται, τότε το αίτημα αυτό θα απορριφθεί και η συνεργασία για τη βέλτιστη καταπολέμηση της παράνομης διακίνησης ναρκωτικών δεν θα επιτευχθεί. Μία τέτοια περίπτωση αποτελεί η νέα ψυχοδραστική ουσία «τραμαδόλη», που ανήκει στην κατηγορία των οπιοειδών, η οποία ουσία σήμερα ελέγχεται μόνο σε τρία κράτη - μέλη της ΕΕ, ήτοι Ελλάδα²⁰, Λιθουανία και Σουηδία.

Λαμβάνοντας υπόψη τους παραπάνω ορισμούς των ναρκωτικών και των προδόμων ουσιών από τον ευρωπαϊό νομοθέτη, στο άρθρο 2 της Απόφασης - Πλαίσιο 2004/757/ΔΕΥ προβλέπεται ότι: «...τιμωρούνται ποινικώς οι ακόλουθες εκ προθέσεως τελεσθείσες πράξεις, όταν τελούνται χωρίς να υπάρχει σχετικό δικαίωμα: α) παραγωγή, κατασκευή, εκχύλιση, παρασκευή, προσφορά, διάθεση προς πώληση, διανομή, πώληση, παράδοση υπό οποιεσδήποτε συνθήκες, μεσιτεία, αποστολή, διαμετακόμιση, μεταφορά, εισαγωγή ή η εξαγωγή ναρκωτικών, β) καλλιέργεια της μήκωνος της υπνοφόρου, της κόκας ή της ινδικής καννάβης γ) κατοχή ή αγορά ναρκωτικών που αποβλέπει στην τέλεση μιας εκ των πράξεων που αναφέρονται στο στοιχείο α), και τέλος, δ) κατασκευή, μεταφορά, διανομή πρόδρομων ουσιών, εφόσον ο δράστης γνωρίζει ότι πρόκειται να χρησιμοποιηθούν κατά ή με σκοπό την παράνομη παραγωγή ή κατασκευή ναρκωτικών». Οι προαναφερόμενες πράξεις δεν περιλαμβάνονται στο πεδίο εφαρμογής της Απόφασης Πλαίσιο 2004/757/ΔΕΥ «...όταν τελούνται από τους δράστες με αποκλειστικό σκοπό την προσωπική τους κατανάλωση, όπως την ορίζει η εθνική νομοθεσία».

¹⁹ Eurojust. (April 2021). *Eurojust Report on Drug trafficking: Experiences and challenges in judicial cooperation*. The Hague: Eurojust, EU, https://www.eurojust.europa.eu/sites/default/files/Documents/pdf/2021_04_15_drug_trafficking_casework_report.pdf (ανάκτηση: 17-12-2021).

²⁰ Νόμος 3459/2006 (Α' 103), *Κώδικας Νόμων για τα Ναρκωτικά (ΚΝΝ)*.

III. Διαχρονική εξέλιξη της συνεργασίας των κρατών - μελών της ΕΕ στο πεδίο της παράνομης διακίνησης ναρκωτικών

Παρά το γεγονός ότι η ιδρυτική συνθήκη της Ευρωπαϊκής Οικονομικής Κοινότητας (ΕΟΚ) (Ρώμη, 1957) παρείχε τη νομική βάση για κοινή δράση για παράνομες εμπορικές δραστηριότητες που θέτουν σε κίνδυνο τη δημόσια υγεία, η συνεργασία μεταξύ των ευρωπαϊκών χωρών στον τομέα της αντιμετώπισης της παράνομης διακίνησης ναρκωτικών περιορίστηκε σε διμερείς συμφωνίες και άτυπες συνεργασίες σε διακυβερνητικό επίπεδο, εκτός του κοινοτικού θεσμικού πλαισίου.

Η μελέτη των πρώιμων μορφών συνεργασίας και της εξέλιξής τους στη θεσμική οντότητα της ΕΕ δεν έχει μόνο ιστορικό ενδιαφέρον, αλλά είναι διαφωτιστική για τα κίνητρα, τις προκλήσεις, τις αντίρροπες δυνάμεις και τους παράγοντες που, τελικά, συνετέλεσαν ώστε τα ναρκωτικά να αποτελέσουν το πρώτο πεδίο δραστηριότητας της Ευρωπαϊκής Ένωσης και της συνεργασίας της με τα κράτη - μέλη, τόσο σε στρατηγικό όσο και σε επιχειρησιακό επίπεδο.

1. Πρώιμες μορφές συνεργασίας για τα ναρκωτικά

1.1 Η Ομάδα Pompidou

Η πρώτη οργανωμένη προσπάθεια συνεργασίας για την αντιμετώπιση της παράνομης διακίνησης ναρκωτικών ξεκίνησε το 1971, καθιστώντας έτσι τα ναρκωτικά τον πρώτο, ουσιαστικά, τομέα συνεργασίας για την καταπολέμηση του εγκλήματος. Συγκεκριμένα, ο τότε Γάλλος πρόεδρος, Georges Pompidou, απέστειλε επιστολή²¹ προς τους πρωθυπουργούς πέντε κρατών - μελών της τότε ΕΟΚ (Βέλγιο, Δ. Γερμανία, Ιταλία, Λουξεμβούργο και Ολλανδία) και της Μεγάλης Βρετανίας, εκφράζοντας τις ανησυχίες του για την έκταση του προβλήματος, εν μέσω αυξανόμενων διεθνών πιέσεων για την αντιμετώπιση του «Γαλλικού Συνδέσμου» (The French Connection²²),

²¹ Επιστολή της 6ης Αυγούστου 1971, του Γάλλου Προέδρου Georges Pompidou προς τους Πρωθυπουργούς της Γερμανίας, του Βελγίου, της Ιταλίας, του Λουξεμβούργου και της Ολλανδίας και του Ηνωμένου Βασιλείου, <https://rm.coe.int/pompidou-letter/1680a1e36f> (ανάκτηση: 12-12-2021).

²² Η υπόθεση είχε πάρει μεγάλη δημοσιότητα την εποχή εκείνη, απασχόλησε έντονα τα διεθνή ΜΜΕ, ενώ μεταφέρθηκε και στον κινηματογράφο με μια αμερικάνικη παραγωγή του έτους 1971 ([The French Connection](#)) και μια γαλλική του έτους 2014 ([La French](#)), και πρόσφατα (2020) γυρίστηκε σχετική τηλεοπτική σειρά ([French Connection](#)).

ενός διεθνούς δικτύου μεγάλης έκτασης που διακινούσε ηρωίνη από την Τουρκία προς τις Ηνωμένες Πολιτείες Αμερικής.

Έτσι, συστάθηκε διακυβερνητικό όργανο για την καταπολέμηση της χρήσης ναρκωτικών και της παράνομης διακίνησής τους, γνωστό ως «Ομάδα Pompidou»²³. Η ομάδα αυτή λειτούργησε κατά τη δεκαετία του 1970 χωρίς τυπική μορφή και κανονισμό, αρχικά, υπό την προεδρία της Γαλλίας και, στη συνέχεια, της Σουηδίας, η οποία στο μεταξύ είχε προσχωρήσει στην Ομάδα μαζί με τη Δανία και την Ιρλανδία. Το έτος 1980 η Επιτροπή Υπουργών του Συμβουλίου της Ευρώπης εξέδωσε ψήφισμα²⁴ για την ενσωμάτωση της Ομάδας Pompidou στο Συμβούλιο της Ευρώπης, ώστε, διατηρώντας τις μεθόδους εργασίας της, η Ομάδα Pompidou να διεξάγει διεπιστημονική μελέτη των προβλημάτων του εθισμού στα ναρκωτικά και της παράνομης διακίνησης ναρκωτικών. Στα επόμενα χρόνια η Ομάδα Pompidou διευρύνθηκε σταδιακά, ώστε να περιλαμβάνει όλες σχεδόν τις ευρωπαϊκές χώρες, ακόμα και χώρες εκτός Ευρώπης (όπως Μαρόκο, Ισραήλ, Μεξικό), ενώ συνέστησε αρκετές υποομάδες εστιασμένες σε ειδικότερα θέματα (π.χ. Airports Group, MedNET, EXASS κ.ά.).

Η Ομάδα Pompidou έθεσε τις βάσεις για κοινές δραστηριότητες των Τελωνειακών Αρχών για την αντιμετώπιση της παράνομης διακίνησης ναρκωτικών, αναγνωρίζοντας την σπουδαιότητα της συνεργασίας. Ωστόσο, η συνεργασία αυτή περιορίστηκε σε διοικητικό - επιχειρησιακό επίπεδο χωρίς να περιλαμβάνει δεσμεύσεις σε υψηλό πολιτικό επίπεδο. Στην πραγματικότητα, οι φορείς πολιτικής των κρατών - μελών συχνά αξιοποιούσαν τις κατευθύνσεις που δίνονταν από την Ομάδα Pompidou, ή από άλλες παρόμοιες ομάδες, ως εμπειρογνωμοσύνη ή για να τεκμηριώσουν τις πολιτικές αποφάσεις τους, ενώ αναγνωριζόταν ότι οι ομάδες διέθεταν ευρύτερη και πληρέστερη ενημέρωση για τα θέματα αυτά.²⁵ Η Ομάδα Pompidou υπήρξε η πρώτη μορφή

²³ Ιστορικό της Ομάδας Pompidou: <https://www.coe.int/en/web/pompidou/about/history> (ανάκτηση: 12-12-2021).

²⁴ Συμπεράσματα του Συμβουλίου Υπουργών της 27^{ης} Μαρτίου 1980, για τη σύσταση ομάδας συνεργασίας για την αντιμετώπιση της κατάχρησης και της παράνομης διακίνησης ναρκωτικών (Ομάδα Pompidou), <https://rm.coe.int/resolution-80-2-english-mod/16808e5106> (ανάκτηση: 12-12-2021).

²⁵ Standring, A., 2012, *The evolution of EU action in drug supply reduction: From intergovernmental cooperation to transnational networks*, CIES e-Working Paper No. 123/2012, ISSN 1647-0893, διαθέσιμο online: https://repositorio.iscte-iul.pt/bitstream/10071/3653/1/CIES_WP_123_Standring.pdf (ανάκτηση: 16-12-2021).

διακρατικής συνεργασίας στην Ευρώπη για την αντιμετώπιση της παράνομης διακίνησης των ναρκωτικών και συνέβαλε στην εμπέδωση κουλτούρας αστυνομικής συνεργασίας. Εν τούτοις, αυτή δεν έλαβε θεσμική μορφή, ούτε παρήγαγε δεσμευτικές συμφωνίες μεταξύ των κρατών.²⁶

1.2 Η Ομάδα Trevi

Μια πιο συστηματική προσπάθεια συνεργασίας για την αντιμετώπιση της παράνομης διακίνησης ναρκωτικών μεταξύ των κρατών – μελών καταβλήθηκε με την Ομάδα Trevi, η δημιουργία της οποίας αποφασίστηκε στο Συμβούλιο των Υπουργών Εσωτερικών (Ρώμη, 1973).

Η Ομάδα Trevi ήταν μια μόνιμη ομάδα για τη διακυβερνητική συνεργασία στην αστυνόμευση και στην ποινική δικαιοσύνη, η οποία συνεδρίασε για πρώτη φορά το έτος 1976 στο Λουξεμβούργο. Η δημιουργία της Ομάδας Trevi «... αποτέλεσε αναγνώριση της ανάγκης για κάποιου είδους αστυνομική συνεργασία μεταξύ όλων των κρατών - μελών της Ένωσης»²⁷. Στην Ομάδα συμμετείχαν μόνο κράτη - μέλη της Κοινότητας, ωστόσο, κατά περίπτωση, καλούνταν στις συνεδριάσεις και τρίτες χώρες. Η Ομάδα Trevi είχε τρία επίπεδα διακυβέρνησης (Ομάδα Υπουργών, Ομάδα υψηλόβαθμων αξιωματούχων και «Τρόικα») και στο πλαίσιο της Ομάδας Trevi λειτούργησαν πέντε ομάδες εργασίας με διαφορετικό αντικείμενο αντιεγκληματικής πολιτικής.²⁸

Στη συνάντηση των Υπουργών Trevi στη Ρώμη (21/6/1985) αποφασίστηκε ο επαναπροσδιορισμός της θεματικής περιοχής ενασχόλησης της τρίτης Ομάδας Εργασίας (Trevi III), ώστε να εστιάζει στο οργανωμένο έγκλημα σε στρατηγικό, τακτικό και τεχνικό επίπεδο, καθώς και στην παράνομη διακίνηση ναρκωτικών. Το έτος 1989, η Trevi III συμφώνησε πως όλα τα κράτη – μέλη θα πρέπει να συστήσουν Εθνικές Μονάδες Πληροφοριών για τα ναρκωτικά και ότι θα έπρεπε να εξεταστεί η ανάγκη

²⁶ Bigo, Didier (dir). 1992. *L'Europe des polices et de la sécurité intérieure*. Espace international Bruxelles, Éditions Complexe., σελ. 149-153.

²⁷ Guyomarch, A. (1995) *Problems and prospects for European police cooperation after Maastricht*, Policing and Society: An International Journal of Research and Policy, 5(3), pp. 249-261.

²⁸ Bunyan, T. (1993) *Trevi, Europol and the European State*, in Bunyan, T. (ed) *State watching the New Europe: A handbook on the European State*, London: Statewatch, διαθέσιμο online: <https://www.statewatch.org/media/documents/news/handbook-trevi.pdf> (ανάκτηση: 16-12-2021).

δημιουργίας Ευρωπαϊκής Μονάδας Πληροφοριών για τα Ναρκωτικά. Έτσι, η Trevi III προετοίμασε το έδαφος για τη δημιουργία της Europol Drug Unit, EDU.²⁹

1.3 Επιτροπή CELAD

Το 1989 δημιουργήθηκε η Ευρωπαϊκή Επιτροπή για την Καταπολέμηση των Ναρκωτικών (European Committee to Combat Drugs, CELAD), αποτελούμενη από διορισμένους εθνικούς συντονιστές για τα ναρκωτικά και έναν εκπρόσωπο της Επιτροπής, η οποία λειτούργησε εκτός της επίσημης θεσμικής δομής της ΕΕ, αλλά αναφερόταν απευθείας στο Συμβούλιο. Ως κύριο ρόλο είχε τον συντονισμό των δραστηριοτήτων της ΕΕ που σχετίζονται με τα ναρκωτικά.

Αν και η CELAD δέχθηκε κριτική διότι δεν παρήγαγε συγκεκριμένα, απτά αποτελέσματα, ωστόσο είχε σημαντικό αντίκτυπο, αφού επανατοποθέτησε την πολιτική για τα ναρκωτικά ως ευρωπαϊκό πολιτικό ζήτημα και όχι απλώς ως ζήτημα επιβολής του νόμου, ενώ έδωσε το μήνυμα ότι οι υφιστάμενες τεχνικές ομάδες θα αποτελούσαν μόνο ένα μέρος της μελλοντικής ευρωπαϊκής κοινής δράσης.³⁰ Επίσης, η CELAD είχε σημαντικό ρόλο στην επικύρωση της *Σύμβασης των Ηνωμένων Εθνών κατά της παράνομης διακίνησης ναρκωτικών και ψυχοτρόπων ουσιών* από όλα τα μέλη της ΕΟΚ³¹, συμβάλλοντας έτσι στην εναρμόνιση των εθνικών νομοθεσιών για τα ναρκωτικά. Εκτός αυτού, η CELAD είχε σημαντική συνεισφορά στη σύνταξη των δύο πρώτων ευρωπαϊκών στρατηγικών για τα ναρκωτικά, οι οποίες με τη σειρά τους οδήγησαν άμεσα στη δημιουργία του Ευρωπαϊκού Κέντρου Παρακολούθησης για τα Ναρκωτικά και την Τοξικομανία (EMCDDA), του πρώτου ανεξάρτητου ευρωπαϊκού οργανισμού που δραστηριοποιείται στον τομέα αυτό³². Κατά τον Estievenart (βλ. υποσημείωση 32), η CELAD ήταν βασικός παράγοντας στην πολιτική κινητοποίηση που αναπτύχθηκε παράλληλα σε όλη την Ευρώπη, προετοιμάζοντας το έδαφος για τη

²⁹ Bunyan, T. (1993), ό.π. υποσημείωση 28.

³⁰ Boekhout van Solinge, T. (2002). *Drugs and Decision making in the European Union*. Amsterdam: CEDRO/Mets en Schilt, <http://www.cedro-uva.org/lib/documents/boekhout.eu.pdf> (ανάκτηση: 10-12-2021).

³¹ Elvins, M. (2003). *Anti-Drugs Policies of the European Union: Transnational Decision-Making and the Politics of Expertise*. London: Palgrave Macmillan.

³² Estievenart, G. (1995). *The European Community and the Global Drug Phenomenon*. Στο G. Estievenart, *Policies and Strategies to Combat Drugs in Europe*. Dordrecht, The Netherlands: Martinus Nijhoff Publishers, σελ. 68-71.

θεσμοθέτηση της καταπολέμησης των ναρκωτικών σε ευρωπαϊκό επίπεδο, που επισημοποιήθηκε με τη Συνθήκη του Μάαστριχτ.

2. Η δημιουργία της Europol

2.1 Από τις «ομάδες συνεργασίας» στη θεσμοθέτηση οργάνου της ΕΕ

Γενικά, οι ομάδες που προαναφέρθηκαν είχαν περιορισμένο αντίκτυπο στην επιχειρησιακή συνεργασία σε ευρωπαϊκό επίπεδο και λειτούργησαν σε επίπεδο συνεργασίας εμπειρογνομόνων, χωρίς άμεση σύνδεση με τα υψηλότερα κλιμάκια λήψης αποφάσεων. Η λειτουργία τους ήταν άτυπη, δεν δημοσιεύονταν πρακτικά των συναντήσεών τους, ούτε σχετικές αναφορές ή εκθέσεις σε τακτική βάση. Σύμφωνα με τον Elvins³³, ο πιο ουσιαστικός αντίκτυπος ήταν, ίσως, η εμπέδωση της αρχής ότι «... ο σχεδιασμός πολιτικής, αυτής της μορφής, θα πρέπει να ανατεθεί σε πρώτη φάση σε λειτουργικούς - τεχνικούς παράγοντες για να καθορίσουν τόσο τη στρατηγική σκέψη, όσο και τις παραμέτρους, για τις δράσεις πολιτικής». Δηλαδή, ο Elvins θεωρεί ότι ο έλεγχος της παράνομης διακίνησης ναρκωτικών είναι, στην πραγματικότητα, μια κατασταλτική δραστηριότητα επιβολής του νόμου και θα πρέπει οι ειδικοί εμπειρογνώμονες να έχουν τον πρώτο λόγο (και όχι οι πολιτικοί ή εμπειρογνώμονες άλλων κλάδων). Αυτά τα πρώτα fora καθιέρωσαν την αρχή ότι οι πληροφορίες και τα αποδεικτικά στοιχεία είναι ζωτικής σημασίας για την ανάπτυξη της πολιτικής για τα ναρκωτικά και, παράλληλα, έδωσαν τη νομιμοποίηση για την διάθεση πληροφοριών σε φορείς επιβολής του νόμου.

Επίσης, η συνεργασία στο πλαίσιο των ομάδων δημιούργησε ένα πεδίο αστυνομικής συνεργασίας και έθεσε τη διακίνηση ναρκωτικών ως ένα πρόβλημα πανευρωπαϊκής διάστασης, που απαιτεί ανάληψη πολιτικής δράσης σε ενωσιακό επίπεδο. Επιπλέον, αυτά τα δίκτυα γεφύρωσαν το χάσμα μεταξύ των εθνικών αρχών επιβολής του νόμου, που έχουν την τεχνογνωσία και την αρμοδιότητα, και των πολιτικών θεσμών, που έχουν τη νομιμοποίηση για τη λήψη των αποφάσεων σε πολιτικό επίπεδο. Η περίοδος αυτή κατέδειξε την απροθυμία των κρατών - μελών να αναλάβουν δεσμεύσεις για συγκεκριμένες κοινές δράσεις (νομοθετικές, στρατηγικές) για τα ναρκωτικά. Ωστόσο, σήμανε τη μετάβαση προς την κατάσταση όπου η πρωτογενής πληροφορία παραμένει

³³ Elvins, M. (2003). *Anti-Drugs Policies of the European Union: Transnational Decision-Making and the Politics of Expertise*. London: Palgrave Macmillan, σελ.82.

στα κράτη - μέλη, αλλά σημαντικές αρμοδιότητες για τον σχεδιασμό συλλογής και ανάλυσης πληροφοριών μεταβιβάζονταν από τα κράτη - μέλη στην ΕΕ.³⁴

2.2 Συνθήκη Μάαστριχτ – Ίδρυση Europol

Οι συνθήκες είχαν ήδη ωριμάσει και τον Μάιο του έτους 1991, ο τότε γερμανός καγκελάριος Κολ, σε δηλώσεις του στο Εδιμβούργο, υποστήριξε τη δημιουργία μιας ευρωπαϊκής αστυνομικής δύναμης «...που θα είναι σε θέση να λειτουργεί χωρίς εμπόδια σε όλες τις κοινοτικές χώρες σε σημαντικά θέματα όπως η καταπολέμηση των βαρόνων των ναρκωτικών ή του οργανωμένου διεθνούς εγκλήματος»³⁵. Στη συνέχεια, στη Σύνοδο του Ευρωπαϊκού Συμβουλίου (Λουξεμβούργο, Ιούνιος 1991) η Γερμανία υπέβαλε σχετικό επίσημο αίτημα και το Συμβούλιο ανέθεσε στην Ομάδα Trevi να προετοιμάσει οδικό χάρτη για τη δημιουργία της Europol.³⁶

Η θεσμική σύσταση της Europol ήρθε με τη Συνθήκη του Μάαστριχτ (1992), όπου στο άρθρο Κ.1 αναφέρεται ότι για τους σκοπούς της επίτευξης των στόχων της Ένωσης, τα κράτη - μέλη θεωρούν, μεταξύ άλλων, ως θέμα κοινού ενδιαφέροντος την «αστυνομική συνεργασία για την πρόληψη και την καταπολέμηση της τρομοκρατίας, του λαθρεμπορίου ναρκωτικών και άλλων σοβαρών μορφών διεθνούς εγκληματικότητας, συμπεριλαμβανομένων, εν ανάγκη, ορισμένων πτυχών τελωνειακής συνεργασίας σε συνδυασμό με τη διοργάνωση, σε επίπεδο Ένωσης, ενός συστήματος ανταλλαγής πληροφοριών στα πλαίσια Ευρωπαϊκής Αστυνομικής Υπηρεσίας (Europol)».

2.3 Έναρξη λειτουργίας Europol: Η Ευρωπαϊκή Μονάδα Πληροφοριών για τα Ναρκωτικά - EDU

Σε εφαρμογή των όσων προέβλεπε η συνθήκη του Μάαστριχτ για την ίδρυση της Europol και ως πρώτο βήμα για τη σύσταση και τη λειτουργία της, η σύνοδος Υπουργών, που έλαβε χώρα στην Κοπεγχάγη τον Ιούνιο του 1993, αποφάσισε την ίδρυση της Μονάδας Ναρκωτικών της Europol (Europol Drug Unit, EDU)³⁷. Η

³⁴ Standring, A., (2012), ό.π. υποσημείωση 25.

³⁵ Kohl, H. (1991). *Our Future in Europe*. Edinburgh: Konrad Adenauer Stiftung and Europa Institute., σελ. 16.

³⁶ Gilmore, W. C. (1993). *Police co-operation and the European communities: Current trends and recent developments*. Commonwealth Law Bulletin, 19(4), 1960-1975, βλ. σελ. 1965.

³⁷ Απόφαση Υπουργών ΕΕ, της 2^{ης} Ιουνίου 1992, για τη σύσταση Μονάδας Ναρκωτικών της Europol (EDU).

Απόφαση αυτή βασίστηκε στην εισήγηση του συμβουλίου Υπουργών προς το Συμβούλιο κατά το έτος 1991, που πρότεινε ότι η ίδρυση της Europol θα πρέπει να ξεκινήσει με την ίδρυση μονάδας πληροφοριών για τα ναρκωτικά, την οποία και αποδέχθηκε το Συμβούλιο. Στο σκεπτικό της Απόφασης αναγνωρίζεται το μέγεθος του προβλήματος που δημιουργεί σε διεθνές επίπεδο η παράνομη διακίνηση ναρκωτικών και οι σχετιζόμενες με αυτή παράνομες δραστηριότητες (οργανωμένο έγκλημα και ξέπλυμα χρήματος) και διαπιστώνεται η άμεση ανάγκη ανάληψης δράσης σε ευρωπαϊκό επίπεδο.

Στην εν λόγω Απόφαση ορίζεται ότι: *«Η μονάδα αυτή θα ενεργεί ως μη επιχειρησιακή ομάδα για την ανταλλαγή και ανάλυση πληροφοριών που σχετίζονται με την παράνομη διακίνηση ναρκωτικών, τις εμπλεκόμενες εγκληματικές οργανώσεις και τις συναφείς δραστηριότητες για ξέπλυμα χρήματος που επηρεάζουν δύο ή περισσότερα κράτη μέλη»*. Η σύνδεση με το οργανωμένο έγκλημα και το ξέπλυμα μαύρου χρήματος ήταν προφανής, καθώς η διακίνηση των ναρκωτικών σχετίζεται άμεσα με τα δύο αυτά εγκληματικά πεδία, ενώ η αντιμετώπισή τους αποτελούσε προτεραιότητα για όλα τα κράτη – μέλη.³⁸ Επιπλέον, η Απόφαση προέβλεπε ότι η EDU θα λειτουργούσε ως κοινός «οργανισμός-ομπρέλα» για τις εθνικές μονάδες πληροφοριών για τα ναρκωτικά. Τα κράτη - μέλη δεσμεύτηκαν για την ίδρυση των αντίστοιχων εθνικών μονάδων πληροφοριών. Για τον ρόλο και τις δυνατότητες της EDU είναι χαρακτηριστική η εκτίμηση στελεχών της Interpol που θεωρούσαν ότι, εκείνη την εποχή, η EDU διέθετε περισσότερες πληροφορίες σχετικά με τα ναρκωτικά σε σύγκριση με την Interpol, ενώ είχε και αντίστοιχες δυνατότητες ανάλυσης και επεξεργασίας τους.³⁹

Στην επιλογή του τομέα της διακίνησης των ναρκωτικών ως πιλοτικό πεδίο έναρξης δραστηριοτήτων της Europol συνέβαλε η παγκόσμια διάσταση της εγκληματικής δραστηριότητας της διακίνησης ναρκωτικών, αλλά και η κουλτούρα συνεργασίας στο πεδίο αυτό, που είχε ήδη καλλιεργηθεί τα προηγούμενα χρόνια. Επίσης, το έλλειμμα κοινής προσέγγισης στην αντιμετώπιση του προβλήματος είχε ήδη αναγνωριστεί, όπως αποτυπώνεται και στις δηλώσεις του τότε προέδρου σχετικής Επιτροπής του Ευρωπαϊκού Κοινοβουλίου, ο οποίος είχε δηλώσει ότι ο μόνος σύνδεσμος μεταξύ των

³⁸ Gilmore, W., C. (1993), ό.π. υποσημείωση 36.

³⁹ Woodward, R. (1993, December). *Establishing Europol*. European Journal on Criminal Policy and Research, pp. 7-33.

ευρωπαϊκών χωρών για την αντιμετώπιση της διακίνησης των ναρκωτικών ήταν η Interpol και οι προσωπικές σχέσεις μεταξύ τελωνειακών αξιωματούχων.⁴⁰ Σημαντική ήταν, επίσης, η επιρροή της Υπηρεσίας Καταπολέμησης Ναρκωτικών των ΗΠΑ (Drugs Enforcement Administration, DEA) προς την κατεύθυνση του συντονισμού των ευρωπαϊκών μονάδων πληροφοριών για τα ναρκωτικά στο πλαίσιο της EDU.⁴¹

Ωστόσο, υπήρχαν και αντίθετες απόψεις, όπως αυτή της Επιτροπής Πολιτικών Ελευθεριών και Εσωτερικών Υποθέσεων του Ευρωπαϊκού Κοινοβουλίου, που αμφισβήτησε την αναγκαιότητα εστίασης στα ναρκωτικά, με το σκεπτικό ότι υπήρχαν ήδη πολλές πρωτοβουλίες στον τομέα αυτό και ότι η επιλογή δεν αντικατόπτριζε τις επιχειρησιακές ανάγκες. Γι' αυτό, συνέστησαν να εστιαστεί η σχετική πολιτική της Ένωσης σε άλλες μορφές οργανωμένου εγκλήματος.⁴²

2.4 Η εξέλιξη του κανονιστικού πλαισίου της Europol

Η Πράξη του Συμβουλίου για την κατάρτιση της *Σύμβασης για την ίδρυση Ευρωπαϊκής Αστυνομικής Υπηρεσίας (Σύμβαση Europol)* υπογράφηκε στις 26 Ιουλίου 1995 στις Βρυξέλλες. Η Σύμβαση τέθηκε σε ισχύ την 1^η Οκτωβρίου 1998, αφού πρώτα επικυρώθηκε από όλα τα κράτη - μέλη⁴³. Η Ευρωπαϊκή Αστυνομική Υπηρεσία (Europol) ξεκίνησε τις πλήρεις δραστηριότητές της την 1^η Ιουλίου 1999.

Η Σύμβαση Europol λειτούργησε σε διακυβερνητικό πλαίσιο έως το έτος 2009, οπότε αντικαταστάθηκε από την Απόφαση του Συμβουλίου της 6^{ης} Απριλίου 2009 για την *ίδρυση Ευρωπαϊκής Αστυνομικής Υπηρεσίας (Ευρωπόλ)* (2009/371/ΔΕΥ), που τέθηκε σε ισχύ την 1^η Ιανουαρίου 2010. Με την Απόφαση του Συμβουλίου 2009/371/ΔΕΥ η Europol απέκτησε νέο νομικό καθεστώς, καθώς μετατράπηκε σε Οργανισμό της ΕΕ. Παράλληλα, η ίδια Απόφαση διέυρνε την εντολή της Europol, που πλέον κάλυπτε κάθε μορφή σοβαρού εγκλήματος, απελευθερώνοντας έτσι τις δυνατότητές της στην καταπολέμηση του οργανωμένου εγκλήματος.

⁴⁰ Woodward, R. (1993), p. 25, ό.π. υποσημείωση 39.

⁴¹ Levi, M., Maguire, M., *Crime and cross-border policing in Europe*. In: J. Bailey (ed.), *Social Europe* Essex, Longman, 1992, pp. 165-189.

⁴² Van Ouirive, L., *Report on Europol*, European Parliament, Committee of Civil Liberties and Internal Affairs, A3-0382/92.

⁴³ Η Ελλάδα κύρωσε τη Σύμβαση Europol με τον ν. 2605/1998 (Α' 88) *Κύρωση της Σύμβασης για την ίδρυση Ευρωπαϊκής Αστυνομικής Υπηρεσίας (Σύμβαση Europol) δυνάμει του άρθρου Κ.3 της Συνθήκης για την Ευρωπαϊκή Ένωση*.

Την ως άνω Απόφαση του Συμβουλίου αντικατέστησε ο Κανονισμός (ΕΕ) 2016/794 του Ευρωπαϊκού Κοινοβουλίου και του Συμβουλίου, της 11^{ης} Μαΐου 2016, για τον Οργανισμό της Ευρωπαϊκής Ένωσης για τη Συνεργασία στον Τομέα της Επιβολής του Νόμου (Ευρωπόλ) και την αντικατάσταση και κατάργηση των αποφάσεων του Συμβουλίου 2009/371/ΔΕΥ, 2009/934/ΔΕΥ, 2009/935/ΔΕΥ, 2009/936/ΔΕΥ και 2009/968/ΔΕΥ (Κανονισμός Europol), ο οποίος τέθηκε σε ισχύ την 1^η Μαΐου 2017 και ισχύει μέχρι σήμερα. Μεταξύ άλλων, με τον Κανονισμό (ΕΕ) 2016/794 θεσπίστηκε ο «Μικτός Κοινοβουλευτικός Έλεγχος» και δημιουργήθηκε μια εξειδικευμένη Μικτή Ομάδα Κοινοβουλευτικού Ελέγχου (ΜΟΚΕ)⁴⁴. Επιπλέον, ενισχύθηκε το καθεστώς προστασίας δεδομένων, καθώς ορίζεται ο Ευρωπαίος Επόπτης Προσωπικών Δεδομένων (ΕΕΠΔ) ως υπεύθυνος για τον έλεγχο της νομιμότητας της επεξεργασίας δεδομένων από την Europol (βλ. Κεφάλαιο V.1.3.4, σελ. 50), επιλύοντας ένα κρίσιμο και ευαίσθητο θέμα για την επεξεργασία προσωπικών δεδομένων, που εκκρεμούσε από την ίδρυσή της Europol⁴⁵.

⁴⁴ Βλ. σχετ. Αναγνωστόπουλος, Ι. *Η αστυνομική συνεργασία: ο ρόλος της Europol*. Μεταπτυχιακή Εργασία, Αστυνομική Ακαδημία, Σχολή Εθνικής Ασφάλειας, 2021.

⁴⁵ Boehm, F. (2012). *Information Sharing and Data Protection in the Area of Freedom, Security and Justice*. Berlin: Springer.

IV. Θεσμικό πλαίσιο της συνεργασίας των κρατών - μελών και της Europol στο πεδίο της παράνομης διακίνησης ναρκωτικών

1. Προκαταρκτικές παρατηρήσεις

Η παροχή υψηλού επιπέδου προστασίας στους πολίτες της ΕΕ εντός ενός χώρου ελευθερίας, ασφάλειας και δικαιοσύνης αποτελεί έναν από τους κύριους στόχους της Ευρωπαϊκής Ένωσης. Όπως ρητά προβλέπεται στη ΣΛΕΕ (άρθρα 67 και 82-89), για να επιτευχθεί αυτός ο στόχος είναι απαραίτητη η πρόληψη και η πάταξη του εγκλήματος (όπως της παράνομης διακίνησης ναρκωτικών) μέσω στενότερης συνεργασίας μεταξύ των εθνικών αρχών των κρατών - μελών, τηρουμένων ταυτοχρόνως των αρχών και των κανόνων που διέπουν την Ένωση και ισχύουν σε όλα τα κράτη - μέλη, σχετικά με τα δικαιώματα του ανθρώπου, τις θεμελιώδεις ελευθερίες και το κράτος δικαίου.

Ο βασικός τρόπος ανάπτυξης της συνεργασίας και της ανταλλαγής πληροφοριών μεταξύ της Europol και των εθνικών αρχών των κρατών - μελών της ΕΕ είναι κοινός για όλα τα εγκληματικά πεδία στα οποία δραστηριοποιείται η Europol. Θα πρέπει να διευκρινιστεί ότι, σύμφωνα με το άρθρο 3, παρ. 1, του Κανονισμού (ΕΕ) 2016/794, η εμπλοκή της Europol και η συνεργασία της με τα κράτη - μέλη δεν αφορά σε οποιοδήποτε είδος εγκληματικής δραστηριότητας, παρά μόνο στην πρόληψη και στην καταπολέμηση σοβαρών μορφών εγκλήματος, που επηρεάζουν δύο ή περισσότερα κράτη - μέλη, της τρομοκρατίας και μορφών εγκλήματος που θίγουν κοινά συμφέροντα, τα οποία καλύπτονται από την πολιτική της Ένωσης. Τα εγκλήματα αυτά εξειδικεύονται στο Παράρτημα I του Κανονισμού (ΕΕ) 2016/794. Το Κεφάλαιο II του ανωτέρω Κανονισμού καθορίζει οργανωτικά και επιχειρησιακά θέματα για την αποτελεσματική συνεργασία μεταξύ των κρατών - μελών και της Europol.

2. Οργάνωση των κρατών - μελών για τη συνεργασία με την Europol

2.1 Εθνικές Μονάδες Europol

Η αποτελεσματική συνεργασία μεταξύ της Europol και των κρατών - μελών στο πεδίο της παράνομης διακίνησης ναρκωτικών, όπως και σε όλα τα εγκληματικά πεδία για την καταπολέμηση των οποίων συνεργάζονται, προϋποθέτει στενή και άμεση επικοινωνία μεταξύ τους. Για να επιτευχθεί αυτό, σε κάθε κράτος - μέλος έχει συσταθεί μία «Εθνική

Μονάδα Europol»⁴⁶ (άρθρο 7, Κανονισμός Europol), η οποία αποτελεί τον σύνδεσμο μεταξύ των εθνικών αρμόδιων αρχών και της Europol, συντονίζοντας τη συνεργασία των κρατών - μελών με την Europol και συμβάλλοντας στη διασφάλιση συνεκτικής ανταπόκρισης των κρατών - μελών στα αιτήματα της Europol.

Τα κράτη - μέλη έχουν την ευχέρεια να αποφασίζουν για τα θέματα εσωτερικής οργάνωσης και λειτουργίας των Εθνικών Μονάδων Europol. Ωστόσο, τα κράτη - μέλη οφείλουν να διασφαλίζουν ότι οι αρμόδιες Εθνικές Μονάδες τους έχουν πρόσβαση στα εθνικά δεδομένα περί επιβολής του νόμου και σε άλλα σχετικά δεδομένα που είναι αναγκαία για τη συνεργασία με την Europol.

Μολονότι η εκάστοτε Εθνική Μονάδα λειτουργεί ως η υπηρεσία διασύνδεσης της Europol με τις αρμόδιες αρχές του κράτους - μέλους, υπό όρους που καθορίζονται από τα κράτη - μέλη, τα τελευταία δύνανται να επιτρέπουν τις απευθείας επαφές μεταξύ των αρμόδιων αρχών και της Europol, και όχι μέσω των Εθνικών Μονάδων (άρθρο 7, παρ. 5), λόγω της ανάγκης για ταχεία ανταλλαγή πληροφοριών. Στις περιπτώσεις αυτές, οι Εθνικές Μονάδες λαμβάνουν ταυτόχρονα από την Europol όλες τις πληροφορίες που ανταλλάσσονται κατά τη διάρκεια των απευθείας επαφών μεταξύ της Europol και των οικείων αρμόδιων αρχών, εκτός εάν η εκάστοτε Εθνική Μονάδα δηλώσει ότι δε χρειάζεται να λαμβάνει αυτές τις πληροφορίες.

Εκτός του συντονιστικού τους ρόλου για τη διασφάλιση αποτελεσματικής επικοινωνίας και συνεργασίας των οικείων αρμόδιων αρχών με την Europol, οι Εθνικές Μονάδες διασφαλίζουν ότι η διαδικασία παροχής πληροφοριών στην Europol συμμορφώνεται με το οικείο εθνικό δίκαιο, ενώ επιπλέον παρέχουν στα κράτη - μέλη ενημέρωση για τις δραστηριότητες της Europol.

Υπό την έννοια αυτή, τα κράτη - μέλη υποχρεούνται να παρέχουν στην Europol τις πληροφορίες που έχουν στην κατοχή τους και είναι απαραίτητες για την άσκηση του ρόλου της Europol. Ωστόσο, ο Κανονισμός (ΕΕ) 2016/794 δίνει τη δυνατότητα εξαίρεσης από την υποχρέωση αυτή για συγκεκριμένες κατηγορίες πληροφοριών, οι

⁴⁶ Στην Ελλάδα, αρμόδια υπηρεσία είναι το Τμήμα Europol της Διεύθυνσης Διεθνούς Αστυνομικής Συνεργασίας του Αρχηγείου της Ελληνικής Αστυνομίας, όπως προβλέπεται στο άρθρο 8 του ΠΔ 178/2014 (Α' 281). Επίσης, οι αρμόδιες εθνικές αρχές για την αντιμετώπιση της παράνομης διακίνησης ναρκωτικών είναι η Ελληνική Αστυνομία, η Τελωνειακή Υπηρεσία, το Λιμενικό Σώμα - Ελληνική Ακτοφυλακή και το Σώμα Δίωξης Οικονομικού Εγκλήματος.

οποίες εξειδικεύονται στο άρθρο 7, παρ. 7. Συγκεκριμένα, η υποχρέωση αυτή δεν υφίσταται στις περιπτώσεις όπου η παροχή των πληροφοριών θα ήταν αντίθετη προς ουσιώδη συμφέροντα ασφάλειας του κράτους - μέλους, είτε θα έθετε σε κίνδυνο την επιτυχή έκβαση εν εξελίξει έρευνας ή την ασφάλεια φυσικών προσώπων είτε, τέλος, θα συνεπαγόταν την κοινολόγηση πληροφοριών σχετικά με οργανώσεις ή συγκεκριμένες δραστηριότητες των υπηρεσιών πληροφοριών στον τομέα της εθνικής του ασφάλειας. Σε κάθε περίπτωση, τα κράτη - μέλη υποχρεούνται να δώσουν πληροφορίες μόλις αρθούν οι παραπάνω περιορισμοί.

Για τη διατήρηση του αποτελεσματικού επιπέδου συνεργασίας μεταξύ των κρατών - μελών και της Europol, οι προϊστάμενοι των Εθνικών Μονάδων συνεδριάζουν τακτικά, σκοπεύοντας ιδίως στην επεξεργασία και στην επίλυση τυχόν προβλημάτων που προκύπτουν κατά την επιχειρησιακή τους συνεργασία με την Europol.

Η Europol συντάσσει ετησίως έκθεση σχετικά με ποσοτικά και ποιοτικά χαρακτηριστικά των πληροφοριών που παρέχουν τα κράτη - μέλη στην Europol, στο πλαίσιο της μεταξύ τους επιχειρησιακής συνεργασίας. Η έκθεση αυτή διαβιβάζεται στο Ευρωπαϊκό Κοινοβούλιο, στο Συμβούλιο, στην Επιτροπή και στα εθνικά Κοινοβούλια των κρατών - μελών.

2.2 Αξιωματικοί - Σύνδεσμοι

Προκειμένου να διασφαλίζεται η διαρκής και αποτελεσματική ανταλλαγή πληροφοριών μεταξύ της Europol και των κρατών - μελών και να διευκολύνεται η μεταξύ τους συνεργασία, ο Κανονισμός (ΕΕ) 2016/794 προβλέπει τον ρόλο του «αξιωματικού – συνδέσμου» (άρθρο 8). Συγκεκριμένα, κάθε Εθνική Μονάδα οφείλει να διορίζει αξιωματικούς – συνδέσμους (τουλάχιστον έναν), οι οποίοι συνιστούν τα εθνικά γραφεία σύνδεσης στην Europol και εκπροσωπούν τα συμφέροντα της Εθνικής τους Μονάδας, στο πλαίσιο της Europol, σύμφωνα με την οικεία εθνική νομοθεσία και το κανονιστικό πλαίσιο της Europol. Οι αξιωματικοί - σύνδεσμοι βοηθούν στην ανταλλαγή πληροφοριών μεταξύ των κρατών - μελών και της Europol, ενώ υποστηρίζουν, σύμφωνα με την εθνική τους νομοθεσία, και την ανταλλαγή πληροφοριών μεταξύ των κρατών τους και αξιωματικών - συνδέσμων άλλων κρατών - μελών. Οι αξιωματικοί - σύνδεσμοι υπόκεινται στην εθνική νομοθεσία του κράτους - μέλους από το οποίο έχουν διοριστεί, ενώ τα δικαιώματα και οι υποχρεώσεις τους έναντι της Europol καθορίζονται από το Διοικητικό Συμβούλιο της Europol.

3. Αιτήματα της Europol για έναρξη ποινικών ερευνών

Εκτός από τον συντονιστικό ρόλο της και τη διευκόλυνση ανταλλαγής πληροφοριών, η Europol έχει τη δυνατότητα να αιτηθεί τη διενέργεια ποινικής έρευνας, εφόσον κρίνει ότι αυτό ενδείκνυται για αξιόποινη πράξη που εμπίπτει στο πεδίο των αρμοδιοτήτων της. Στην περίπτωση αυτή υποβάλλει σχετικό αίτημα στις αρμόδιες αρχές του οικείου κράτους - μέλους, το οποίο κοινοποιείται και στην Eurojust. Οι αρμόδιες αρχές του κράτους - μέλους μπορούν να αρνηθούν την ανταπόκριση στο αίτημα της Europol, ενημερώνοντας την Europol για τους λόγους της απόρριψης, χωρίς αδικαιολόγητη καθυστέρηση, και κατά προτίμηση εντός ενός μηνός από την παραλαβή του αιτήματος. Εξαίρεση από την υποχρέωση αιτιολόγησης της απόρριψης προβλέπεται μόνο για τις περιπτώσεις όπου αυτή θα ήταν αντίθετη προς ουσιώδη συμφέροντα ασφαλείας του οικείου κράτους - μέλους ή θα έθετε σε κίνδυνο την επιτυχή έκβαση εν εξελίξει ερευνών ή την ασφάλεια φυσικού προσώπου. Σε κάθε περίπτωση, η απόφαση του κράτους - μέλους επί του αιτήματος της Europol κοινοποιείται στην Eurojust.

4. Συμμετοχή σε Κοινές Ομάδες Έρευνας

Οι Κοινές Ομάδες Έρευνας, ΚΟΕ (Joint Investigation Teams, JIT), είναι ένα εργαλείο για τη συνδρομή και τη διευκόλυνση μιας συγκεκριμένης έρευνας, που αφορά στη διασυνοριακή εγκληματικότητα, καθώς και για την οικοδόμηση αμοιβαίας εμπιστοσύνης⁴⁷. Στην Απόφαση - Πλαίσιο του Συμβουλίου της 13^{ης} Ιουνίου 2002, σχετικά με τις Κοινές Ομάδες Έρευνας (2002/465/ΔΕΥ)⁴⁸, ορίζεται ότι «...με αμοιβαία συμφωνία, οι αρμόδιες αρχές δύο ή περισσότερων κρατών - μελών μπορούν να συστήσουν Κοινή Ομάδα Έρευνας για συγκεκριμένο σκοπό και για ορισμένη διάρκεια, δυνάμενη να παραταθεί με αμοιβαία συναίνεση, η οποία θα διεξάγει ποινικές έρευνες σε ένα ή περισσότερα από τα κράτη μέλη που συνέστησαν την Ομάδα. Η σύνθεση της Ομάδας θα ορίζεται στη συμφωνία». Μία Κοινή Ομάδα Έρευνας μπορεί να συσταθεί ιδίως στις ακόλουθες περιπτώσεις: α) όταν έρευνες για ποινικά αδικήματα σε ένα

⁴⁷ Βλ. σχετ. Διονυσοπούλου, Α. (2011, Φεβ. 2). *Κοινές Ομάδες Έρευνας: Προκλήσεις - Προοπτικές*. Ελληνικό Ινστιτούτο Διεθνούς και Αλλοδαπού Δικαίου, <https://hiifl.gr/wp-content/uploads/Dionusopoulou-Final.pdf>, (ανάκτηση 12-12-2021).

⁴⁸ Η εν λόγω Απόφαση - Πλαίσιο ενσωματώθηκε στην ελληνική νομοθεσία με τον ν. 3663/2008 (Α' 99), *Ευρωπαϊκή Μονάδα Δικαστικής Συνεργασίας (EUROJUST), Κοινές Ομάδες Έρευνας και λοιπές διατάξεις*.

κράτος - μέλος προϋποθέτουν δύσκολες και απαιτητικές έρευνες που συνδέονται με άλλα κράτη - μέλη και β) όταν ορισμένα κράτη - μέλη διεξάγουν έρευνες για ποινικά αδικήματα, στα οποία οι περιστάσεις της υπόθεσης απαιτούν συντονισμένη και εναρμονισμένη δράση στα ενδιαφερόμενα κράτη - μέλη (άρθρο 1, παρ. 1 της Απόφασης - Πλαίσιο).

Αρχικά, η δυνατότητα σύστασης και λειτουργίας Κοινών Ομάδων Έρευνας προβλέφθηκε στο άρθρο 13 της Σύμβασης για την Αμοιβαία Δικαστική Συνδρομή επί Ποινικών Υποθέσεων μεταξύ των χωρών της ΕΕ, Παράρτημα της Πράξης του Συμβουλίου της 29^{ης} Μαΐου 2000 (2000/C 197/01), η οποία είχε καταρτιστεί από το Συμβούλιο, βάσει του άρθρου 34 της Συνθήκης για την Ευρωπαϊκή Ένωση. Ο στόχος της Σύμβασης Αμοιβαίας Δικαστικής Συνδρομής (ΑΔΣ) είναι να ενθαρρύνει και να εκσυγχρονίσει τη συνεργασία μεταξύ δικαστικών αρχών και αρχών επιβολής του νόμου εντός της Ευρωπαϊκής Ένωσης, συμπληρώνοντας τις διατάξεις των υφιστάμενων νομικών πράξεων και διευκολύνοντας την εφαρμογή τους. Επειδή η πρόοδος προς την κατεύθυνση επικύρωσης της Σύμβασης ΑΔΣ ήταν αργή, το Συμβούλιο στις 13 Ιουνίου 2002 ενέκρινε την παραπάνω Απόφαση Πλαίσιο για τις Κοινές Ομάδες Έρευνας, όπου σύμφωνα με το άρθρο 5 της ίδιας, αυτή (η Απόφαση - Πλαίσιο) θα παύει να παράγει τα αποτελέσματά της όταν τεθεί πλήρως σε ισχύ σε όλα τα κράτη - μέλη η Σύμβαση ΑΔΣ⁴⁹.

Σύμφωνα με τους στόχους και τα καθήκοντα της Europol, όπως αυτά περιγράφονται στα άρθρα 3 και 4 του Κανονισμού (ΕΕ) 2016/794, η Europol έχει κατά κύριο λόγο υποστηρικτικό και υποβοηθητικό ρόλο στο έργο των εθνικών αρχών των κρατών - μελών της ΕΕ στο πεδίο της αντιμετώπισης της παράνομης διακίνησης ναρκωτικών ουσιών, δεδομένου ότι δεν έχει εκτελεστικές αρμοδιότητες. Ωστόσο, η Europol διαθέτει μεγάλες δυνατότητες συμμετοχής σε ένα ευρύ φάσμα δραστηριοτήτων που καλύπτουν το σύνολο των εγκληματικών πεδίων, συμπεριλαμβανομένης και της συμμετοχής της σε κοινές ομάδες έρευνας για υποθέσεις παράνομης διακίνησης ναρκωτικών, σύμφωνα με το άρθρο 5 του Κανονισμού της. Εφόσον η Europol, με βάση

⁴⁹ Η Σύμβαση για την Αμοιβαία Δικαστική Συνδρομή επί Ποινικών Υποθέσεων μεταξύ των κρατών - μελών της Ευρωπαϊκής Ένωσης δεν έχει κυρωθεί από όλα τα κράτη - μέλη. Μεταξύ των κρατών - μελών που δεν έχουν κυρώσει τη Σύμβαση περιλαμβάνεται και η Ελλάδα. Βλ. European Judicial Network (EJN), https://www.ejn-crimjust.europa.eu/ejn/EJN_Library_RatificationsByCou/EL/ (ανάκτηση: 12-12-2021).

τα στοιχεία που διαθέτει, κρίνει ότι η σύσταση μιας ΚΟΕ θα βοηθούσε την εξέλιξη μιας έρευνας, μπορεί να προτείνει η ίδια στα εμπλεκόμενα κράτη - μέλη τη σύσταση της ΚΟΕ, συνδράμοντας για τον σκοπό αυτό (άρθρο 5, παρ. 5). Το προσωπικό της Eurorol που συμμετέχει σε μια ΚΟΕ επικουρεί όλα τα μέλη της Ομάδας και παρέχει ολόκληρο το φάσμα των βοηθητικών υπηρεσιών της Eurorol στην κοινή έρευνα (ιδίως άμεση πρόσβαση σε βάσεις δεδομένων και σε εργαλεία αναλυτικής επεξεργασίας τους, εξοπλισμό και μεθόδους εγκληματολογικών ερευνών κ.ά.), όπως προβλέπεται και στον κανονισμό της Eurorol, εντός των ορίων που προβλέπει η νομοθεσία του κράτους – μέλους, στο οποίο δραστηριοποιείται η εκάστοτε ΚΟΕ. Οι όροι συμμετοχής και οι ρόλοι του προσωπικού της Eurorol που συμμετέχει στην ΚΟΕ καθορίζονται περαιτέρω στη συμφωνία σύστασης της συγκεκριμένης ομάδας.

Το έτος 2017, το Συμβούλιο, με Ψήφισμα σχετικά με Υπόδειγμα Συμφωνίας για τη σύσταση Κοινής Ομάδας Έρευνας (ΕΕ 2017/С 18/01), παροτρύνει τις αρμόδιες αρχές των κρατών - μελών που επιθυμούν να συστήσουν Κοινή Ομάδα Έρευνας με τις αρμόδιες αρχές άλλων κρατών - μελών να χρησιμοποιούν, όπου ενδείκνυται, το Υπόδειγμα Συμφωνίας που περιέχεται στο Παράρτημα του Ψηφίσματος. Στην πράξη, το ενωσιακό υπόδειγμα χρησιμοποιείται στη συντριπτική πλειονότητα των ΚΟΕ που δημιουργούνται μεταξύ κρατών – μελών. Το υπόδειγμα περιλαμβάνει ειδικότερες προβλέψεις για τους ρόλους και αρμοδιότητες των συμμετεχόντων, αλλά και της Eurorol, διευρύνοντας το πλαίσιο συμμετοχής της Eurorol. Για παράδειγμα, στο Υπόδειγμα Συμφωνίας προβλέπεται ότι το προσωπικό της Eurorol μπορεί, υπό προϋποθέσεις, να παρίσταται σε επιχειρησιακές δραστηριότητες της Κοινής Ομάδας Έρευνας, προκειμένου να συμβουλεύει και να συνδράμει επιτόπου τα μέλη της Ομάδας που εκτελούν μέτρα δικονομικού καταναγκασμού⁵⁰. Επιπλέον, το Υπόδειγμα Συμφωνίας προβλέπει ότι η Eurorol συμμετέχει σε όλο τον κύκλο ζωής μιας ΚΟΕ, από το προπαρασκευαστικό στάδιο μέχρι την ολοκλήρωση και αξιολόγηση της αποστολής της. Συγκεκριμένα, αξιοποιώντας τις πληροφορίες και τις τεχνικές που διαθέτει, η Eurorol αξιολογεί την αναγκαιότητα σύστασης ΚΟΕ, συνδράμει στον επιχειρησιακό σχεδιασμό της δράσης της, διευκολύνει τον σχεδιασμό για την περαιτέρω εξέλιξη των ερευνών και συντονίζει την αποτίμηση του έργου της, παρέχοντας και υλικοτεχνική

⁵⁰ Στην παράγραφο 3 του Προσαρτήματος I του Ψηφίσματος του Συμβουλίου σχετικά με το Υπόδειγμα Συμφωνίας για τη σύσταση ΚΟΕ (ΕΕ 2017/С 18/01), ρυθμίζονται περαιτέρω οι όροι συμμετοχής του προσωπικού της Eurorol στις ΚΟΕ.

υποστήριξη για τον σκοπό αυτό. Τα περιεχόμενα του υποδείγματος συμφωνίας δεν είναι δεσμευτικά για τα κράτη - μέλη που συστήνουν την ΚΟΕ, ωστόσο δίνουν ένα σαφές μήνυμα για τη σημασία της ενεργούς συμμετοχής της Europol στις ΚΟΕ και την ανάγκη άμεσης συνεργασίας της με τις αρχές των κρατών - μελών.

Η αντιμετώπιση της παράνομης διακίνησης ναρκωτικών, ως -από τη φύση της- διασυνοριακή μορφή εγκληματικής δράσης, ενδείκνυται για την αξιοποίηση των Κοινών Ομάδων Έρευνας, με συμμετοχή όλων των εμπλεκόμενων κρατών - μελών, αλλά και της Europol. Χαρακτηριστική ένδειξη του πόσο «προνομιακό» είναι το πεδίο της παράνομης διακίνησης των ναρκωτικών, για τη συνεργασία μεταξύ των κρατών - μελών και της Europol, είναι ότι από τις 758 υποθέσεις αντιμετώπισης σοβαρού και οργανωμένου εγκλήματος στις οποίες η Europol παρείχε επιχειρησιακή υποστήριξη κατά το έτος 2018, το συχνότερο εγκληματικό πεδίο (172 επιχειρήσεις) ήταν η παράνομη διακίνηση ναρκωτικών.⁵¹

Περισσότερες πτυχές του πλαισίου συνεργασίας της Europol με τις ΚΟΕ παρουσιάζονται στο Παράρτημα II του Πρακτικού Οδηγού για τις Κοινές Ομάδες Έρευνας⁵², ο οποίος έχει διαμορφωθεί από το Δίκτυο ΚΟΕ, σε συνεργασία με την Eurojust, την Europol και την OLAF.

⁵¹ *Europol in brief 2018*, ανάκτηση: 16-12-2021, από:
<https://www.europol.europa.eu/cms/sites/default/files/documents/europolinbrief2019.pdf>

⁵² Έγγραφο Συμβουλίου της ΕΕ, Βρυξέλλες, 6128/1/17 REV 1, 14.2.2017, ανάκτηση: 16-12-2021, από: <https://www.eurojust.europa.eu/sites/default/files/Partners/JITs/JIT-GUIDE-2017-EL.pdf>

V. Επιχειρησιακή συνεργασία των κρατών - μελών και της Europol στο πεδίο της παράνομης διακίνησης ναρκωτικών

1. Σύλλογή, ανταλλαγή και διαχείριση πληροφοριών

1.1 Επί της «ολοκληρωμένης διαχείρισης» πληροφοριών

Οι δυνατότητες διαχείρισης πληροφοριών της Europol βρίσκονται στο επίκεντρο της εντολής της, καθώς επιτρέπουν και, ταυτοχρόνως, ενισχύουν τη συνεργασία μεταξύ των κρατών - μελών και της Europol και είναι ζωτικής σημασίας για την απόκτηση των απαραίτητων πληροφοριών για την αντιμετώπιση της παράνομης διακίνησης ναρκωτικών, ενός κατεξοχήν διασυνοριακού εγκλήματος.

Η Europol αξιοποιεί πλήρως τις νέες τεχνολογικές εξελίξεις και συμβάλει σημαντικά στη διαλειτουργικότητα των συστημάτων επιβολής του νόμου των κρατών - μελών της ΕΕ. Το ισχύον νομικό πλαίσιο της Europol (ο Κανονισμός (ΕΕ) 2016/794) κατάργησε την έμφαση σε συγκεκριμένα συστήματα και βάσεις δεδομένων Τεχνολογιών Πληροφορικής και Επικοινωνιών (ΤΠΕ ή Information and Communication Technologies, ICT), που έθετε το προηγούμενο κανονιστικό πλαίσιο, και εισήγαγε την έννοια της Ολοκληρωμένης Διαχείρισης Δεδομένων (Integrated Data Management Concept, IDMC). Η ανάγκη αυτή αναγνωρίστηκε και αποτυπώθηκε στο πολυετές πρόγραμμα της Europol 2019-2021⁵³, όπου στους στόχους της η Europol συμπεριέλαβε τη διαβούλευση και τη συνεργασία με τα κράτη - μέλη για τον εκσυγχρονισμό της αρχιτεκτονικής των πληροφοριακών της συστημάτων και της στρατηγικής της για την ανάλυση πληροφοριών, ώστε να αναβαθμίσει τις δυνατότητες των επιχειρησιακών αναλύσεων και ερευνών που διεξάγει, με βάση τις απαιτήσεις των κρατών - μελών. Η προσέγγιση IDMC, πρώτα και κύρια, θέτει τις επιχειρησιακές ανάγκες των εθνικών αρχών επιβολής του νόμου ως οδηγό για την απόκτηση, αποθήκευση και διανομή των διαθέσιμων πληροφοριών. Δηλαδή, οι κανόνες για την επεξεργασία των πληροφοριών σχετίζονται πλέον με τα ίδια τα δεδομένα, και όχι με τα συστήματα ή με τις βάσεις δεδομένων που χρησιμοποιούνται για την αποθήκευσή τους.

⁵³ Europol Programming Document 2019-21, σελ. 12, ανάκτηση: 10-12-2021, από:
http://www.parl2019ro.eu/eu/HTP_BLOB?id=3974&tip=pdf&blb=3

Έτσι, η εφαρμογή της έννοιας της ολοκληρωμένης διαχείρισης των δεδομένων επιτρέπει στην Europol να διενεργεί διασταυρούμενο έλεγχο μεταξύ των αρχείων, προκειμένου να είναι δυνατός ο εντοπισμός κοινών σημείων και διασυνδέσεων μεταξύ των διαφόρων ερευνών και, με αυτόν τον τρόπο, να εντοπίζονται τάσεις και κοινοί τρόποι λειτουργίας μεταξύ των εγκληματικών ομάδων, αυξάνοντας τις ικανότητες επιχειρησιακής υποστήριξης της Europol και αποφεύγοντας την αλληλοεπικάλυψη πληροφοριών. Υπό αυτήν την προοπτική, τόσο οι σκοποί των δραστηριοτήτων επεξεργασίας πληροφοριών (άρθρα 18 και 19), όσο και η διαθεσιμότητα της πρόσβασης από τα κράτη - μέλη και την Europol (καθώς και τρίτων μερών, την Eurojust και το προσωπικό της OLAF) στις πληροφορίες που αποθηκεύονται από την Europol (άρθρα 20 και 21) καθορίζονται αυστηρά.⁵⁴

1.2 Πηγές των πληροφοριών

Το άρθρο 17 του Κανονισμού (ΕΕ) 2016/794 καθορίζει τις πηγές πληροφοριών της Europol. Συγκεκριμένα, ως πηγές ορίζει τα κράτη - μέλη που διαβιβάζουν πληροφορίες στην Europol, σύμφωνα με την εκάστοτε οικεία νομοθεσία, και φορείς της Ένωσης, τρίτες χώρες, διεθνείς οργανισμούς, ιδιωτικούς φορείς και ιδιώτες. Για την περίπτωση που η πηγή των πληροφοριών δεν είναι ένα κράτος - μέλος, τίθενται συγκεκριμένοι κανόνες και αρχές που θα πρέπει να εφαρμόζονται (Κεφάλαιο V, άρθρα 23-27). Πέραν των πληροφοριών που της διαβιβάζονται από τρίτους, η Europol μπορεί να συλλέγει πληροφορίες από ανοικτές πηγές δεδομένων ή και μέσω ηλεκτρονικής πρόσβασης, υπό προϋποθέσεις, σε δεδομένα αποθηκευμένα σε συστήματα πληροφοριών σε επίπεδο Ένωσης, διεθνές ή εθνικό.

Το κράτος - μέλος που παρέχει πληροφορίες στην Europol αξιολογεί τόσο την αξιοπιστία της πηγής της εκάστοτε πληροφορίας, όσο και την ακρίβεια του περιεχομένου της, σύμφωνα με κριτήρια κατάταξης που καθορίζονται στο άρθρο 29 του Κανονισμού της Europol. Συγκεκριμένα, όπως φαίνεται και στον παρακάτω πίνακα (Πίνακας 1), οι πηγές κατατάσσονται σε 4 κατηγορίες (Α, Β, Γ και Χ), ανάλογα με την εκτιμώμενη αξιοπιστία τους, με την Α να σημαίνει αναμφισβήτητη αξιόπιστη πηγή και τη Χ να σημαίνει πηγή που δεν μπορεί να εξακριβωθεί η αξιοπιστία της. Αντίστοιχα, οι πληροφορίες κατατάσσονται σε 4 επίπεδα, ανάλογα με το εκτιμώμενο επίπεδο

⁵⁴ Kostoris, R. (2018). *Handbook of European Criminal Procedure*. Springer, σελ. 217.

ακρίβειάς τους, με το επίπεδο 1 να σημαίνει πληροφορίες αναμφίβολης ακρίβειας και το επίπεδο 4 άγνωστο επίπεδο ακρίβειας. Τα στοιχεία της αξιολόγησης εμπεριέχονται στο μήνυμα που αποστέλλεται προς την Europol.

Πίνακας 1: Αξιολόγηση της αξιοπιστίας της πηγής και της ακρίβειας των πληροφοριών. Πηγή: Κανονισμός 2016/794, άρθρο 29.

Αξιοπιστία πηγής	A	δεν υπάρχει αμφιβολία για την αυθεντικότητα, την αξιοπιστία και την εγκυρότητα της πηγής, ή οι πληροφορίες παρέχονται από πηγή η οποία έχει πάντοτε αποδειχθεί αξιόπιστη
	B	οι πληροφορίες προέρχονται από πηγή που έχει αποδειχθεί αξιόπιστη στις περισσότερες περιπτώσεις
	Γ	οι πληροφορίες προέρχονται από πηγή η οποία έχει αποδειχθεί αναξιόπιστη στις περισσότερες περιπτώσεις
	X	η αξιοπιστία της πηγής δεν μπορεί να εξακριβωθεί
Ακρίβεια πληροφορίας	1	πληροφορίες αναμφίβολης ακρίβειας
	2	πληροφορίες τις οποίες γνωρίζει προσωπικά η πηγή, αλλά όχι και ο αξιωματούχος που τις διαβιβάζει
	3	πληροφορίες που δεν γνωρίζει προσωπικά η πηγή, αλλά οι οποίες επιβεβαιώνονται από άλλες πληροφορίες που έχουν ήδη καταγραφεί
	4	πληροφορίες που δεν γνωρίζει προσωπικά η πηγή και οι οποίες δεν μπορούν να επιβεβαιωθούν

1.3 Ανταλλαγή και συσχέτιση των πληροφοριών

1.3.1 Γενικό κανονιστικό πλαίσιο

Η ανταλλαγή πληροφοριών και στοιχείων σχετικά με τα εμπλεκόμενα άτομα και τις δραστηριότητές τους, είναι ένα από τα βασικότερα καθήκοντα της Europol στον τομέα της αντιμετώπισης της παράνομης διακίνησης ναρκωτικών και αποτελεί τη βάση της συνεργασίας της με τις εθνικές αρχές των κρατών - μελών της ΕΕ, ενώ, ταυτοχρόνως, εξυπηρετεί τον γενικό στόχο της βελτίωσης της ασφάλειας των πολιτών της Ένωσης. Συγκεκριμένα, μεταξύ άλλων, η Europol έχει ως αποστολή τη συλλογή, αποθήκευση, επεξεργασία, ανάλυση και ανταλλαγή πληροφοριών, συμπεριλαμβανομένων αυτών για την παράνομη διακίνηση ναρκωτικών, καθώς και την αμελλητί κοινοποίηση στα κράτη - μέλη, μέσω των εθνικών μονάδων που έχουν συσταθεί ή οριστεί, ενδεχόμενων πληροφοριών και διασυνδέσεων μεταξύ των αξιόποινων πράξεων που τις αφορούν (άρθρο 4, παρ. 1α και 1β του Κανονισμού Europol).

Η έγκαιρη πρόσβαση σε ακριβείς και επικαιροποιημένες πληροφορίες και στοιχεία αποτελεί βασική προϋπόθεση, ώστε να μπορούν οι εθνικές αρχές να εντοπίζουν, να προλαμβάνουν και να διερευνούν τις εγκληματικές δραστηριότητες των διακινητών ναρκωτικών ουσιών, ιδίως σε ένα χώρο όπου έχουν καταργηθεί τα εσωτερικά σύνορα.

Με αυτό το σκεπτικό και με γνώμονα την απλούστευση της ανταλλαγής πληροφοριών και στοιχείων μεταξύ των αρχών επιβολής του νόμου των κρατών - μελών, εκδόθηκε η Απόφαση - Πλαίσιο 2006/960/ΔΕΥ του Συμβουλίου της 18^{ης} Δεκεμβρίου 2006⁵⁵, γνωστή και ως «Σουηδική Πρωτοβουλία». Σκοπός της Απόφασης - Πλαίσιο είναι η θέσπιση κανόνων, σύμφωνα με τους οποίους οι αρχές επιβολής του νόμου των κρατών - μελών μπορούν να ανταλλάσσουν αποτελεσματικά και γρήγορα υφιστάμενες πληροφορίες και στοιχεία για τη διερεύνηση εγκλήματος ή για τη διεξαγωγή επιχειρήσεων συλλογής στοιχείων σχετικά με εγκληματικά πεδία, στα οποία συμπεριλαμβάνεται και αυτό της παράνομης εμπορίας και διακίνησης ναρκωτικών και ψυχοτρόπων ουσιών. Οι κανόνες αυτοί περιγράφουν τους όρους για την υποβολή αιτημάτων παροχής πληροφοριών μεταξύ των κρατών - μελών, τις χρονικές προθεσμίες για την παροχή των πληροφοριών, τους διαύλους επικοινωνίας (όπου περιλαμβάνεται και η Europol) και τη γλώσσα που θα χρησιμοποιείται. Επίσης, καθορίζονται οι προβλεπόμενοι λόγοι παρακράτησης πληροφοριών ή στοιχείων από τις εθνικές αρχές των κρατών - μελών καθώς και θέματα προστασίας των προσωπικών δεδομένων και εμπιστευτικότητας των πληροφοριών.

Συγκεκριμένα, σύμφωνα με τη «Σουηδική Πρωτοβουλία» (άρθρο 3), τα κράτη - μέλη εξασφαλίζουν ότι οι προϋποθέσεις για τη διασυνοριακή ανταλλαγή πληροφοριών δεν είναι αυστηρότερες από εκείνες που ισχύουν για μια εσωτερική υπόθεση. Ειδικότερα, οι αρμόδιες για την επιβολή του νόμου αρχές δεν υποχρεούνται να ζητήσουν δικαστική έγκριση ή άδεια πριν από τη διασυνοριακή ανταλλαγή πληροφοριών, εάν οι αναζητούμενες πληροφορίες είναι διαθέσιμες σε εθνικό επίπεδο χωρίς μια τέτοια συμφωνία ή άδεια. Εάν, ωστόσο, απαιτείται δικαστική άδεια, η δικαστική αρχή πρέπει κατά τη λήψη της απόφασής της στο πλαίσιο μιας διασυνοριακής υπόθεσης να

⁵⁵ Ενσωματώθηκε στο ελληνικό εθνικό δίκαιο με το Π.Δ. 135/2013 (Α' 209), *Προσαρμογή της ελληνικής νομοθεσίας προς την Απόφαση-Πλαίσιο 2006/960/ΔΕΥ του Συμβουλίου της 18^{ης} Δεκεμβρίου 2006 για την απλούστευση της ανταλλαγής πληροφοριών και στοιχείων μεταξύ των αρχών επιβολής του νόμου των κρατών μελών της Ευρωπαϊκής Ένωσης (ΕΕ L 386/29.12.2006, σ. 89).*

εφαρμόζει τους ίδιους κανόνες με εκείνους μιας αμιγώς εσωτερικής υπόθεσης. Επίσης, στα άρθρα 4 και 10 ορίζεται ότι οι εντεταλμένες αρχές είναι υποχρεωμένες να απαντήσουν εντός οκτώ ωρών σε επείγουσες περιπτώσεις, εφόσον οι πληροφορίες ή τα στοιχεία που ζητούνται είναι άμεσα προσβάσιμα από τις αρχές επιβολής του νόμου. Οι πληροφορίες δεν επιτρέπεται να παρέχονται εάν α) κινδυνεύει η εθνική ασφάλεια, είτε τρέχουσες έρευνες ενδέχεται να τεθούν σε κίνδυνο ή β) η αίτηση αφορά σε αξιόποινη πράξη που τιμωρείται με ποινή φυλάκισης διάρκειας μικρότερης ή ίσης του ενός έτους σύμφωνα με το δίκαιο του κράτους - μέλους στο οποίο απευθύνεται η αίτηση ή γ) η αρμόδια δικαστική αρχή αρνηθεί να παράσχει πρόσβαση στις πληροφορίες.

Οι διακινούμενες πληροφορίες αφορούν ευαίσθητα δεδομένα σχετικά με εν εξελίξει ποινικές έρευνες, επομένως θα πρέπει να λαμβάνονται μέτρα για την προστασία της ιδιωτικότητας των επικοινωνιών και της προστασίας των δεδομένων. Η Απόφαση 2013/488/ΕΕ, σχετικά με τους κανόνες ασφαλείας για την προστασία των διαβαθμισμένων πληροφοριών της ΕΕ, θεσπίζει ένα ολοκληρωμένο σύστημα κανόνων ασφαλείας για την προστασία διαβαθμισμένων πληροφοριών. Σύμφωνα με το άρθρο 67, παρ. 2, του Κανονισμού της, η Europol θεσπίζει κανόνες προστασίας διαβαθμισμένων πληροφοριών της ΕΕ, οι οποίοι πρέπει να συνάδουν με την Απόφαση 2013/488/ΕΕ προκειμένου να διασφαλίζεται ισοδύναμο επίπεδο προστασίας των εν λόγω πληροφοριών. Οι πληροφορίες που χαρακτηρίζονται ως «διαβαθμισμένες πληροφορίες της ΕΕ (ΔΠΕΕ)», σύμφωνα με το άρθρο 2 της Απόφασης 2013/488/ΕΕ, διακρίνονται σε 4 επίπεδα και φέρουν την αντίστοιχη σήμανση⁵⁶.

⁵⁶ Οι ΔΠΕΕ διαβαθμίζονται σε ένα από τα παρακάτω επίπεδα:

- α) TRÈS SECRET UE/EU TOP SECRET: πληροφορίες και υλικό των οποίων η άνευ αδείας κοινολόγηση μπορεί να προξενήσει εξαιρετικά σοβαρή ζημία στα ζωτικά συμφέροντα της Ευρωπαϊκής Ένωσης ή ενός ή περισσότερων κρατών μελών
- β) SECRET UE/EU SECRET: πληροφορίες και υλικό των οποίων η άνευ αδείας κοινολόγηση μπορεί να βλάψει σοβαρά τα ζωτικά συμφέροντα της Ευρωπαϊκής Ένωσης ή ενός ή περισσότερων κρατών μελών της
- γ) CONFIDENTIEL UE/EU CONFIDENTIAL: πληροφορίες και υλικό των οποίων η άνευ αδείας κοινολόγηση μπορεί να βλάψει τα ζωτικά συμφέροντα της Ευρωπαϊκής Ένωσης ή ενός ή περισσότερων κρατών μελών της
- δ) RESTREINT UE/EU RESTRICTED: πληροφορίες και υλικό των οποίων η άνευ αδείας κοινολόγηση μπορεί να είναι αντίθετη προς τα συμφέροντα της Ευρωπαϊκής Ένωσης ή ενός ή περισσότερων κρατών μελών της

Η Europol διατηρεί τεχνικά προηγμένη, αξιόπιστη, αποτελεσματική και ασφαλή τηλεπικοινωνιακή υποδομή και επιδιώκει τη συνεχή βελτίωση αυτής της υποδομής προκειμένου να υποστηρίζει τις δραστηριότητές της και να παρέχει ένα ολοένα ευρύτερο φάσμα υπηρεσιών, επιχειρησιακού και στρατηγικού χαρακτήρα, στα κράτη - μέλη της ΕΕ. Η ασφάλεια της υποδομής του δικτύου αποτελεί πρωταρχικό μέλημα της Europol, δεδομένου ότι η ασφαλής επικοινωνία αποτελεί τη βάση για τη διατήρηση της εμπιστοσύνης μεταξύ όλων των μερών που μοιράζονται πληροφορίες με την Europol και μέσω αυτής.

Η επικοινωνία μεταξύ της Europol και των εθνικών αρχών των κρατών - μελών, καθώς και των χωρών εκτός ΕΕ αλλά και τρίτων μερών, πραγματοποιείται μέσω της Εφαρμογής Δικτύου Ασφαλούς Ανταλλαγής Πληροφοριών (SIENA), του Συστήματος Πληροφοριών Europol (EIS) και της Πλατφόρμας Εμπειρογνομόνων της Europol (Europol Platform for Experts, EPE). Θα πρέπει να διευκρινιστεί ότι η EPE δεν συνιστά πλατφόρμα αποθήκευσης και διακίνησης εμπιστευτικών πληροφοριών ή δεδομένων προσωπικού χαρακτήρα. Σκοπός της EPE είναι η φιλοξενία εμπειρογνομόνων των αρχών επιβολής του νόμου, σε μια ασφαλή πλατφόρμα, προκειμένου να ανταλλάσσουν γνώσεις, βέλτιστες πρακτικές και συμβουλές για θέματα που αφορούν στο αντικείμενο των αρμοδιοτήτων τους, χωρίς όμως να επιτρέπεται η αποστολή προσωπικών δεδομένων. Στην πλατφόρμα είναι συνδεδεμένα και συνεργάζονται περισσότερα από 18.000 μέλη, από περισσότερες από 100 χώρες.⁵⁷

1.3.2 Ανταλλαγή μηνυμάτων SIENA

Η Εφαρμογή του Δικτύου Ασφαλούς Ανταλλαγής Πληροφοριών (Secure Information Exchange Network Application, SIENA)⁵⁸ ξεκίνησε να χρησιμοποιείται από το έτος 2009 και αποτελεί μια σύγχρονη πλατφόρμα, η οποία παρέχει δυνατότητα ασφαλούς και ταχείας ανταλλαγής ευαίσθητων και περιορισμένης χρήσης πληροφοριών και ανταποκρίνεται στις ανάγκες επικοινωνίας των εθνικών αρχών επιβολής του νόμου των κρατών - μελών της ΕΕ. Η εν λόγω πλατφόρμα επιτρέπει την ταχεία και φιλική προς

⁵⁷ Europol Platform for Experts (EPE), <https://www.europol.europa.eu/operations-services-and-innovation/services-support/information-exchange/europol-platform-for-experts> (ανάκτηση 7-12-2021).

⁵⁸ Europol, SIENA, <https://www.europol.europa.eu/operations-services-and-innovation/services-support/information-exchange/secure-information-exchange-network-application-siena> (ανάκτηση 7-12-2021).

τον χρήστη ανταλλαγή επιχειρησιακών και στρατηγικών πληροφοριών σχετικά την παράνομη διακίνηση ναρκωτικών ουσιών καθώς και των λοιπών εγκληματικών πεδίων που περιλαμβάνονται στην εντολή της Europol, μεταξύ των αξιωματικών - συνδέσμων, των αναλυτών και των εμπειρογνομόνων της Europol και των εθνικών μονάδων στα κράτη - μέλη της ΕΕ (καθώς και τρίτων μερών με τα οποία η Europol έχει συνάψει συμφωνίες συνεργασίας, όπως κράτη εκτός ΕΕ και διεθνείς οργανισμοί). Στην πλατφόρμα είναι συνδεδεμένες 2.200 αρμόδιες εθνικές αρχές από 51 χώρες και 14 διεθνείς οργανισμοί, ενώ οι ενεργοί χρήστες ξεπερνούν τους 16.000.⁵⁹

Στον σχεδιασμό και τη λειτουργία του SIENA ιδιαίτερη έμφαση δόθηκε στην ασφάλεια και στη συμμόρφωση με όλες τις νομικές απαιτήσεις για την προστασία των δεδομένων και την εμπιστευτικότητα. Το σύστημα SIENA έχει λάβει έγκριση για την ανταλλαγή πληροφοριών με διαβάθμιση μέχρι και επιπέδου EU CONFIDENTIAL⁶⁰. Η ανταλλαγή δεδομένων μέσω του SIENA έχει σαφείς ευθύνες επεξεργασίας δεδομένων. Για κάθε μήνυμα που στέλνεται μέσω του SIENA πρέπει να αναφέρεται η διαβάθμιση (εμπιστευτικότητα), οι κωδικοί διαχείρισης και η αξιοπιστία της πηγής και των πληροφοριών.⁶¹

Η γρήγορη ανταλλαγή πληροφοριών και στοιχείων μέσω της Europol, μεταξύ των αρχών επιβολής του νόμου των κρατών – μελών της ΕΕ, εξασφαλίζεται με τη διαδικασία και τις προθεσμίες που προβλέπονται στην Απόφαση - Πλαίσιο 2006/960/ΔΕΥ. Στα Παραρτήματα της εν λόγω Απόφασης – Πλαίσιο παρατίθενται υποδείγματα, τα οποία περιλαμβάνουν πεδία που είναι απαραίτητα προς συμπλήρωση για τις αιτήσεις παροχής πληροφοριών ή στοιχείων που ανταλλάσσονται με τα μηνύματα SIENA.

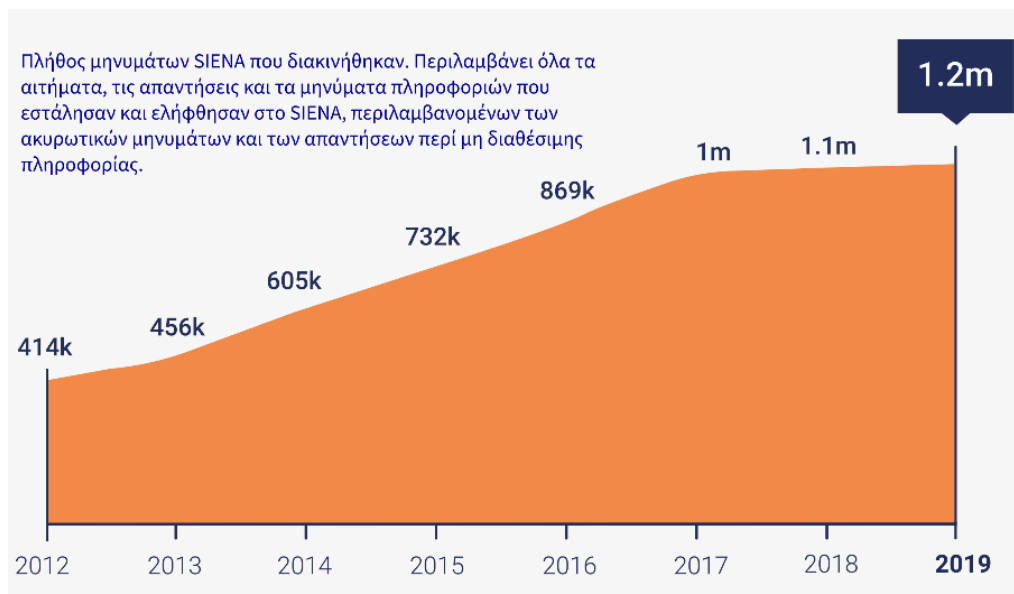
Κατά τη διάρκεια του έτους 2020, ο αριθμός των μηνυμάτων SIENA αυξήθηκε κατά 15% σε σχέση με το έτος 2018 και κατά 5% σε σχέση με το έτος 2019. Στο Σχήμα 1 αποτυπώνεται το συνολικό πλήθος των μηνυμάτων SIENA κατά το έτος 2019, το οποίο

⁵⁹ Europol, SIENA, ό.π. υποσημείωση 58.

⁶⁰ Απόφαση 2013/488/ΕΕ του Συμβουλίου, της 23^{ης} Σεπτεμβρίου 2013, σχετικά με τους κανόνες ασφαλείας για την προστασία των διαβαθμισμένων πληροφοριών της ΕΕ.

⁶¹ Εγχειρίδιο για την ανταλλαγή πληροφοριών στον τομέα της επιβολής του νόμου, <https://data.consilium.europa.eu/doc/document/ST-5825-2020-INIT/el/pdf> , σελ. 76, ανάκτηση: 16-12-2021.

περιλαμβάνει όλα τα αιτήματα, τις απαντήσεις και τα μηνύματα για πληροφορίες που απεστάλησαν και ελήφθησαν στο SIENA, συμπεριλαμβανομένων των μηνυμάτων ακύρωσης και των απαντήσεων για μη διαθέσιμες πληροφορίες. Έτσι, φαίνεται ο ολοένα αυξανόμενος αριθμός μηνυμάτων που ανταλλάσσονται ετησίως και η αντίστοιχη αύξηση των διακινούμενων πληροφοριών, γεγονός που καταδεικνύει την ολοένα στενότερη συνεργασία μεταξύ των κρατών - μελών και της Europol. Χαρακτηριστικό είναι, όπως φαίνεται στο εν λόγω Σχήμα, ότι σε 7 χρόνια, ήτοι από το έτος 2012 έως το έτος 2019, το πλήθος των μηνυμάτων που διακινήθηκαν μέσω του συστήματος SIENA σχεδόν τριπλασιάστηκε. Επίσης, στο Σχήμα 2 φαίνεται ότι η παράνομη διακίνηση ναρκωτικών ουσιών αποτελεί ένα από τα πλέον σημαντικά εγκληματικά πεδία συνεργασίας μεταξύ των κρατών - μελών και της Europol καθώς, σύμφωνα με στοιχεία του έτους 2019, το 14% των μηνυμάτων, δηλαδή 168.000 μηνύματα, αφορούσαν σε εγκληματικές δραστηριότητες σχετιζόμενες με το εν λόγω εγκληματικό πεδίο.⁶²

Σχήμα 1: Μηνύματα SIENA που ανταλλάχθηκαν κατά το έτος 2019. Πηγή: Ετήσια Έκθεση Europol, έτος 2019.

⁶² Europol in Brief 2019, ανάκτηση: 16-12-2021, από:
https://www.europol.europa.eu/cms/sites/default/files/documents/europol_in_brief_2019.pdf

Σχήμα 2: Ανταλλαγή μηνυμάτων SIENA - Τα 5 κορυφαία εγκληματικά πεδία για το έτος 2019. Πηγή: Ετήσια Έκθεση Europol, έτος 2019.

1.3.3 Europol Information System (EIS)

Το Σύστημα Πληροφοριών της Europol (Europol Information System, EIS) είναι η κεντρική βάση δεδομένων της Europol για πληροφορίες που αφορούν όλους τους τομείς εγκληματικότητας στο πεδίο δραστηριότητας της Europol, συμπεριλαμβανομένης της παράνομης διακίνησης ναρκωτικών ουσιών. Στο EIS, το οποίο τέθηκε σε λειτουργία το έτος 2005, καταχωρούνται δεδομένα για όλες τις μορφές σοβαρών μορφών οργανωμένου εγκλήματος, όπως στοιχεία για ύποπτα και καταδικασθέντα πρόσωπα, για εγκληματικές οργανώσεις, καθώς και για αδικήματα και για τα μέσα που χρησιμοποιήθηκαν για τη διάπραξή τους, όπως λ.χ. αυτοκίνητα, τηλέφωνα ή μηνύματα ηλεκτρονικού ταχυδρομείου.

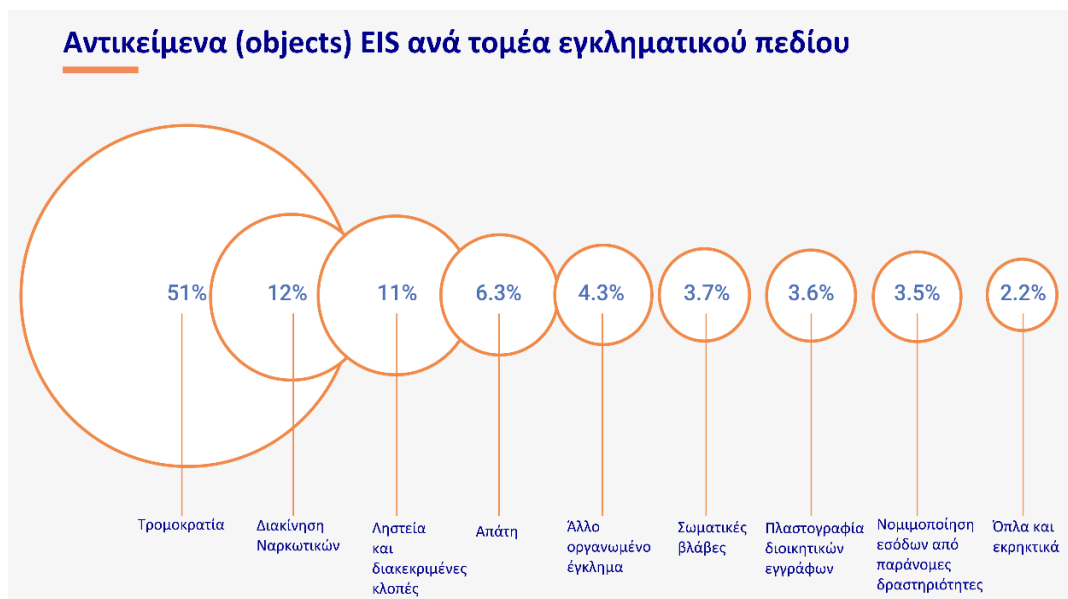
Σημαντική για τις έρευνες των διωκτικών αρχών είναι η δυνατότητα του συστήματος να συσχετίζει μεταξύ τους τα δεδομένα που αποθηκεύονται, και να πραγματοποιεί διασταυρούμενους ελέγχους, έτσι ώστε να δημιουργείται μια δομημένη εικόνα της υπό έρευνα υπόθεσης, ενώ μπορεί επίσης να αποθηκεύει, και να ελέγχει αυτόματα, βιομετρικά στοιχεία (DNA) και δεδομένα σχετικά με εγκλήματα στον κυβερνοχώρο.⁶³

Το EIS χρησιμοποιείται από υπαλλήλους της Europol, από αξιωματικούς - συνδέσμους των κρατών - μελών και από αποσπασμένους εθνικούς εμπειρογνώμονες που υπηρετούν στην έδρα της Europol, καθώς και από το προσωπικό των Εθνικών Μονάδων της Europol και των αρμόδιων αρχών των κρατών - μελών. Συγκεκριμένα,

⁶³ Europol (2013), *Europol Information System*, EU Publications Office. Ανάκτηση: 10-12-2021, από https://www.europol.europa.eu/cms/sites/default/files/documents/eis_leaflet_2013.pdf

οι χρήστες στις εθνικές αρχές των κρατών - μελών μπορούν να εκτελούν αναζητήσεις στο σύστημα και, εφόσον οι αναζητήσεις τους καταλήξουν σε αρχικά αποτελέσματα, μπορούν να ζητήσουν περισσότερες πληροφορίες μέσω της εθνικής τους μονάδας Europol. Το EIS διασυνδέεται με το SIENA για την παρακολούθηση των αναζητήσεων και των ευρημάτων τους.⁶⁴

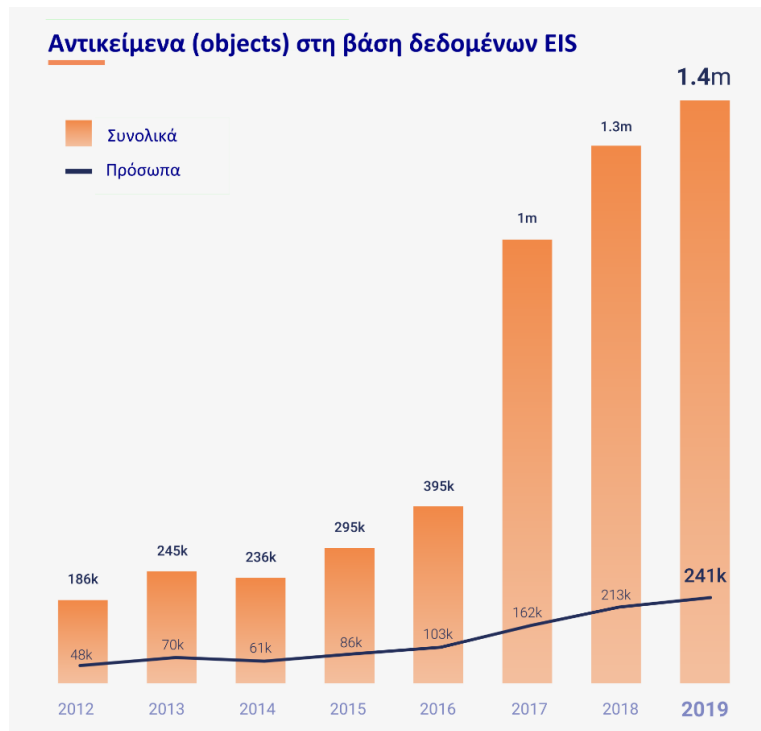
Σύμφωνα με στοιχεία της Europol⁶⁵, οι συνολικές καταχωρήσεις στο σύστημα EIS το έτος 2019 ανέρχονται πάνω από 1,4 εκατ., εκ των οποίων το 12% αφορούν στην παράνομη διακίνηση ναρκωτικών ουσιών (βλ. Σχήμα 3), εγκληματικό πεδίο το οποίο έρχεται στη δεύτερη θέση μετά από αυτό της τρομοκρατίας, που αντιστοιχεί στο 51% των καταχωρήσεων. Επίσης, το πλήθος καταχωρήσεων που πραγματοποιούνται ετησίως στο EIS αυξάνεται διαρκώς, όπως φαίνεται και στο Σχήμα 4. Κατακόρυφη αύξηση σημειώνει και ο αριθμός των αναζητήσεων που πραγματοποιούνται ετησίως στο EIS, αφού κατά το έτος 2019 ξεπέρασαν τα 5,3 εκατ. (αύξηση 32% σε σχέση με το έτος 2018), όπως φαίνεται και στο Σχήμα 5. Τα στοιχεία αυτά καταδεικνύουν τη βούληση των κρατών - μελών για ενίσχυση της συνεργασίας τους μέσω της Europol, αλλά και τη χρησιμότητα του συστήματος EIS.

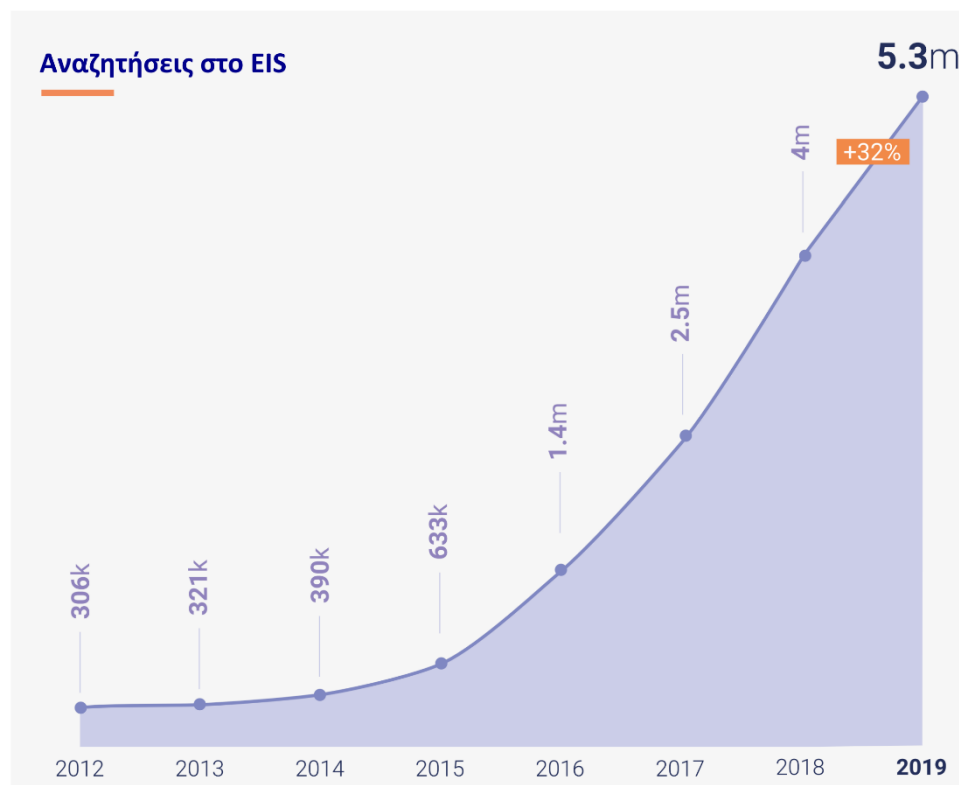
Σχήμα 3: Πλήθος καταχωρημένων αντικειμένων (objects) στο EIS ανά πεδίο εγκληματικής δραστηριότητας. Πηγή: Ετήσια Έκθεση Europol, έτος 2019.

⁶⁴ Europol Information System (EIS), <https://www.europol.europa.eu/activities-services/services-support/information-exchange/europol-information-system> (ανάκτηση 16-12-2021).

⁶⁵ Europol in Brief 2019, σελ. 7-9, ό.π. υποσημείωση 62.

Σχήμα 4: Πλήθος καταχωρήσεων αντικειμένων (objects) στο EIS. Πηγή: Ετήσια Έκθεση Europol, έτος 2019.

Σχήμα 5: Πλήθος αναζητήσεων στο EIS. Πηγή: Ετήσια Έκθεση Europol, έτος 2019.

Η ασφάλεια και η προστασία των δεδομένων είναι υψίστης σημασίας για το EIS. Τα δεδομένα που εισάγονται στο EIS παραμένουν υπό τον πλήρη έλεγχο της οντότητας που τα καταχωρεί, δηλαδή του κατόχου των δεδομένων και δεν μπορούν να τροποποιηθούν με κανέναν τρόπο από την Europol ή άλλο κράτος - μέλος. Ο ιδιοκτήτης είναι υπεύθυνος για τη διασφάλιση της ακρίβειας και της αξιοπιστίας των δεδομένων, την επαλήθευση των χρονικών ορίων για την αποθήκευση των δεδομένων, καθώς και τη διασφάλιση της επικαιροποίησής τους. Το δικαίωμα πρόσβασης των χρηστών στα δεδομένα που είναι αποθηκευμένα σε αυτό εξαρτάται από το προφίλ του χρήστη και από τους περιορισμούς που ορίζει ο ιδιοκτήτης των δεδομένων. Κατά γενικό κανόνα, οι χρήστες της Europol και των εθνικών μονάδων της Europol έχουν άμεση πρόσβαση σε όλα τα δεδομένα που είναι αποθηκευμένα στο σύστημα, αλλά ο κάτοχος των δεδομένων μπορεί να περιορίσει το δικαίωμα αυτό κατά περίπτωση.⁶⁶ Το EIS είναι εξουσιοδοτημένο να επεξεργάζεται δεδομένα έως και τη διαβάθμιση EU RESTRICTED.⁶⁷

1.3.4 Δικαιώματα θιγόμενων προσώπων - Προσωπικά Δεδομένα

Όπως προκύπτει από τα προαναφερθέντα, η Europol συλλέγει και επεξεργάζεται έναν τεράστιο όγκο ευαίσθητων πληροφοριών, πολλές από τις οποίες αφορούν σε προσωπικά δεδομένα των υποκειμένων. Η αρχή της θεμιτής επεξεργασίας απαιτεί διαφάνεια της επεξεργασίας των δεδομένων που θα επιτρέψει στα υποκείμενα των δεδομένων να ασκήσουν τα δικαιώματά τους δυνάμει του Κανονισμού της Europol. Ο εν λόγω Κανονισμός παρέχει σε οποιοδήποτε άτομο το δικαίωμα να λαμβάνει πληροφορίες σχετικά με το αν η Europol επεξεργάζεται δεδομένα προσωπικού χαρακτήρα που το αφορούν (άρθρο 36) και το δικαίωμα να ζητήσει διόρθωση, διαγραφή και περιορισμό των δεδομένων αυτών (άρθρο 37). Η δε Europol οφείλει να διασφαλίζει ότι τα προσωπικά δεδομένα τυγχάνουν επεξεργασίας σύμφωνα με τις αρχές προστασίας των δεδομένων (άρθρο 28) με δίκαιο και νόμιμο τρόπο.

Για την προστασία των φυσικών προσώπων έναντι της επεξεργασίας δεδομένων προσωπικού χαρακτήρα, όπως απαιτείται από το άρθρο 8, παρ. 3, του Χάρτη Θεμελιωδών Δικαιωμάτων της Ευρωπαϊκής Ένωσης, είναι απολύτως απαραίτητη η

⁶⁶ Europol Information System (EIS), ό.π. υποσημείωση 64.

⁶⁷ Εγχειρίδιο για την ανταλλαγή πληροφοριών στον τομέα της επιβολής του νόμου, σελ. 76, ό.π. υποσημείωση 61.

ύπαρξη ανεξάρτητων, διαφανών, υπευθύνων και αποτελεσματικών δομών εποπτείας.
⁶⁸ Σύμφωνα με τον Κανονισμό Europol, οι αρμόδιες εθνικές αρχές για την προστασία των δεδομένων στα κράτη - μέλη είναι αυτές που ελέγχουν τη νομιμότητα της παροχής δεδομένων προσωπικού χαρακτήρα προς την Europol, ενώ ο Ευρωπαίος Επόπτης Προσωπικών Δεδομένων (ΕΕΠΔ) έχει την ευθύνη για τον έλεγχο τη νομιμότητας της επεξεργασίας δεδομένων από την Europol. Ο ΕΕΠΔ και οι εθνικές εποπτικές αρχές, σε πλήρη συνέργεια και συνεργασία μεταξύ τους, οφείλουν να διασφαλίζουν την ισορροπία μεταξύ των δικαιωμάτων προστασίας δεδομένων και του βασικού δημόσιου συμφέροντος της ασφάλειας.

Συγκεκριμένα, σύμφωνα με το άρθρο 42 του Κανονισμού Europol, κάθε κράτος - μέλος ορίζει μια εθνική εποπτική αρχή⁶⁹, αποστολή της οποίας είναι να ελέγχει, σύμφωνα με το εθνικό της δίκαιο και υπό καθεστώς ανεξαρτησίας, τη νομιμότητα της διαβίβασης, ανάκτησης και κοινοποίησης δεδομένων προσωπικού χαρακτήρα στην Europol από το οικείο κράτος - μέλος, καθώς επίσης να εξετάζει κατά πόσον μια τέτοια διαβίβαση, ανάκτηση ή κοινοποίηση παραβιάζει τα δικαιώματα των οικείων υποκειμένων των δεδομένων (άρθρο 42, παρ. 1). Σημειώνεται ότι κάθε πρόσωπο έχει δικαίωμα να ζητήσει από την εθνική εποπτική αρχή να διασφαλίσει τη νομιμότητα οποιασδήποτε διαβίβασης ή κοινοποίησης στην Europol δεδομένων που το αφορούν, καθώς και τη νομιμότητα της πρόσβασης του οικείου κράτους - μέλους στα δεδομένα αυτά (άρθρο 42, παρ. 4).

Παράλληλα, σύμφωνα με το άρθρο 43 του Κανονισμού Europol, ο ΕΕΠΔ είναι αρμόδιος για την παρακολούθηση και τη διασφάλιση της εφαρμογής των διατάξεων του Κανονισμού Europol σχετικά με την προστασία των θεμελιωδών δικαιωμάτων και ελευθεριών των φυσικών προσώπων έναντι της επεξεργασίας δεδομένων προσωπικού χαρακτήρα από την Europol, καθώς και για παροχή συμβουλών προς την Europol και στα υποκείμενα των δεδομένων για κάθε θέμα που αφορά στην επεξεργασία δεδομένων προσωπικού χαρακτήρα.

⁶⁸ Βλ. σχετ. Σαρμά Δ., Άρθρο 8, ΧΘΔ, *Προστασία των δεδομένων προσωπικού χαρακτήρα*, σε: Ε. Σαχπεκίδου & Χ. Ταγαράς, *Κατ' άρθρο Ερμηνεία του Χάρτη Θεμελιωδών Δικαιωμάτων της ΕΕ*, 2020, σσ. 103-127.

⁶⁹ Στην Ελλάδα, αρμόδια για την εποπτεία της ορθής εφαρμογής των αρχών προστασίας δεδομένων σε εθνικό επίπεδο είναι «Αρχή Προστασίας Δεδομένων».

Ο ΕΕΠΔ και οι εθνικές εποπτικές αρχές συνεργάζονται στενά σε ζητήματα που απαιτούν ανάμειξη των κρατών - μελών, ιδίως σε περίπτωση που ο ΕΕΠΔ ή μια εθνική εποπτική αρχή διαπιστώσει σημαντικές αποκλίσεις μεταξύ των πρακτικών των κρατών - μελών ή δυνητικά παράνομη διαβίβαση κατά τη χρήση των διαύλων της Europol για την ανταλλαγή πληροφοριών, ή στο πλαίσιο ζητημάτων που εγείρονται από μία ή περισσότερες εθνικές εποπτικές αρχές σχετικά με την εφαρμογή και ερμηνεία του κανονισμού της Europol.

Ο ΕΕΠΔ χρησιμοποιεί την εμπειρογνώσια και την εμπειρία των εθνικών εποπτικών αρχών για την εκτέλεση των καθηκόντων του (όπως αυτά καθορίζονται στο άρθρο 43, παρ. 2, του Κανονισμού Europol). Κατά την διενέργεια κοινών επιθεωρήσεων με τον ΕΕΠΔ, τα μέλη και το προσωπικό των εθνικών εποπτικών αρχών, λαμβανομένων υπόψη των αρχών της επικουρικότητας και της αναλογικότητας, διαθέτουν εξουσίες ισοδύναμες με εκείνες του ΕΠΔΔ (όπως αυτές περιγράφονται στο άρθρο 43, παρ. 4) και δεσμεύονται από την υποχρέωση τήρησης του απορρήτου (άρθρο 43, παρ. 6), βάσει του άρθρου 67, παρ. 1, σύμφωνα με το οποίο η Europol θεσπίζει κανόνες σχετικά με την υποχρέωση εχεμύθειας και εμπιστευτικότητας, καθώς και σχετικά με την προστασία ευαίσθητων, μη διαβαθμισμένων πληροφοριών. Ο ΕΕΠΔ και οι εθνικές εποπτικές αρχές ανταλλάσσουν, εντός του πεδίου των αντιστοίχων αρμοδιοτήτων τους, συναφείς πληροφορίες και παρέχουν αμοιβαία συνδρομή για τη διενέργεια ελέγχων και επιθεωρήσεων (άρθρο 44, παρ. 2).

Στο πλαίσιο της συνεργασίας μεταξύ της Europol και των εθνικών αρχών των κρατών - μελών, έχει δημιουργηθεί το Συμβούλιο Συνεργασίας της Europol (Europol Cooperation Board), ένα όργανο το οποίο ενεργεί με ανεξαρτησία κατά την εκτέλεση των καθηκόντων του, απαρτίζεται από έναν εκπρόσωπο της εθνικής εποπτικής αρχής κάθε κράτους - μέλους και από τον ΕΕΠΔ και έχει συμβουλευτικό ρόλο για τη διαχείριση κοινών θεμάτων, όπως για τη συνεργασία για την ανάπτυξη κατευθυντήριων γραμμών και βέλτιστων πρακτικών (άρθρο 45).

Επιπλέον, η Europol διορίζει ένα μέλος του προσωπικού της ως Υπεύθυνο Προστασίας Δεδομένων, ο οποίος έχει πλήρη ανεξαρτησία κατά την εκτέλεση των καθηκόντων του, τα οποία στοχεύουν στη διασφάλιση της εσωτερικής συμμόρφωσης προς τους κανόνες προστασίας δεδομένων. Ο Υπεύθυνος Προστασίας Δεδομένων συνεργάζεται στενά με τον ΕΕΠΔ και τις εθνικές αρχές προστασίας δεδομένων (άρθρο 41).

Ο ΕΕΠΔ καταρτίζει ετήσια έκθεση σχετικά με τις δραστηριότητές του στο πλαίσιο της εποπτείας της Eurropol, όπου συμπεριλαμβάνονται πληροφορίες για καταγγελίες, έρευνες, επιθεωρήσεις, διαβιβάσεις προσωπικών δεδομένων σε τρίτες χώρες και διεθνείς οργανισμούς, καθώς και προηγούμενες διαβουλεύσεις (Άρθρο 43, παρ. 5). Στην Ετήσια Έκθεση του ΕΠΔΔ για το έτος 2020 καταγράφεται ότι στις 5 Οκτωβρίου 2020 δημοσιεύθηκε η έρευνα του ΕΠΔΔ σχετικά με την επεξεργασία μεγάλου όγκου δεδομένων από την Eurropol. Τα δεδομένα αυτά τα λάμβανε η Eurropol από τα κράτη - μέλη και άλλους επιχειρησιακούς εταίρους και τα επεξεργαζόταν ή τα συνέλεγε ως πληροφορίες από ανοικτές πηγές. Διαπιστώθηκε ότι η επεξεργασία δεν ήταν σύμφωνη με τις διατάξεις του Κανονισμού 2016/794, ιδίως με την αρχή της ελαχιστοποίησης των δεδομένων. Αναφέρεται, δε, ότι ο ΕΠΔΔ προειδοποίησε την Eurropol να εφαρμόσει κάθε αναγκαίο και πρόσφορο μέτρο, ώστε να ελαχιστοποιηθούν οι κίνδυνοι για τα προσωπικά δεδομένα που ανακύπτουν από την επεξεργασία μεγάλων συνόλων δεδομένων.⁷⁰

1.4 Ανάλυση Πληροφοριών

Οι εξελιγμένες τεχνικές δυνατότητες των συστημάτων αποθήκευσης και επεξεργασίας των πληροφοριών της Eurropol, πολλαπλασιάζουν τις δυνατότητες των διοικητικών αρχών για τη συλλογή στοιχείων, κατά τη διάρκεια ποινικών ερευνών. Η έννοια της ανάλυσης των πληροφοριών από την Eurropol αναφέρεται στις μεθόδους και τις τεχνικές για τη συλλογή, την αποθήκευση, την επεξεργασία και την αξιολόγηση των πληροφοριών και έχει δύο μορφές, ανάλογα με τον σκοπό για τον οποίο πραγματοποιείται: την επιχειρησιακή και τη στρατηγική ανάλυση.

1.4.1 Επιχειρησιακή ανάλυση

Η πλέον προφανής και απλή μορφή ανάλυσης πληροφοριών για την παράνομη διακίνηση των ναρκωτικών είναι η επιχειρησιακή ανάλυση, η οποία, σύμφωνα με το άρθρο 2 του Κανονισμού Eurropol είναι το σύνολο των μεθόδων και τεχνικών που χρησιμοποιούνται για τη συλλογή, αποθήκευση, επεξεργασία και αξιολόγηση των πληροφοριών, με σκοπό τη στήριξη της ποινικής έρευνας. Τα συχνότερα προϊόντα επιχειρησιακής ανάλυσης που παρέχει η Eurropol είναι οι εκθέσεις διασταύρωσης

⁷⁰ European Data Protection Supervisor, *Annual Report 2020*, σελ. 23. Ανάκτηση: 11-12-2021, από: https://edps.europa.eu/system/files/2021-04/2021-04-19-annual-report-2020_EN.pdf

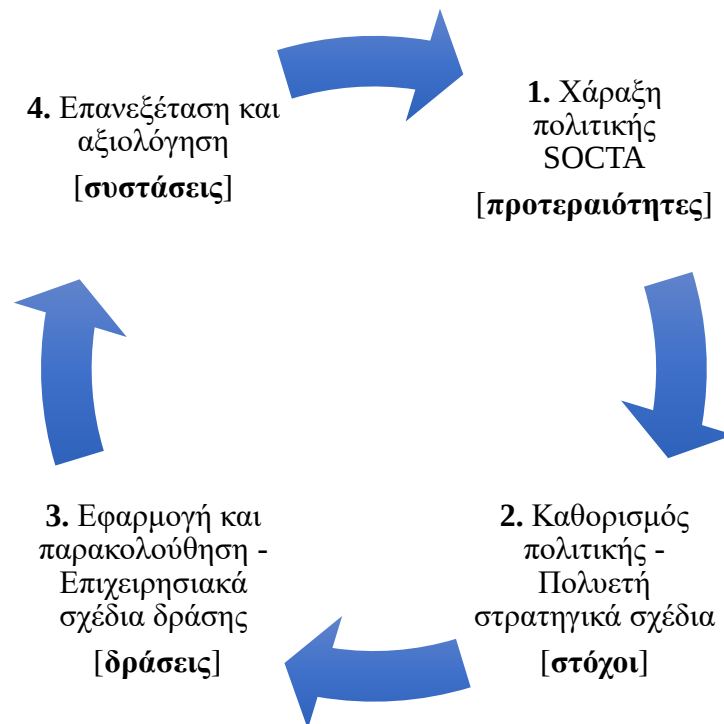
(Cross Match Reports, CMRs), οι εκθέσεις επιχειρησιακής ανάλυσης (Operational Analysis Reports, OARs) και οι εκθέσεις τεχνικής ανάλυσης. Επίσης, κατόπιν αιτήματος κράτους - μέλους, η Europol μπορεί να αποστέλλει επιτόπου αναλυτές και ειδικούς για την υποστήριξη των εν εξελίξει ερευνών και επιχειρήσεων, παρέχοντας επίσης εξ αποστάσεως πρόσβαση στο ασφαλές δίκτυό της, από θέσεις εκτός των εγκαταστάσεων της Europol (κινητό γραφείο, mobile office) προκειμένου να διευκολύνει την πρόσβαση στο σύνολο των πληροφοριών και εργαλείων ανάλυσης που διαθέτει η Europol. Σύμφωνα με την ετήσια Έκθεσή της, κατά το έτος 2019 η Europol υποστήριξε 1.874 επιχειρήσεις, από τις οποίες οι 139 αφορούσαν σε υποθέσεις σχετικά με την παράνομη διακίνηση ναρκωτικών (8%).

1.4.2 Στρατηγική ανάλυση

α) Επί της σημασίας της στρατηγικής ανάλυσης και ιδίως της SOCTA για τη διαμόρφωση της οικείας πολιτικής της ΕΕ

Το δεύτερο είδος ανάλυσης πληροφοριών της Europol είναι η στρατηγική ανάλυση, η οποία, σε αντίθεση με την επιχειρησιακή, δεν σχετίζεται με συγκεκριμένη ποινική έρευνα, αλλά είναι ένα εργαλείο για τη λήψη αποφάσεων και διαμόρφωση πολιτικής. Συγκεκριμένα, σύμφωνα με το άρθρο 2 του Κανονισμού Europol, ως «στρατηγική ανάλυση» νοούνται όλες οι μέθοδοι και τεχνικές συλλογής, αποθήκευσης, επεξεργασίας και αξιολόγησης των πληροφοριών, με σκοπό τη στήριξη και την ανάπτυξη πολιτικής αντιμετώπισης του εγκλήματος που συμβάλλει στην αποδοτική και αποτελεσματική πρόληψη και στην καταπολέμηση του εγκλήματος, εν προκειμένω της παράνομης διακίνησης ναρκωτικών ουσιών. Επομένως, εφόσον το ζητήσει η Επιτροπή, σύμφωνα με το άρθρο 8 του κανονισμού (ΕΕ) αριθ. 1053/2013 του Συμβουλίου, η Europol οφείλει να πραγματοποιεί αναλύσεις κινδύνου, στρατηγικές αναλύσεις και αξιολογήσεις απειλών, βοηθώντας το Συμβούλιο και την Επιτροπή στον καθορισμό στρατηγικών και επιχειρησιακών προτεραιοτήτων για την καταπολέμηση της παράνομης διακίνησης των ναρκωτικών.

Η διαδικασία στρατηγικών αναλύσεων και εισηγήσεων της Europol αποτελεί το πρώτο στάδιο για την υλοποίηση του Κύκλου Πολιτικής της Ένωσης για την αντιμετώπιση του οργανωμένου και σοβαρού διεθνούς εγκλήματος. Τα επόμενα στάδια είναι η διαμόρφωση της οικείας πολιτικής, η εφαρμογή και παρακολούθησή της καθώς και η επανεξέταση/αξιολόγηση, όπως φαίνεται αμέσως παρακάτω, στο Σχήμα 6.

Σχήμα 6: Κύκλος Πολιτικής της Ένωσης για την αντιμετώπιση του οργανωμένου και σοβαρού διεθνούς εγκλήματος. Πηγή: Συμβούλιο της ΕΕ⁷¹

Στο πλαίσιο αυτό, η Europol παρέχει την αξιολόγηση SOCTA (Serious and Organized Crime Threat Assessment) που αποτελεί μια ολοκληρωμένη και ολιστική προσέγγιση για την κατανόηση και την αξιολόγηση των κινδύνων που σχετίζονται με το οργανωμένο έγκλημα. Για την ανάλυση χρησιμοποιείται ένα μίγμα ποσοτικών και ποιοτικών μεθόδων, με στόχο την ιεράρχηση των απειλών και την προτεραιοποίηση των ενδεικνυόμενων δράσεων. Τα δεδομένα που χρησιμοποιούνται προέρχονται από διάφορες πηγές και συλλέγονται μέσω της πλατφόρμας EMPACT (βλ. επόμενη ενότητα). Η αξιολόγηση SOCTA δεν περιορίζεται στην ανάλυση των σημερινών απειλών που προέρχονται από το σοβαρό και το οργανωμένο έγκλημα στην ΕΕ, αλλά εκτείνεται και σε μελλοντικές απειλές, με στόχο την εισήγηση δέσμης συνιστώμενων προτεραιοτήτων στον τομέα της αντιμετώπισης του εγκλήματος. Για τη μεθοδολογία που εφαρμόζεται στην προετοιμασία της αξιολόγησης SOCTA υπάρχει στενή συνεργασία της Europol με τα κράτη - μέλη, μέσω της Συμβουλευτικής Ομάδας SOCTA (SOCTA Advisory Group), όπου συμμετέχουν τα κράτη - μέλη, ενώ εγκρίνεται

⁷¹ Συμβούλιο της ΕΕ, *Ο Κύκλος Πολιτικής της ΕΕ για την Αντιμετώπιση του Οργανωμένου και του Σοβαρού Διεθνούς Εγκλήματος*. Ανάκτηση: 12-12-2021, από: https://www.consilium.europa.eu/media/37339/20185274_qc0418775eln_pdf.pdf

και από τη Διάρκη Επιτροπή της ΕΕ για την Επιχειρησιακή Συνεργασία στην Εσωτερική Ασφάλεια (Standing Committee on Operational Cooperation on Internal Security, COSI).

Η Έκθεση Αξιολόγησης SOCTA 2021⁷² κατατάσσει τα ναρκωτικά μεταξύ των επτά κύριων εγκληματικών απειλών για την Ένωση. Σύμφωνα με την Έκθεση (σελ. 45), η διαφθορά στα κράτη - μέλη είναι ένας σημαντικός ανασταλτικός παράγοντας στην καταπολέμηση της διακίνησης ναρκωτικών και τα κράτη - μέλη εμφανίζονται διστακτικά να αναφέρουν περιπτώσεις διαφθοράς. Κατόπιν των αποτελεσμάτων ερευνών μεγάλης κλίμακας στα κράτη - μέλη, με τη συνεργασία της Europol, διαπιστώθηκε ότι η σημασία του παράγοντα αυτού έχει υποτιμηθεί και θα πρέπει να ληφθούν μέτρα.

β) Η πλατφόρμα EMPACT

Η Ευρωπαϊκή Πολυκλαδική Πλατφόρμα κατά των Εγκληματικών Απειλών (European Multidisciplinary Platform Against Criminal Threats, EMPACT) είναι ένας μηχανισμός που υιοθετήθηκε από την ΕΕ από το έτος 2010, προκειμένου να βοηθήσει στον συντονισμό και στη συνεργασία για την αντιμετώπιση του εγκλήματος σε ενωσιακό επίπεδο, με βάση προτεραιότητες που θέτουν τα κράτη - μέλη. Στην EMPACT συμμετέχουν όλοι οι εμπλεκόμενοι φορείς, σε εθνικό και ενωσιακό επίπεδο, ενώ η Europol, σε συνεργασία με τα κράτη - μέλη, προετοιμάζει αξιολόγηση κινδύνων σε εξαμηνιαία βάση. Με βάση τα ευρήματα και τα συμπεράσματα της αξιολόγησης SOCTA και άλλων μελετών, αξιολογήσεων κλπ., το Συμβούλιο θέτει τις προτεραιότητες για την αντιμετώπιση του σοβαρού και οργανωμένου εγκλήματος, σε επίπεδο Ένωσης. Οι προτεραιότητες αυτές καθορίζουν το τετραετές πρόγραμμα επιχειρησιακής δράσης, τόσο για τα όργανα της Ένωσης όσο και για τις αρχές επιβολής του νόμου των κρατών - μελών.

⁷² Europol (2021), *European Union Serious and Organised Crime Threat Assessment, A corrupting influence: the infiltration and undermining of Europe's economy and society by organised crime*, https://www.europol.europa.eu/cms/sites/default/files/documents/socta2021_1.pdf (ανάκτηση 18-12-2021).

γ) Εντεύθεν ανακύπτουσες προτεραιότητες της ΕΕ για την αντιμετώπιση της παράνομης διακίνησης ναρκωτικών

Για την περίοδο 2018-2021, οι προτεραιότητες της ΕΕ για τα ναρκωτικά βασίστηκαν στην αξιολόγηση SOCTA 2017⁷³, η οποία αναγνώρισε την παράνομη παραγωγή, διακίνηση και διανομή ναρκωτικών ως μια από τις πέντε σοβαρότερες εγκληματικές απειλές για την Ένωση. Ως ειδικότερες απειλές αναφέρθηκαν η παραγωγή συνθετικών ναρκωτικών στην ΕΕ, η παράνομη διακίνηση ναρκωτικών, πρόδρομων και προ-πρόδρομων ουσιών, η εισαγωγή κοκαΐνης στην ΕΕ μέσω των κύριων λιμανιών και διανομέων και η μεγάλης κλίμακας παραγωγή κάνναβης εντός της ΕΕ. Με βάση τα ευρήματα αυτά, το Συμβούλιο της 12 Μαΐου 2017⁷⁴ κατέληξε ότι για την περίοδο 2018-2021 θα πρέπει να τεθούν οι ακόλουθες προτεραιότητες: (1) η εξάρθρωση των δραστηριοτήτων των Ομάδων Οργανωμένου Εγκλήματος (Organised Crime Groups, OCGs) που εμπλέκονται στη χονδρική διακίνηση κάνναβης, κοκαΐνης και ηρωίνης προς την ΕΕ, (2) η αντιμετώπιση των εγκληματικών δικτύων που εμπλέκονται στη διακίνηση και τη διανομή πολλαπλών ειδών ναρκωτικών στις αγορές της ΕΕ και (3) η μείωση της παραγωγής συνθετικών ναρκωτικών και νέων ψυχοδραστικών ουσιών στην ΕΕ και η εξάρθρωση OCGs που εμπλέκονται στην παραγωγή, τη διακίνηση και τη διανομή τους. Για την υλοποίηση των προτεραιοτήτων αυτών προβλέπονται δύο επιχειρησιακά σχέδια δράσης, ένα για την κάνναβη, την κοκαΐνη και την ηρωίνη και ένα διαφορετικό για τις νέες ψυχοδραστικές ουσίες και τα συνθετικά ναρκωτικά.

Με βάση την αξιολόγηση SOCTA 2021⁷⁵, το Συμβούλιο της ΕΕ της 12 Μαΐου 2021⁷⁶ έθεσε τις προτεραιότητες για την περίοδο 2022-2025 σχετικά με την παράνομη παραγωγή, διακίνηση και διανομή κάνναβης, ηρωίνης και κοκαΐνης, αλλά και των συνθετικών και νέων ψυχοδραστικών ουσιών. Στα συμπεράσματα του Συμβουλίου

⁷³ Europol (2017), *European Union Serious and Organised Crime Threat Assessment, Crime in the age of technology*. <https://www.europol.europa.eu/socta/2017/resources/socta-2017.pdf> (ανάκτηση: 18-12-2021).

⁷⁴ Σχέδιο συμπερασμάτων του Συμβουλίου σχετικά με τον καθορισμό των προτεραιοτήτων της ΕΕ για την καταπολέμηση του οργανωμένου και σοβαρού διεθνούς εγκλήματος μεταξύ 2018 και 2021, <https://data.consilium.europa.eu/doc/document/ST-8654-2017-INIT/el/pdf> (ανάκτηση: 16-12-2021).

⁷⁵ Europol (2021), ό.π. υποσημείωση 72.

⁷⁶ Σχέδιο συμπερασμάτων του Συμβουλίου σχετικά με τον καθορισμό των προτεραιοτήτων της ΕΕ για την καταπολέμηση του σοβαρού και του οργανωμένου εγκλήματος για την EMPACT 2022-2025, <https://data.consilium.europa.eu/doc/document/ST-8665-2021-INIT/el/pdf> (ανάκτηση: 16-12-2021).

προβλέπεται η κατάρτιση κι εφαρμογή ενός επιχειρησιακού σχεδίου δράσης για τον εντοπισμό και τη στόχευση εγκληματικών δικτύων που εμπλέκονται στη χονδρική διακίνηση κάνναβης, κοκαΐνης και ηρωΐνης στην ΕΕ, αλλά και για την αντιμετώπιση των εγκληματικών δικτύων που εμπλέκονται στην καλλιέργεια, παραγωγή, μετατροπή και διανομή κάνναβης, κοκαΐνης και ηρωΐνης στην ΕΕ. Προβλέπεται επίσης ένα δεύτερο επιχειρησιακό σχέδιο δράσης για τον εντοπισμό και τη στόχευση των εγκληματικών δικτύων που εμπλέκονται στην παραγωγή και την παγκόσμια προμήθεια συνθετικών ναρκωτικών και νέων ψυχοδραστικών ουσιών στην ΕΕ.

1.5 Ειδικότερα επί των Έργων Ανάλυσης στο πεδίο της παράνομης διακίνησης ναρκωτικών

1.5.1 Αντικείμενα και στόχοι των Έργων Ανάλυσης

Τα Έργα Ανάλυσης (Analysis Projects, APs)⁷⁷ της Europol, εντάσσονται στο Σύστημα Ανάλυσης Πληροφοριών της Europol (Europol Analysis System, EAS)⁷⁸ και αποτελούν ομαδοποίηση πληροφοριών και δραστηριοτήτων σε συγκεκριμένους τομείς εγκληματικότητας, με βάση την ευρύτερη θεματική του εγκλήματος. Για παράδειγμα, ένα Έργο Ανάλυσης μπορεί να εστιάζει στην παράνομη διακίνηση ενός συγκεκριμένου ναρκωτικού, να αφορά σε εγκληματικότητα με συγκεκριμένη θεματική (π.χ. ισλαμική τρομοκρατία) ή με εθνικά/τοπικά χαρακτηριστικά (π.χ. ιταλικό οργανωμένο έγκλημα) κλπ. Τα Έργα Ανάλυσης είναι βασικά εργαλεία για την Europol προκειμένου να διερευνήσει μια συγκεκριμένη κατηγορία εγκληματικής δράσης και να δράσει προληπτικά. Η κατηγοριοποίηση αυτή βοηθά στη στοχευμένη επιχειρησιακή ανάλυση και την παροχή εξειδικευμένης υποστήριξης, ενώ λειτουργεί και ως συντονιστικός μηχανισμός για όλες τις επιχειρησιακές δραστηριότητες στο συγκεκριμένο πεδίο. Μέσω των Έργων Ανάλυσης επιτυγχάνεται από την Europol η βέλτιστη υποστήριξη των εθνικών αρχών των κρατών - μελών της ΕΕ, αφού οι πληροφορίες που λαμβάνονται δομούνται και οργανώνονται με υψηλή στόχευση, συμβάλλοντας καθοριστικά στην αποτελεσματικότερη αξιοποίησή τους από τις εκάστοτε αρχές.

⁷⁷ Η παλαιότερα ονομασία τους ήταν Εστιακά Σημεία (Focal Points, FPs).

⁷⁸ Το EAS είναι λειτουργικό σύστημα πληροφοριών που φιλοξενεί δεδομένα, τα οποία συνεισφέρουν τα ενδιαφερόμενα μέρη της Europol. Με αυτό, η διαχείριση των πληροφοριών μπορεί να γίνει κεντρικά και η χρήση ενός ευρέος φάσματος αναλυτικών εργαλείων διασφαλίζει ότι οι αναλυτικές δυνατότητες είναι όσο το δυνατόν πιο αποτελεσματικές. Βλ. σχετ. <https://www.europol.europa.eu/operations-services-and-innovation/services-support/information-exchange/intelligence-analysis> (ανάκτηση: 16-12-2021).

Σύμφωνα με στοιχεία της Έκθεσης SOCTA 2021⁷⁹, το 38% των εγκληματικών δικτύων που δραστηριοποιούνται στην ΕΕ εμπλέκονται στο εμπόριο ναρκωτικών. Με βάση την τομεακή ταξινόμηση της Europol, τέσσερα από τα 32 συνολικά Έργα Ανάλυσης εστιάζουν αποκλειστικά στο εγκληματικό πεδίο της παράνομης διακίνησης ναρκωτικών, όπως παρουσιάζονται στη συνέχεια.

1.5.2 Το Έργο Ανάλυσης Cannabis

Το AP Cannabis εστιάζει στην πρόληψη και στην καταπολέμηση της δράσης εγκληματικών ομάδων που δραστηριοποιούνται στον τομέα της παράνομης παραγωγής και διακίνησης κάνναβης, καθώς και σε συναφείς εγκληματικές δραστηριότητες.

Η ανάγκη για ξεχωριστή αντιμετώπιση της διακίνησης κάνναβης προκύπτει από τα στοιχεία που καταδεικνύουν ότι η αγορά προϊόντων κάνναβης είναι η μεγαλύτερη αγορά ναρκωτικών παγκοσμίως, συμπεριλαμβανομένης της ΕΕ⁸⁰. Το εμπόριο κάνναβης είναι μια εγκληματική δραστηριότητα με μεγάλη έκταση, σχετιζόμενη με πλήθος άλλων εγκληματικών δραστηριοτήτων και μέσω της οποίας διακινούνται κάθε χρόνο τεράστιες ποσότητες όλων των μορφών κάνναβης (κατεργασμένης, ακατέργαστης, προϊόντων κάνναβης κλπ.) εντός κι εκτός ΕΕ. Επιπλέον, οργανωμένες εγκληματικές ομάδες, με έδρα την ΕΕ, οργανώνουν και αναπτύσσουν μεγάλης κλίμακας καλλιέργειες κάνναβης, σε εσωτερικούς και εξωτερικούς χώρους, και εμπορεύονται τα προϊόντα τους σε όλα τα κράτη - μέλη⁸¹.

1.5.3 Το Έργο Ανάλυσης AP Cola

Το AP Cola στοχεύει στην αντιμετώπιση εγκληματικών οργανώσεων και δικτύων που είναι ύποπτα για την παραγωγή, την επεξεργασία ή τη διακίνηση κοκαΐνης, καθώς και των πρόδρομων χημικών ουσιών και των παραγόντων κοπής αυτής, δηλαδή των χημικών ουσιών που χρησιμοποιούνται για την «κοπή» (αραίωση ή νόθευση) της κοκαΐνης, καθιστώντας το τελικό παραγόμενο ναρκωτικό αρκετά φθηνότερο από την

⁷⁹ Europol, SOCTA 2021, ό.π. υποσημείωση 72.

⁸⁰ European Monitoring Centre for Drugs and Drug Addiction and Europol (2020), *EU Drug Markets: Impact of COVID-19*, https://www.emcdda.europa.eu/system/files/publications/13097/EU-Drug-Markets_Covid19-impact_final.pdf, (ανάκτηση: 12-12-2021).

⁸¹ Europol, SOCTA 2021, σελ. 12, ό.π. υποσημείωση 72.

«καθαρή» κοκαΐνη, αλλά ακόμα πιο επικίνδυνο και επιβλαβές για την υγεία του χρήστη.

Και στην περίπτωση της κοκαΐνης, η αναγκαιότητα ύπαρξης διακριτού Έργου Ανάλυσης υπαγορεύεται από τα πραγματικά στοιχεία, που δείχνουν ότι ο αριθμός και η ποσότητα των κατασχέσεων κοκαΐνης βρίσκονται πλέον στο υψηλότερο επίπεδο που αναφέρθηκε ποτέ, καθώς το έτος 2018 κατασχέθηκαν στην Ευρωπαϊκή Ένωση 181 τόνοι⁸². Πρωτοφανείς ποσότητες κοκαΐνης διακινούνται στην ΕΕ από τη Λατινική Αμερική, αποφέροντας κέρδη πολλών δισεκατομμυρίων ευρώ σε ένα ευρύ φάσμα εγκληματιών που εμπλέκονται στο εμπόριο κοκαΐνης, τόσο στην Ευρώπη όσο και στη Νότια Αμερική. Το εμπόριο κοκαΐνης τροφοδοτεί εγκληματικές επιχειρήσεις που χρησιμοποιούν τους τεράστιους πόρους τους για να διεισδύσουν και να υπονομεύσουν την οικονομία, τους δημόσιους θεσμούς και την κοινωνία της ΕΕ⁸³.

1.5.4 Το Έργο Ανάλυσης Heroin

Το AP Heroin εστιάζει στην πρόληψη και την καταπολέμηση της παραγωγής και της διακίνησης ηρωίνης. Πιο συγκεκριμένα, οι έρευνες που σχετίζονται με την ηρωίνη στοχεύουν κυρίως στις εγκληματικές δραστηριότητες τουρκικών και πακιστανικών ομάδων οργανωμένου εγκλήματος, στις διάφορες οδούς διακίνησης της ηρωίνης από την κύρια χώρα προέλευσης αυτής, δηλαδή το Αφγανιστάν (μέσω του Καυκάσου, της Μαύρης Θάλασσας, της βαλκανικής οδού και της Αφρικής), καθώς και στις ροές πρόδρομων ουσιών ναρκωτικών.

Το μέγεθος της αγοράς ηρωίνης, καθώς και η τιμή της, παρέμειναν σε μεγάλο βαθμό σταθερά τα τελευταία τέσσερα χρόνια, ενώ κατά τα τελευταία δέκα έτη οι κατασχέσεις ηρωίνης στα κράτη - μέλη παρέμειναν σε μεγάλο βαθμό σταθερές. Ωστόσο, το έτος 2018 η ποσότητα ηρωίνης που κατασχέθηκε στην ΕΕ σχεδόν διπλασιάστηκε, δηλαδή αυξήθηκε σε 9,7 τόνους, από 5,2 τόνους το έτος 2017, κυρίως λόγω των μεγάλων μεμονωμένων κατασχέσεων που πραγματοποιήθηκαν στο λιμάνι της Αμβέρσας⁸⁴.

⁸² Ευρωπαϊκό Κέντρο Παρακολούθησης Ναρκωτικών και Τοξικομανίας (2020), *Ευρωπαϊκή έκθεση για τα ναρκωτικά 2020: Σημαντικά ζητήματα*. Σελ. 8, https://www.ektepn.gr/sites/default/files/2020-09/EuropaikiEkthesi-KeyIssuesEMCDDA2020_EL.pdf (ανάκτηση: 12-12-2021).

⁸³ Europol, *SOCTA 2021*, σελ. 12, ό.π. υποσημείωση 72.

⁸⁴ EMCDDA 2020, *European Drug Report, Trends and Developments 2020*, https://www.emcdda.europa.eu/publications/edr/trends-developments/2020_en (ανάκτηση: 7-12-2021).

Τα παραπάνω, σε συνδυασμό με την αύξηση των ποσοτήτων που κατασχέθηκαν στην Τουρκία, αποτελούν ανησυχητικά φαινόμενα, καθώς και τα στοιχεία των εκθέσεων σχετικά με την παρασκευή ηρωίνης εντός της Ευρωπαϊκής Ένωσης. Αυτό σημαίνει ότι απαιτείται μεγαλύτερη επαγρύπνηση για τον εντοπισμό ενδείξεων αύξησης του ενδιαφέροντος για ένα ναρκωτικό που συνδέεται άμεσα με σοβαρά προβλήματα υγείας και κοινωνικά προβλήματα.⁸⁵

1.5.5 Το Έργο Ανάλυσης Synergy

Το AP Synergy εστιάζει σε υποθέσεις που σχετίζονται με την παραγωγή και τη διακίνηση συνθετικών ναρκωτικών καθώς και με τα υλικά, τον εξοπλισμό και τις πρόδρομες ουσίες που χρησιμοποιούνται στις διαδικασίες αυτές. Συνήθεις επιχειρήσεις αυτού του τύπου αφορούν στις ναρκωτικές ουσίες Ecstasy (XTC)/MDMA και στις αμφεταμίνες.

Είναι αξιοσημείωτο ότι τα εγκληματικά δίκτυα αυξάνουν ολοένα και περισσότερο τις δυνατότητές τους για την παραγωγή και τη διανομή συνθετικών ναρκωτικών. Μάλιστα, οι ευρωπαϊκές εγκληματικές οργανώσεις που παράγουν αυτές τις ουσίες συγκαταλέγονται μεταξύ των πιο παραγωγικών, σε παγκόσμια κλίμακα, συνεργαζόμενες με άλλα εγκληματικά δίκτυα ανά τον κόσμο για την προμήθεια προ-πρόδρομων ουσιών και τη διανομή των παρασκευασμένων ναρκωτικών⁸⁶.

1.5.6 Άλλα Έργα Ανάλυσης

Εκτός από τα τέσσερα Έργα Ανάλυσης που προαναφέρθηκαν, υπάρχουν και άλλα τα οποία μπορεί να μην έχουν ως κύρια θεματική τους το εγκληματικό πεδίο της παράνομης διακίνησης ναρκωτικών, όμως τα αποτελέσματα των εγκληματικών δραστηριοτήτων στα οποία εστιάζουν, δύνανται στην πορεία να αποκαλύψουν στενή συσχέτιση με αυτήν. Για παράδειγμα, το AP Dark Web εστιάζει στην πρόληψη και στην καταπολέμηση της εγκληματικότητας που σχετίζεται με τη διαχείριση πλατφορμών σκοτεινού διαδικτύου (darknet), δεδομένου ότι υπάρχει ολοένα αυξανόμενη τάση οι ναρκωτικές ουσίες να διακινούνται παρانونώς μέσω του darknet, κάτι που επηρεάζει πλέον τα περισσότερα κράτη - μέλη της ΕΕ. Τα στοιχεία δείχνουν ότι ο όγκος πωλήσεων ναρκωτικών μέσω των αγορών του darknet είναι σημαντικός, αλλά όχι πολύ

⁸⁵ ΕΚΤΕΠΝ, 2020, σελ. 12, ό.π. υποσημείωση 82.

⁸⁶ Europol, SOCTA 2021, σελ.12, ό.π. υποσημείωση 72.

μεγάλος σε σχέση με το σύνολο της ετήσιας λιανικής αξίας της συνολικής αγοράς ναρκωτικών της ΕΕ, ωστόσο έχει τη δυνατότητα να αυξηθεί. Στο οικοσύστημα του darknet οι προμηθευτές με έδρα την ΕΕ είναι σημαντικοί παράγοντες, καθώς σύμφωνα με στοιχεία ανάλυσης της περιόδου 2011-2015 αντιπροσώπευαν περίπου το 46% του συνόλου των πωλήσεων, ενώ μεταξύ 2015-2017 αντιπροσώπευαν το 28% όλων των πωλήσεων ναρκωτικών μέσω της μεγαλύτερης πλατφόρμας αγορών darknet εκείνη την περίοδο⁸⁷. Πιο πρόσφατα στοιχεία δείχνουν ότι οι αυξητικές τάσεις της χρήσης των αγορών darknet συνεχίζονται, ως πλέον πρόσφορο κανάλι διανομής, λόγω των περιορισμών που επέβαλε η πανδημία COVID-19, ειδικά για μικρές ποσότητες ακατέργαστης κάνναβης⁸⁸.

Επίσης, άλλο ένα Έργο Ανάλυσης, με στενή σχέση με τη διακίνηση ναρκωτικών, είναι και το AP Corper, το οποίο στοχεύει στην πρόληψη και στην καταπολέμηση εγκλημάτων στα οποία εμπλέκονται εθνοαλβανικές εγκληματικές ομάδες και συναφείς ομάδες οργανωμένου εγκλήματος, δεδομένου ότι η Αλβανία αποτελεί σήμερα μία από τις κυριότερες πηγές ακατέργαστης κάνναβης στην Ευρώπη⁸⁹.

2. Ελεγχόμενες Παραδόσεις

Σύμφωνα με το άρθρο 1, παρ. γ, της *Σύμβασης Ηνωμένων Εθνών κατά της παράνομης διακίνησης ναρκωτικών και ψυχοτρόπων ουσιών του 1988* (βλ. Κεφ. II.2 της παρούσας εργασίας, σελ. 18), ως Ελεγχόμενη Παράδοση ορίζεται η «τεχνική» (δηλαδή η «ανακριτική πράξη» καθ' ημάς) κατά την οποία επιτρέπεται η μεταφορά παράνομων ή ύποπτων αποστολών εμπορευμάτων, ναρκωτικών φαρμάκων, ψυχοτρόπων ουσιών, ουσιών που αναφέρονται στον Πίνακα I και στον Πίνακα II που είναι προσαρτημένοι στην παραπάνω Σύμβαση ή υποκατάστατων ουσιών τους, δια ή μέσα στην περιοχή μιας ή περισσότερων χωρών, εν γνώσει και υπό την επίβλεψη των αρμοδίων αρχών τους. Σκοπός αυτής είναι η εξακρίβωση της ταυτότητας προσώπων αναμεμειγμένων

⁸⁷ European Monitoring Centre for Drugs and Drug Addiction and Europol (2017), *Drugs and the darknet: Perspectives for enforcement, research and policy*, Ανάκτηση: 16-12-2021, από: https://www.europol.europa.eu/sites/default/files/documents/drugs_and_the_darknet_-_td0417834enn.pdf

⁸⁸ EMCDDA, 2020, ό.π. υποσημείωση 80.

⁸⁹ Europol, SOCTA 2021, σελ. 47, ό.π. υποσημείωση 72.

στη διάπραξη εγκλημάτων, τα οποία καθορίζονται στην παρ. 1 του άρθρου 3 της εν λόγω Σύμβασης.

Η «τεχνική» της Ελεγχόμενης Παράδοσης ναρκωτικών ουσιών θεωρείται διεθνώς ένα αποτελεσματικό μέσο επιχειρησιακής δράσης των αρχών επιβολής του νόμου στο πλαίσιο ποινικής έρευνας και περιλαμβάνει από κοινού ενέργειες των διωκτικών και των δικαστικών αρχών. Στην ενωσιακή νομοθεσία ειδική αναφορά στις Ελεγχόμενες Παραδόσεις γίνεται στο άρθρο 22 της *Σύμβασης περί αμοιβαίας συνδρομής και συνεργασίας μεταξύ των τελωνειακών υπηρεσιών* (Σύμβαση της Νάπολης II) της 18/12/1997⁹⁰, στο άρθρο 12 της *Σύμβασης για την αμοιβαία δικαστική συνδρομή επί ποινικών υποθέσεων μεταξύ των κρατών - μελών της Ευρωπαϊκής Ένωσης* της 29/5/2000⁹¹, καθώς και στο άρθρο 28 της Οδηγίας 2014/41/ΕΕ του Ευρωπαϊκού Κοινοβουλίου και του Συμβουλίου της 3^{ης} Απριλίου 2014 *περί της ευρωπαϊκής εντολής έρευνας σε ποινικές υποθέσεις*⁹². Κοινός τόπος όλων των παραπάνω πράξεων είναι ότι οι Ελεγχόμενες Παραδόσεις διεξάγονται σύμφωνα με τις διαδικασίες του κράτους - μέλους στο οποίο απευθύνεται η αίτηση, σύμφωνα με το οικείο νομικό πλαίσιο. Οι αρμόδιες αρχές του εν λόγω κράτους - μέλους είναι υπεύθυνες για τον συντονισμό, τη διεξαγωγή και τον έλεγχο των σχετικών ενεργειών των διωκτικών και των δικαστικών αρχών.

Ειδικότερα, κατά την Ελεγχόμενη Παράδοση, αφού διαπιστωθεί η παράνομη διακίνηση ναρκωτικών ουσιών, αναστέλλεται η κατάσχεση των ουσιών, έτσι ώστε να πραγματοποιηθεί παρακολούθηση της διαδρομής του παράνομου εμπορεύματος. Σκοπός μιας τέτοιας ελεγχόμενης μεταφοράς ναρκωτικών είναι ο εντοπισμός και η σύλληψη των συμμετεχόντων στη διαδικασία της παράνομης διακίνησής τους, καθώς και η εξάρθρωση των κυκλωμάτων εμπορίας αυτών.⁹³

⁹⁰ Στην Ελλάδα, η Σύμβαση κυρώθηκε με τον ν. 2772/1999 (Α' 282) *Κύρωση της Σύμβασης που καταρτίστηκε βάσει του άρθρου Κ.3 της Συνθήκης για την Ευρωπαϊκή Ένωση, περί αμοιβαίας συνδρομής και συνεργασίας μεταξύ των τελωνειακών υπηρεσιών*.

⁹¹ Ο.π. υποσημείωση 49.

⁹² Η Οδηγία ενσωματώθηκε στο ελληνικό δίκαιο με τον ν. 4489/2017 (Α' 140) *Ευρωπαϊκή εντολή έρευνας στις ποινικές υποθέσεις - Εναρμόνιση της νομοθεσίας με την Οδηγία 2014/41/ΕΕ και άλλες διατάξεις*.

⁹³ Ετήσια Έκθεση του ΣΟΔΝ-ΕΜΠ για τα ναρκωτικά στην Ελλάδα, έτος 2020. Ανάκτηση: 17-12-2021, από: <http://www.astynomia.gr/images/stories/2021/prokirikseis21/09072021ekthesi.pdf>

Οι παράνομα μεταφερόμενες ναρκωτικές ουσίες ενδέχεται να μεταφέρονται μεταξύ δύο διαφορετικών χωρών, είτε απευθείας είτε μέσω χώρας διέλευσης (transit), ή να μεταφέρονται εντός των συνόρων της ίδιας χώρας. Από τη φύση της η «τεχνική» της Ελεγχόμενης Παράδοσης όχι μόνο ευνοεί, αλλά συνήθως απαιτεί τη συνεργασία μεταξύ των εθνικών αρχών των κρατών. Για την επιτυχία της επιχείρησης είναι κρίσιμος ο απόλυτος συντονισμός των ενεργειών, δεδομένου ότι απαιτείται η ταυτόχρονη εμπλοκή πολλών διαφορετικών εθνικών αρχών και Υπηρεσιών⁹⁴, και η άμεση ανταλλαγή των πληροφοριών και των επιχειρησιακών δεδομένων. Συχνά, σε Ελεγχόμενες Παραδόσεις που εμπλέκονται κράτη - μέλη της ΕΕ, η Europol έχει τον ρόλο του αξιόπιστου διαύλου επικοινωνίας, συνήθως μέσω των Εθνικών Μονάδων Europol.

Χαρακτηριστικό παράδειγμα επιτυχούς επιχείρησης με τη συνδρομή της Europol, είναι η εξάρθρωση διεθνούς δικτύου διακίνησης ηρωίνης, που ολοκληρώθηκε τον Μάιο του 2021. Συγκεκριμένα, μετά από μία Ελεγχόμενη Παράδοση ναρκωτικών, με επικεφαλής τις ρουμανικές δικαστικές αρχές και τις αρμόδιες αρχές επιβολής του νόμου, κατασχέθηκε περίπου 1,5 τόνος ηρωίνης, εκτιμώμενης αξίας περίπου 45 εκατομμυρίων ευρώ (λιανική πώληση), και πραγματοποιήθηκαν συντονισμένες συλλήψεις δέκα υπόπτων μελών οργανωμένης εγκληματικής ομάδας που διακινούσε μεγάλες ποσότητες ηρωίνης στην Ευρώπη (στο Βέλγιο, στις Κάτω Χώρες και στη Ρουμανία). Η Ελεγχόμενη Παράδοση, στην οποία συμμετείχαν εννέα κράτη - μέλη, οργανώθηκε ταχύτατα μέσω της Eurojust και με την υποστήριξη της Europol, η οποία διευκόλυνε την ανταλλαγή των πληροφοριών και παρείχε αναλυτική υποστήριξη. Ο προσεκτικός σχεδιασμός και η εντατική ανταλλαγή πληροφοριών επέτρεψαν στις δικαστικές αρχές και τις αρχές επιβολής του νόμου να παρακολουθούν τη διέλευση του φορτίου από τα διάφορα εδάφη, με αποκορύφωμα τις ταυτόχρονες συλλήψεις κατά την άφιξη του φορτίου στον προορισμό του.⁹⁵

⁹⁴ Στην Ελλάδα, τον έλεγχο και την ευθύνη της πραγματοποιούμενης μεταφοράς καθόλη τη διάρκεια αυτής έχει το Συντονιστικό Όργανο Δίωξης Ναρκωτικών – Εθνική Μονάδα Πληροφοριών (ΣΟΔΝ-ΕΜΠ), σύμφωνα με το άρθρο 38 του ν. 2145/1993 (Α' 88) *Ρύθμιση θεμάτων εκτελέσεως ποινών, επιταχύνσεως και εκσυγχρονισμού των διαδικασιών απονομής της δικαιοσύνης και άλλων θεμάτων*, όπως τροποποιήθηκε από το άρθρο 15 του ν. 2331/1995 (Α' 173) *Πρόληψη και καταστολή της νομιμοποίησης εσόδων από εγκληματικές δραστηριότητες και άλλες ποινικές διατάξεις*.

⁹⁵ Βλ. σχετ. Eurojust, <https://www.eurojust.europa.eu/controlled-delivery-nearly-1500-kilograms-heroin-across-europe> (ανάκτηση: 6-12-2021).

3. Επισκόπηση σημαντικών συνεργατικών επιχειρήσεων

Είναι χαρακτηριστικό ότι η πρώτη κοινή επιχείρηση μεταξύ της Europol και κρατών – μελών είχε αντικείμενο την αντιμετώπιση της παραγωγής και διακίνησης ναρκωτικών και συγκεκριμένα πρόδρομων ουσιών. Η επιχείρηση αυτή πραγματοποιήθηκε το έτος 2002 από ειδική μικτή ομάδα που συστάθηκε στην Europol (The European Joint Unit on Precursors, EJUP)⁹⁶ και ήταν μια πρώτη μορφή κοινών ομάδων έρευνας. Στην επιχείρηση συμμετείχαν, εκτός από την Europol, το Βέλγιο, η Γαλλία, η Ολλανδία, η Γερμανία και το Ηνωμένο Βασίλειο. Στόχος της επιχείρησης ήταν η αντιμετώπιση της διακίνησης των χημικών ουσιών που χρησιμοποιούνται για την παραγωγή ναρκωτικών (πρόδρομες ουσίες). Η EJUP συνέλεξε και αξιοποίησε πληροφορίες, ώστε να ταυτοποιήσει φυσικά πρόσωπα που εμπλέκονταν σε αυτές τις παράνομες δραστηριότητες και οδήγησε σε μεγάλο αριθμό συλλήψεων και στην εξάρθρωση δικτύων του οργανωμένου εγκλήματος. Η επιχείρηση οργανώθηκε και συντονίστηκε από τον τότε Διευθυντή του τομέα Διεθνών Θεμάτων της βρετανικής NCIS (National Criminal Intelligence Service), ο οποίος στη συνέχεια ανέλαβε καθήκοντα Διευθυντή στην Europol.

Η πρώτη επιχείρηση στην οποία συνέβαλε χρηματοδοτικά η Europol αφορούσε και πάλι στον τομέα των ναρκωτικών. Συγκεκριμένα, η επιχείρηση Watani (έτος 2010)⁹⁷ στόχευε στην αντιμετώπιση της διακίνησης προς το Αφγανιστάν μιας πρόδρομης χημικής ουσίας (του οξικού ανυδρίτη), που χρησιμοποιείται για την παραγωγή ηρωίνης. Τεράστιες ποσότητες (περισσότεροι από 80 τόνοι) διακινήθηκαν ελεγχόμενα από την Ευρώπη προς το Αφγανιστάν, με αποτέλεσμα τον εντοπισμό και τη σύλληψη των εμπλεκόμενων στα αντίστοιχα κυκλώματα. Στην επιχείρηση συμμετείχαν, εκτός από την Europol, οκτώ κράτη - μέλη και οι Ηνωμένες Πολιτείες Αμερικής. Στο πλαίσιο της επιχείρησης, η Europol οργάνωσε μεγάλο αριθμό επιχειρησιακών συσκέψεων για τον συντονισμό των υπό εξέλιξη ερευνών και την ανταλλαγή πληροφοριών, σε συνεργασία με την Eurojust και την αμερικανική DEA, συνέβαλε με την αξιοποίηση

⁹⁶ Βλ. σχετ. Europol, <https://www.europol.europa.eu/about-europol/europol-20-years/europol-20-most-noteworthy-operations> (ανάκτηση: 6-12-2021).

⁹⁷ Ετήσια ανασκόπηση Europol 2011, σελ. 42, ανάκτηση: 6-12-2021, από: https://www.europol.europa.eu/cms/sites/default/files/documents/el_europolreviewgreek_0.pdf

δεδομένων ποινικής φύσεως, ενώ εμπειρογνώμονες της Europol συνέδραμαν τα κράτη - μέλη στις έρευνές τους.

Η μεγαλύτερη κοινή επιχείρηση στον τομέα της καταπολέμησης των ναρκωτικών ήταν η επιχείρηση Rose of the Winds (έτη 2013-2016), με τη συμμετοχή της Europol, της Γαλλίας, της Ελλάδας⁹⁸, της Ισπανίας και της Ιταλίας. Η επιχείρηση κατέληξε στην κατάσχεση 61 τόνων κάνναβης (τέσσερα φορτηγά πλοία) και στη σύλληψη 46 μελών πληρώματος το έτος 2015, ενώ στη συνέχεια, τον Δεκέμβριο του έτους 2016, συνελήφθη ο μαροκινός επικεφαλής του κυκλώματος, ένας από τους μεγαλύτερους διακινητές κάνναβης.

4. Στόχοι συνεργασίας των κρατών - μελών με την Europol στο πλαίσιο του Σχεδίου Δράσης για τα ναρκωτικά 2020-2025

Με βάση τις αρχές και τους στόχους της Ένωσης, τις προτεραιότητες που έχουν τεθεί σε επίπεδο Ένωσης, αλλά και αξιοποιώντας μελέτες και αναλύσεις διεθνών Οργανισμών και άλλων φορέων, η Ευρωπαϊκή Ένωση διαμόρφωσε το Ευρωπαϊκό Θεματολόγιο και το Σχέδιο Δράσης για τα ναρκωτικά για την περίοδο 2020-2025⁹⁹. Το Σχέδιο αναγνωρίζει οκτώ στρατηγικές προτεραιότητες της πολιτικής της ΕΕ στον τομέα των ναρκωτικών για την πενταετία 2020-2025, ενώ συνοδεύεται από ένα αναλυτικό Σχέδιο Δράσης για τα ναρκωτικά (Παράρτημα 1)¹⁰⁰, το οποίο εξειδικεύει συγκεκριμένα επιχειρησιακά μέτρα και δραστηριότητες, που στόχο έχουν να διευκολύνουν την υλοποίηση των οκτώ στρατηγικών προτεραιοτήτων. Πολλές από τις 53 δράσεις που καταγράφονται εμπίπτουν στις αρμοδιότητες της Europol και απαιτούν τη συνεργασία της με τα κράτη - μέλη.

⁹⁸ Από την Ελλάδα ενεργή συμμετοχή στην επιχείρηση Rose of the Winds είχε η Διεύθυνση Δίωξης Ναρκωτικών & Λαθρεμπορίου του Λιμενικού Σώματος – Ελληνικής Ακτοφυλακής (ΛΣ-ΕΛΑΚΤ). Βλ. Δελτίο Τύπου ΛΣ-ΕΛΑΚΤ 14-12-2016 (ανάκτηση: 6-12-2021): <http://old.hcg.gr/sites/default/files/article/attach/12141603...doc>

⁹⁹ Ανακοίνωση της Επιτροπής προς το Ευρωπαϊκό Κοινοβούλιο, το Συμβούλιο, την Ευρωπαϊκή Οικονομική και Κοινωνική Επιτροπή και την Επιτροπή των Περιφερειών, COM(2020) 606 final. (24.07.2020). Θεματολόγιο και σχέδιο δράσης της ΕΕ για τα ναρκωτικά (2021-2025), <https://eur-lex.europa.eu/legal-content/EL/TXT/?uri=CELEX:52020DC0606> (ανάκτηση: 7-12-2021).

¹⁰⁰ Παραρτήματα της Ανακοίνωσης της Επιτροπής προς το Ευρωπαϊκό Κοινοβούλιο, το Συμβούλιο, την Ευρωπαϊκή Οικονομική και Κοινωνική Επιτροπή και την Επιτροπή των Περιφερειών, COM(2020) 606 final. (24.07.2020). Θεματολόγιο και σχέδιο δράσης της ΕΕ για τα ναρκωτικά (2021-2025) (ανάκτηση: 7-12-2021): [https://ec.europa.eu/transparency/documents-register/api/files/COM\(2020\)606_1/de0000000016076?rendition=false](https://ec.europa.eu/transparency/documents-register/api/files/COM(2020)606_1/de0000000016076?rendition=false)

Για το πεδίο της παράνομης διακίνησης ναρκωτικών τίθεται ως προτεραιότητα η στόχευση και η εξάρθρωση υψηλού κινδύνου ομάδων οργανωμένου εγκλήματος, που δραστηριοποιούνται σε ολόκληρη την ΕΕ. Αναγνωρίζεται πως απαιτούνται περισσότερες προσπάθειες για την αντιμετώπιση του λαθρεμπορίου ναρκωτικών, εντός και εκτός της ΕΕ, μέσω κοινών εμπορικών διαύλων, ενώ απαιτούνται μέτρα για την αποτελεσματικότερη παρακολούθηση των φυσικών και ψηφιακών διαύλων που χρησιμοποιούνται για τη διανομή των ναρκωτικών. Τέλος, προτεραιότητες αποτελούν η αντιμετώπιση της παραγωγής και της επεξεργασίας ναρκωτικών, η πάταξη της διακίνησης πρόδρομων ουσιών και η εξάλειψη της παράνομης καλλιέργειας ναρκωτικών ουσιών.

Ακολούθως, στο πολυετές πρόγραμμα εργασιών της Europol για τα έτη 2021-2023¹⁰¹ εξειδικεύονται οι δραστηριότητες της Europol ανά τομέα εγκληματικότητας. Συγκεκριμένα, για την παράνομη διακίνηση ναρκωτικών, στο πλαίσιο των στόχων και προτεραιοτήτων που θέτει το Ευρωπαϊκό Σχέδιο Δράσης, τίθενται συγκεκριμένοι στόχοι και δράσεις για την υποστήριξη των κρατών - μελών στις έρευνες που διεξάγουν για την αντιμετώπιση της παράνομης διακίνησης ναρκωτικών. Αναφορικά με τη συνεργασία με τα κράτη - μέλη, το σχέδιο προβλέπει τις εξής δραστηριότητες για την Europol:

- υποστήριξη και συντονισμός των κρατών - μελών για τις έρευνες για τον εντοπισμό «στόχων υψηλής αξίας» (High Value Targets, HVT) που εμπλέκονται στην παραγωγή και στην παράνομη διακίνηση ναρκωτικών. Για τον σκοπό αυτό η Europol θα αναπτύξει νέο, ολοκληρωμένο επιχειρησιακό μοντέλο υποστήριξης ώστε να δημιουργήσει πολύ-τομεακές επιχειρησιακές ομάδες κρούσης (Operational Task Forces, OTFs), που να εργαστούν μαζί με τα κράτη - μέλη στις έρευνες για στόχους υψηλής αξίας,
- παροχή τεχνογνωσίας και επιχειρησιακής υποστήριξης των εγκληματικών ερευνών που διεξάγουν τα κράτη - μέλη, περιλαμβανομένης της επί τόπου παρουσίας,

¹⁰¹ Europol Programming Document 2021-2023. Ανάκτηση: 12-12-2021, από: https://www.europol.europa.eu/cms/sites/default/files/documents/europol_programming_document_2021-2023.pdf

- ενίσχυση της επιχειρησιακής συνεργασίας με μεγάλα λιμάνια που θεωρούνται σημαντικά για την παράνομη διακίνηση των ναρκωτικών (π.χ. Αμβέρσα, Αμβούργο κ.ά.),
- έμφαση στη συνεργασία με χώρες υψηλού κινδύνου¹⁰² για την υποστήριξη των κρατών - μελών στον εντοπισμό παράνομων δραστηριοτήτων που σχετίζονται με τα ναρκωτικά,
- υποστήριξη των κρατών - μελών για τον εντοπισμό, την παρακολούθηση και την εξάρθρωση εγκαταστάσεων παραγωγής παράνομων ναρκωτικών στην ΕΕ, μεταξύ άλλων με τη στόχευση πρόδρομων και προ-πρόδρομων ουσιών ναρκωτικών, με τη βελτίωση και την καλύτερη αξιοποίηση των εγκληματολογικών ερευνών και των πληροφοριών επί ποινικών υποθέσεων και με την ανάπτυξη και επέκταση των τεχνικών ανίχνευσης και
- υποστήριξη των ερευνών των κρατών - μελών κατά του περιβαλλοντικού εγκλήματος που σχετίζεται με την παράνομη παραγωγή και διακίνηση ναρκωτικών.

Επιπλέον, δίνεται έμφαση σε δράσεις εξωστρέφειας της Europol, που θα επιτρέψουν τη διάχυση της σωρευμένης εμπειρίας, αλλά και των καινοτόμων μεθόδων που εφαρμόζει, προς τα κράτη - μέλη, λειτουργώντας ως κόμβος που θα προωθεί κοινές εκπαιδευτικές δραστηριότητες σε καινοτόμες τεχνικές, αλλά και ως αποθετήριο γνώσης.

¹⁰² Κολομβία, Βραζιλία, Μεξικό και Κίνα.

VI. Επίλογος

Στην παρούσα εργασία καταδείχθηκαν οι πτυχές της συνεργασίας της Europol με τα κράτη - μέλη της ΕΕ για την αντιμετώπιση της παράνομης διακίνησης των ναρκωτικών, ξεκινώντας από τη διαχρονική εξέλιξη του κανονιστικού πλαισίου, μέχρι την παρουσίαση θεμάτων της τρέχουσας συνεργασίας και των προκλήσεων για το μέλλον.

Η κριτική παρουσίαση της διαχρονικής εξέλιξης της συνεργασίας για την αντιμετώπιση των ναρκωτικών, αρχικά σε άτυπο διακρατικό επίπεδο και στη συνέχεια σε ενωσιακό -θεσμικό επίπεδο, κατέδειξε την αναγκαιότητα για τη συντονισμένη συνεργασία και για την ανταλλαγή πληροφοριών και τεχνογνωσίας. Η Europol, ως προϊόν ζυμώσεων και συμβιβασμών, δημιουργήθηκε προκειμένου να έχει υποστηρικτικό ρόλο στις εθνικές αρχές και να λειτουργεί ως κόμβος διακίνησης πληροφοριών. Εν τούτοις, δεν έπαψε ποτέ να επενδύει συστηματικά στην ανάλυση πληροφοριών, θεωρώντας την ως ένα πολύτιμο και αποτελεσματικό εργαλείο για την καταπολέμηση του οργανωμένου εγκλήματος και της τρομοκρατίας, παρά τις αρχικές επιφυλάξεις ορισμένων κρατών - μελών να τροφοδοτούν την Europol με πληροφορίες¹⁰³. Στο πέρασμα των χρόνων, οι εξελίξεις στον τομέα των ΤΠΕ μετέτρεψαν τη συλλογή και την ανάλυση πληροφοριών σε κύριο όπλο των αρχών επιβολής του νόμου για την πρόληψη και την αντιμετώπιση εγκληματικών δραστηριοτήτων. Αυτό έχει ιδιαίτερη σημασία για το πεδίο της παράνομης διακίνησης ναρκωτικών, λόγω της διεθνούς της διάστασης και της στενής σύνδεσής της με άλλες μορφές εγκλήματος. Η εκτίμηση αυτή αποτυπώνεται και στα στοιχεία που δείχνουν εκθετικά αυξανόμενη χρήση των πληροφοριακών συστημάτων της Europol από τα κράτη - μέλη.

Εκτός από μια τεράστια βάση πληροφοριών, πλέον η Europol διαθέτει και εξελιγμένα εργαλεία για τη συνδυαστική ανάλυσή τους, γεγονός που αυξάνει πολλαπλασιαστικά τις επιχειρησιακές δυνατότητες εγκληματολογικής έρευνας. Στον τομέα αυτό, η συνεργασία με τα κράτη - μέλη είναι καθοριστική, αφού τα ίδια τα κράτη - μέλη όχι μόνο είναι οι κύριοι τροφοδότες των βάσεων δεδομένων με στοιχεία, αλλά, επιπλέον,

¹⁰³ Fägersten, B. (2010) *Bureaucratic Resistance to International Intelligence Cooperation – The Case of Europol, Intelligence and National Security*, 25(4): 500-520.

καθορίζουν σε μεγάλο βαθμό την επιχειρησιακή λειτουργία των συστημάτων ανάλυσης πληροφοριών, τα οποία διαμορφώνονται ώστε να εξυπηρετούν τις ανάγκες των ίδιων των κρατών – μελών (tailor-made solutions).

Ωστόσο, σε ένα έγκλημα με διεθνικά (transnational) χαρακτηριστικά, για την αντιμετώπιση του οποίου απαιτείται η συνεργασία της Europol με τις εθνικές αρχές των κρατών - μελών, αλλά και με τρίτες χώρες, η αποτελεσματικότητα του επιχειρησιακού σχεδιασμού καθορίζεται από τον πλέον αδύναμο, ως προς τις επιχειρησιακές δυνατότητες, κρίκο της συνεργατικής αλυσίδας. Δεν αρκεί, λοιπόν, μόνη η ενίσχυση των επιχειρησιακών και αναλυτικών δυνατοτήτων της Europol, εάν αυτή δε συνοδεύεται από αντίστοιχη αναβάθμιση των επιχειρησιακών δυνατοτήτων των κρατών - μελών. Η ανάγκη αυτή αναγνωρίζεται και από την ίδια την Europol, αφού στις στρατηγικές της προτεραιότητες, όπως αποτυπώνονται στο πρόγραμμα εργασιών της περιόδου 2021 - 2023, περιλαμβάνεται ένα σύνολο δραστηριοτήτων που θα ενδυναμώσουν τη συνεργασία της Europol με τα κράτη - μέλη, δουλεύοντας από κοινού για τη δημιουργία κοινών προτύπων σχετικά με τις εγκληματολογικές έρευνες και την εφαρμογή καινοτόμων τεχνικών συλλογής και ανάλυσης πληροφοριών.

Μολονότι, όπως προαναφέρθηκε, η εξέλιξη των τεχνολογιών πληροφορικής και επικοινωνιών επέτρεψε την εξέλιξη των δυνατοτήτων της Europol και έδωσε προστιθέμενη αξία στη συμβολή της στις εγκληματολογικές έρευνες, η τεχνολογική εξέλιξη δημιουργεί συνεχώς νέες προκλήσεις και απαιτεί προσαρμογή σε νέα δεδομένα. Η πρόσφατη Έκθεση του EMCDDA και της Europol 2019¹⁰⁴, για τις εξελίξεις στην αγορά ναρκωτικών, η οποία παρέχει μια επίκαιρη επισκόπηση των τάσεων στο πεδίο της παράνομης διακίνησης ναρκωτικών, διαπιστώνει ότι η εφοδιαστική αλυσίδα των ναρκωτικών είναι σήμερα, περισσότερο από ποτέ, συνδεδεμένη σε παγκόσμιο επίπεδο και ότι ψηφιοποιείται με αυξανόμενο ρυθμό, με αποτέλεσμα οι αγορές ναρκωτικών να υιοθετούν ταχύτατα καινοτόμες μεθόδους δράσης και να εκμεταλλεύονται νέες ευκαιρίες. Αυτό εξηγεί την ποικιλομορφία που παρατηρείται στους τρόπους διακίνησης ναρκωτικών και δημιουργεί νέες προκλήσεις για τα τρέχοντα ρυθμιστικά μοντέλα και τις στρατηγικές επιβολής του νόμου. Όπως

¹⁰⁴ EMCDDA, *EU Drug Markets Report 2019*, ανάκτηση: 18-12-2021, από: https://www.emcdda.europa.eu/system/files/publications/12078/20192630_TD0319332ENN_PDF.pdf

επισημαίνεται στην Έκθεση της Europol για την Αξιολόγηση Απειλών του Οργανωμένου Εγκλήματος μέσω Διαδικτύου για το έτος 2020¹⁰⁵, παρατηρείται αυξανόμενη τάση των μεγάλων ομάδων οργανωμένου εγκλήματος για διακίνηση ναρκωτικών μέσω του σκοτεινού διαδικτύου (dark web), κάτι που ερμηνεύεται ως προσπάθεια επέκτασης των μηχανισμών διανομής. Η πανδημία COVID-19 φαίνεται να επηρέασε αρνητικά την παραδοσιακή εφοδιαστική αλυσίδα της παράνομης διακίνησης ναρκωτικών σε μεγαλύτερο βαθμό σε σχέση με άλλα παράνομα προϊόντα, ωστόσο η κατάσταση έχει σταθεροποιηθεί και αναμένεται αύξηση στο μέλλον.

Σημαντικά περιθώρια για αναβάθμιση των επιχειρησιακών δυνατοτήτων των αρχών επιβολής του νόμου δίνει και η αξιοποίηση τεχνογνωσίας από άλλους τομείς εγκλήματος. Για παράδειγμα, τον Ιούλιο του 2020, η Europol ανακοίνωσε¹⁰⁶ ότι, στο πλαίσιο μιας κοινής επιχείρησης με τις γαλλικές και τις ολλανδικές αρχές, αποκωδικοποίησε και ανέλυσε εκατομμύρια μηνύματα που διακινούσαν εγκληματικές οργανώσεις μέσω του δικτύου κρυπτο-τηλεφώνων EncroChat, που χρησιμοποιείται κατά κόρον στην παράνομη διακίνηση κάνναβης και κοκαΐνης.

Η πλειοψηφία των εγκληματικών πεδίων, πλέον, δεν έχει σύνορα και στην αντιμετώπισή τους δεν πρέπει να υπάρχουν «στεγανά», υπό τους όρους, βεβαίως, σεβασμού των θεμελιωδών δικαιωμάτων. Η τεχνολογία δίνει δυνατότητες για την περαιτέρω ενδυνάμωση της συνεργασίας μεταξύ της Europol και των κρατών - μελών, αλλά και για τη στενότερη συνεργασία των ενωσιακών οργάνων και των εθνικών αρχών επιβολής του νόμου, που είναι επιφορτισμένες με την αντιμετώπιση της παράνομης διακίνησης των ναρκωτικών, καθώς και με άλλες αντίστοιχες αρχές και όργανα που δραστηριοποιούνται σε άλλα συνδεδεμένα εγκληματικά πεδία.

Έτσι, σήμερα, η μεγάλη πρόκληση είναι να αξιοποιηθεί η εμπειρία που αποκτήθηκε και η εμπιστοσύνη που οικοδομήθηκε όλα τα προηγούμενα χρόνια μεταξύ της Europol και των κρατών - μελών της ΕΕ, ώστε η συνεργασία αυτή όχι απλά να εξακολουθήσει να υποστηρίζει και να διευκολύνει το έργο των εθνικών αρχών επιβολής του νόμου,

¹⁰⁵ Europol, 2020, *Internet Organised Crime Threat Assessment (IOCTA)*, σελ. 59
https://www.europol.europa.eu/cms/sites/default/files/documents/internet_organised_crime_threat_assessment_iocta_2020.pdf (ανάκτηση: 17-12-2021).

¹⁰⁶ Europol/Eurojust joint press release, <https://www.europol.europa.eu/media-press/newsroom/news/dismantling-of-encrypted-network-sends-shockwaves-through-organised-crime-groups-across-europe> (ανάκτηση: 16-12-2021).

αλλά να ενδυναμώνει ουσιαστικά τις επιχειρησιακές τους δυνατότητες, για την όσο το δυνατόν πιο αποτελεσματική αντιμετώπιση της παράνομης διακίνησης ναρκωτικών, καθώς και όλων των σοβαρών μορφών εγκλημάτων που καλύπτονται από την πολιτική της Ευρωπαϊκής Ένωσης.

VII. Πηγές - Βιβλιογραφία

- Bigo, D. (1992). *L'Europe des polices et de la sécurité intérieure*. Bruxelles : Editions Complexe.
- Boehm, F. (2012). *Information Sharing and Data Protection in the Area of Freedom, Security and Justice*. Berlin: Springer.
- Boekhout van Solinge, T. (2002). *Drugs and Decision making in the European Union*. Amsterdam,: CEDRO/Mets en Schilt. Ανάκτηση Dec. 10, 2021, από <http://www.cedro-uva.org/lib/documents/boekhout.eu.pdf>
- Bunyan, T. (1993). Trevi, Europol and the European State. Στο T. Bunyan, *Statewatching the new Europe: a handbook on the European state* (σ. 208). London: Statewatch. Ανάκτηση Dec 16, 2021, από <https://www.statewatch.org/media/documents/news/handbook-trevi.pdf>
- Elvins, M. (2003). *Anti-Drugs Policies of the European Union: Transnational Decision-Making and the Politics of Expertise*. London: Palgrave Macmillan. Ανάκτηση από <https://link.springer.com/book/10.1057/9780230006164>
- Estievenart, G. (1995). *The European Community and the Global Drug Phenomenon*. Στο G. Estievenart, *Policies and Strategies to Combat Drugs in Europe*. Dordrecht, The Netherlands: Martinus Nijhoff Publishers.
- Eurojust. (April 2021). *Eurojust Report on Drug trafficking: Experiences and challenges in judicial cooperation*. The Hague: Eurojust, EU. Ανάκτηση Dec 17, 2021, από https://www.eurojust.europa.eu/sites/default/files/Documents/pdf/2021_04_15_drug_trafficking_casework_report.pdf
- European Data Protection Supervisor. (2020). *Annual Report 2020*. Ανάκτηση Dec 11, 2021, από https://edps.europa.eu/system/files/2021-04/2021-04-19-annual-report-2020_EN.pdf
- European Monitoring Centre for Drugs and Drug Addiction and Eurojust. (2016). *New psychoactive substances in Europe, Legislation and prosecution — current challenges and solutions*. Luxembourg: Publications Office of the European Union. doi:10.2810/777512

European Monitoring Centre for Drugs and Drug Addiction and Europol. (2017). *rugs and the darknet: Perspectives for enforcement, research and policy*.

Luxembourg: EMCDDA–Europol Joint publications, Publications Office of the European Union. doi:10.2810/783427

European Monitoring Centre for Drugs and Drug Addiction and Europol. (2019). *EU Drug Markets Report 2019*. Luxembourg: Publications Office of the European Union. doi: 10.2810/796253

European Monitoring Centre for Drugs and Drug Addiction and Europol. (2020). *EU Drug Markets: Impact of COVID-19*. Luxembourg: Publications Office of the European Union. doi:10.2810/19284

European Monitoring Centre for Drugs and Drug Addiction and Europol. (2020). *European Drug Report 2020: Trends and Developments*. Luxembourg: Publications Office of the European Union. doi:10.2810/420678

Europol. (2011). *The European investigator: Targeting criminals across borders*.

Ανάκτηση από

https://www.europol.europa.eu/sites/default/files/documents/en_investigator_-_copy.pdf

Europol. (2012). *Ετήσια Ανασκόπηση Europol 2011*. Europol. Ανάκτηση Dec 15, 2021, από

https://www.europol.europa.eu/cms/sites/default/files/documents/el_europolreviewgreek_0.pdf

Europol. (2013). Europol Information System (EIS). Ανάκτηση Dec 10, 2021, από

https://www.europol.europa.eu/cms/sites/default/files/documents/eis_leaflet_2013.pdf

Europol. (2017). *European Union serious and organised crime threat assessment, Crime in the age of technology*. Luxembourg: Publications Office of the

European Union. Ανάκτηση Dec 18, 2021, από

<https://www.europol.europa.eu/socta/2017/resources/socta-2017.pdf>

Europol. (2018). *Europol in brief*. Europol. Ανάκτηση Dec 16, 2021, από

<https://www.europol.europa.eu/cms/sites/default/files/documents/europolinbrief2019.pdf>

- Europol. (2019). *Europol in brief 2019*. Ανάκτηση Dec 10, 2021, από
https://www.europol.europa.eu/cms/sites/default/files/documents/europol_in_brief_2019.pdf
- Europol. (2019). *Europol Programming Document 2019-2021, EDOC#924131v19*. The Hague. Ανάκτηση Dec 10, 2021, από
http://www.parl2019ro.eu/eu/HTP_BLOB?id=3974&tip=pdf&blb=3
- Europol. (2020). *Internet Organised Crime Threat Assessment (IOCTA)*. Ανάκτηση Dec 17, 2021, από
https://www.europol.europa.eu/cms/sites/default/files/documents/internet_organised_crime_threat_assessment_iocta_2020.pdf
- Europol. (2021). *European Union serious and organised crime threat assessment, A corrupting influence: the infiltration and undermining of Europe's economy and society by organised crime*. Luxembourg: Publications Office of the European Union. Ανάκτηση Dec 18, 2021, από
https://www.europol.europa.eu/cms/sites/default/files/documents/socra2021_1.pdf
- Europol. (2021). *Europol Programming Document 2021-2023*. Ανάκτηση Dec 14, 2021, από
https://www.europol.europa.eu/cms/sites/default/files/documents/europol_programming_document_2021-2023.pdf
- Fägersten, B. (2010). Bureaucratic Resistance to International Intelligence Cooperation – The Case of Europol. *Intelligence and National Security*, 25(4), 500-520.
- Gilmore, W. C. (1993). Police co-operation and the European communities: Current trends and recent developments. *Commonwealth Law Bulletin*, 19(4), 1960-1975. doi:10.1080/03050718.1993.9986343
- Guyomarch, A. (1995). Problems and prospects for European police cooperation after Maastricht. *Policing and Society: An International Journal of Research and Policy*, 5(3), 249-261. doi:10.1080/10439463.1995.9964727
- Kohl, H. (1991). *Our Future in Europe*. Edinburgh: Konrad Adenauer Stiftung and Europa Institute.

- Kostoris, R. (2018). *Handbook of European Criminal Procedure*. Springer.
doi:10.1007/978-3-319-72462-1
- Levi, M., & Maguire, M. (1992). Crime and cross-border policing in Europe. Στο J. Bailey, *Social Europe* (σσ. 165-189). Essex: Longman.
- Strandring, A. (2012). *The evolution of EU action in drug supply reduction: From intergovernmental cooperation to transnational networks*. CIES e-Working Paper No. 123/2012, CIES e-Working Papers (ISSN 1647-0893). Ανάκτηση Dec 16, 2021, από https://repositorio.iscte-iul.pt/bitstream/10071/3653/1/CIES_WP_123_Strandring.pdf
- United Nations. (1961). Single Convention on Narcotic Drugs of 1961, as amended by the 1972 Protocol.
- United Nations. (1971). Convention on Psychotropic Substances of 1971.
- United Nations. (1988). Convention against Illicit Traffic in Narcotic Drugs and Psychotropic Substances of 1988.
- Van Oudt, L. (1992). *Report on Europol, European Parliament, Committee of Civil Liberties and Internal Affairs*. European Parliament.
- Woodward, R. (1993, December). Establishing Europol. *European Journal on Criminal Policy and Research*, 7-33. doi:10.1007/BF02249463
- Αναγνωστόπουλος, Ι. (2021). *Η αστυνομική συνεργασία: Ο ρόλος της Europol*. Αστυνομική Ακαδημία, Σχολή Εθνικής Ασφάλειας.
- Ανακοίνωση της Επιτροπής προς το Ευρωπαϊκό Κοινοβούλιο, το Συμβούλιο, την Ευρωπαϊκή Οικονομική και Κοινωνική Επιτροπή και την Επιτροπή των Περιφερειών, COM(2020) 606 final. (24.07.2020). Θεματολόγιο και σχέδιο δράσης της ΕΕ για τα ναρκωτικά (2021-2025).
- Απόφαση - Πλαίσιο 2002/465/ΔΕΥ του Συμβουλίου. (13 Ιουνίου 2002). Σχετικά με τις Κοινές Ομάδες Έρευνας.
- Απόφαση - Πλαίσιο 2004/757/ΔΕΥ του Συμβουλίου ΕΕ. (25 Οκτωβρίου 2004). Θέσπιση ελάχιστων διατάξεων σχετικά με τα στοιχεία της αντικειμενικής υπόστασης των εγκλημάτων και τις ποινές που ισχύουν στον τομέα της παράνομης διακίνησης ναρκωτικών.

Απόφαση - Πλαίσιο 2006/960/ΔΕΥ του Συμβουλίου. (18 Δεκεμβρίου 2006).

Απλούστευση της ανταλλαγής πληροφοριών και στοιχείων μεταξύ των αρχών επιβολής του νόμου των κρατών μελών της Ευρωπαϊκής Ένωσης.

Απόφαση 2009/968/ΔΕΥ του Συμβουλίου. (30 Νοεμβρίου 2009). Έκδοση των κανόνων περί εμπιστευτικότητας των πληροφοριών της Ευρώπης.

Απόφαση 2013/488/ΕΕ του Συμβουλίου. (23 Σεπτεμβρίου 2013). Κανόνες ασφαλείας για την προστασία των διαβαθμισμένων πληροφοριών της ΕΕ.

Απόφαση του Συμβουλίου. (06.04.2009). Ιδρυση Ευρωπαϊκής Αστυνομικής Υπηρεσίας (Ευρώπολ).

Γενική Γραμματεία του Συμβουλίου, 6128/1/17/REV 1. (14.02.2017). *Πρακτικός Οδηγός για τις Κοινές Ομάδες Έρευνας*.

Γενική Γραμματεία του Συμβουλίου, Σημείωμα 5825/20. (2 Δεκεμβρίου 2020). Εγχειρίδιο για την ανταλλαγή πληροφοριών στον τομέα της επιβολής του νόμου.

Διονυσοπούλου, Α. (2011). Κοινές Ομάδες Έρευνας: Προκλήσεις - Προοπτικές. Ελληνικό Ινστιτούτο Διεθνούς και Αλλοδαπού Δικαίου. Ανάκτηση Δεκ. 12, 2021, από <https://hiifl.gr/wp-content/uploads/Dionusopoulou-Final.pdf>

Ευρωπαϊκό Κέντρο Παρακολούθησης Ναρκωτικών και Τοξικομανίας. (2020). *Ευρωπαϊκή έκθεση για τα ναρκωτικά 2020: Σημαντικά ζητήματα*. Λουξεμβούργο: Υπηρεσία Εκδόσεων της Ευρωπαϊκής Ένωσης. doi:10.2810/96156

Κανονισμός (ΕΕ) 2017/2101 του Ευρωπαϊκού Κοινοβουλίου και του Συμβουλίου. (15 Νοεμβρίου 2017). Τροποποίηση του κανονισμού (ΕΚ) αριθ. 1920/2006 όσον αφορά την ανταλλαγή πληροφοριών, το σύστημα έγκαιρης προειδοποίησης και τη διαδικασία αξιολόγησης κινδύνων σχετικά με νέες ψυχοδραστικές ουσίες.

Κανονισμός (ΕΚ) αριθ. 1920/2006 του Ευρωπαϊκού Κοινοβουλίου και του Συμβουλίου. (12 Δεκεμβρίου 2006). Σχετικά με το Ευρωπαϊκό Κέντρο Παρακολούθησης Ναρκωτικών και Τοξικομανίας (αναδιατύπωση).

Κατ' εξουσιοδότηση οδηγία (ΕΕ) 2019/369 της Επιτροπής. (13 Δεκεμβρίου 2018). Τροποποίηση του παραρτήματος της απόφασης-πλαίσιου 2004/757/ΔΕΥ του

Συμβουλίου όσον αφορά τη συμπερίληψη νέων ψυχοδραστικών ουσιών στον ορισμό των ναρκωτικών.

Κατ' εξουσιοδότηση οδηγία (ΕΕ) 2021/802 της Επιτροπής. (12 Μαρτίου 2021).

Τροποποίηση του παραρτήματος της απόφασης-πλαισίου 2004/757/ΔΕΥ του Συμβουλίου όσον αφορά την υπαγωγή νέων ψυχοδραστικών ουσιών (MDMB-4en-PINACA και 4F-MDMB-BICA) στον ορισμό των «ναρκωτικών».

Κατ' εξουσιοδότηση οδηγία (ΕΕ) 2020/1687 της Επιτροπής. (2 Σεπτεμβρίου 2020).

Τροποποίηση του παραρτήματος της απόφασης-πλαισίου 2004/757/ΔΕΥ του Συμβουλίου όσον αφορά την υπαγωγή νέας ψυχοδραστικής ουσίας (ισοτονιταζίνη) στον ορισμό των «ναρκωτικών».

ΚΥΑ Αρ. Δ3γ/81508/18 (Β' 4838). (2018). Υπαγωγή ουσιών στις διατάξεις του ν. 3459/2006.

ΚΥΑ Δ3γ/44783/19 (Β' 2391). (2019). Υπαγωγή ουσιών στις διατάξεις του ν. 3459/2006.

ΚΥΑ Δ3γ/ΟΙΚ.58100/20 (Β' 4175). (2020). Υπαγωγή ουσιών στις διατάξεις του ν. 3459/2006.

ΚΥΑ Δ3γ/ΟΙΚ.71674/2021 (Β' 5416). (2021). Υπαγωγή ουσιών στις διατάξεις του ν. 3459/2006.

Νομοθετικό Διάταγμα 1105/1972 (Α' 36). (1972). Περί κυρώσεως της Ενιαίας Συμβάσεως του 1961 επί των Ναρκωτικών.

Νόμος 1549/1985 (Α' 93). (1985). Κύρωση Πρωτοκόλλου τροποποίησης Ενιαίας Σύμβασης του 1961 για τα ναρκωτικά.

Νόμος 1990/1991 (Α' 193). (1991). Κύρωση Σύμβασης Ηνωμένων Εθνών κατά της παράνομης διακίνησης ναρκωτικών φαρμάκων και ψυχοτρόπων ουσιών.

Νόμος 2145/1993 (Α' 88). (1993). Ρύθμιση θεμάτων εκτελέσεως ποινών, επιταχύνσεως και εκσυγχρονισμού των διαδικασιών απονομής της δικαιοσύνης και άλλων θεμάτων.

Νόμος 2605/1998 (Α' 88). (1998). Κύρωση της Σύμβασης για την ίδρυση Ευρωπαϊκής Αστυνομικής Υπηρεσίας (Σύμβαση Europol) δυνάμει του άρθρου Κ.3 της Συνθήκης για την Ευρωπαϊκή Ένωση.

- Νόμος 2772/1999 (Α' 282). (1999). Κύρωση της Σύμβασης που καταρτίσθηκε βάσει του άρθρου Κ.3 της Συνθήκης για την Ευρωπαϊκή Ένωση, περί αμοιβαίας συνδρομής και συνεργασίας μεταξύ των τελωνειακών υπηρεσιών.
- Νόμος 2960/2001 (Α' 265). (2001). Εθνικός Τελωνειακός Κώδικας.
- Νόμος 3459/2006 (Α' 103). (2006). Κώδικας Νόμων για τα Ναρκωτικά (Κ.Ν.Ν.).
- Νόμος 348/1976 (Α' 146). (1976). Περί κυρώσεως της από 21ης Φεβρουαρίου 1971 Συμβάσεως επί των ψυχοτρόπων ουσιών.
- Νόμος 3663/2008 (Α' 99). (2008). Ευρωπαϊκή Μονάδα Δικαστικής Συνεργασίας (EUROJUST), Κοινές Ομάδες Έρευνας και λοιπές διατάξεις.
- Νόμος 4139/2013 (Α' 74). (2013). Νόμος περί εξαρτησιογόνων ουσιών και άλλες διατάξεις.
- Οδηγία (ΕΕ) 2017/2103 του Ευρωπαϊκού Κοινοβουλίου και του Συμβουλίου. (15 Νοεμβρίου 2017). Τροποποίηση της απόφασης-πλαίσιου 2004/757/ΔΕΥ του Συμβουλίου, με σκοπό να περιληφθούν στον ορισμό των ναρκωτικών νέες ψυχοδραστικές ουσίες, και για την κατάργηση της απόφασης 2005/387/ΔΕΥ του Συμβουλίου.
- Οδηγία 2014/41/ΕΕ του Ευρωπαϊκού Κοινοβουλίου και του Συμβουλίου. (3 Απριλίου 2014). Περί της ευρωπαϊκής εντολής έρευνας σε ποινικές υποθέσεις.
- Πράξη του Συμβουλίου. (26.07.1995). Κατάρτιση της σύμβασης για την ίδρυση Ευρωπαϊκής Αστυνομικής Υπηρεσίας(σύμβαση Europol) δυνάμει του άρθρου Κ.3 της συνθήκης για την Ευρωπαϊκή Ένωση (95/С 316/01).
- Πράξη του Συμβουλίου. (29 Μαΐου 2000). Κατάρτιση σύμφωνα με το άρθρο 34 της συνθήκης για την Ευρωπαϊκή Ένωση, της σύμβασης για την αμοιβαία δικαστική συνδρομή επί ποινικών υποθέσεων μεταξύ των κρατών - μελών της Ευρωπαϊκής Ένωσης.
- Προεδρικό Διάταγμα 135/2013 (Α' 209). (2013). Προσαρμογή της ελληνικής νομοθεσίας προς την Απόφαση-Πλαίσιο 2006/960/ΔΕΥ του Συμβουλίου της 18ης Δεκεμβρίου 2006 για την απλούστευση της ανταλλαγής πληροφοριών και στοιχείων μεταξύ των αρχών επιβολής του νόμου των κρατών μελών της ΕΕ.

- Προεδρικό Διάταγμα 178 (Α' 281). (2014). Οργάνωση Υπηρεσιών Ελληνικής Αστυνομίας.
- Σαρμάς, Δ. (2020). Άρθρο 8, Προστασία των δεδομένων προσωπικού χαρακτήρα. Στο Ε. Σαχπεκίδου, & Χ. Ταγαράς, *Κατ' άρθρο Ερμηνεία του Χάρτη Θεμελιωδών Δικαιωμάτων της ΕΕ* (σσ. 103-127). Αθήνα: Νομική Βιβλιοθήκη.
- Συμβούλιο της ΕΕ. (2018). Ο Κύκλος Πολιτικής της ΕΕ για την Αντιμετώπιση του Οργανωμένου και του Σοβαρού Διεθνούς Εγκλήματος. Ευρωπαϊκή Ένωση. Ανάκτηση Dec 12, 2021, από https://www.consilium.europa.eu/media/37339/20185274_qc0418775eln.pdf.pdf
- Συντονιστικό Όργανο Δίωξης Ναρκωτικών - Εθνική Μονάδα Πληροφοριών ΣΟΔΝ-ΕΜΠ. (2020). *Ετήσια έκθεση ΣΟΔΝ-ΕΜΠ για τα ναρκωτικά στην Ελλάδα, έτος 2020*. Ανάκτηση Dec 17, 2021, από <http://www.astynomia.gr/images/stories/2021/prokirikseis21/09072021ekthesi.pdf>
- Ψήφισμα του Συμβουλίου (ΕΕ 2017/С 18/01). (19 Ιανουαρίου 2017). Υπόδειγμα Συμφωνίας για τη σύσταση Κοινής Ομάδας Έρευνας.